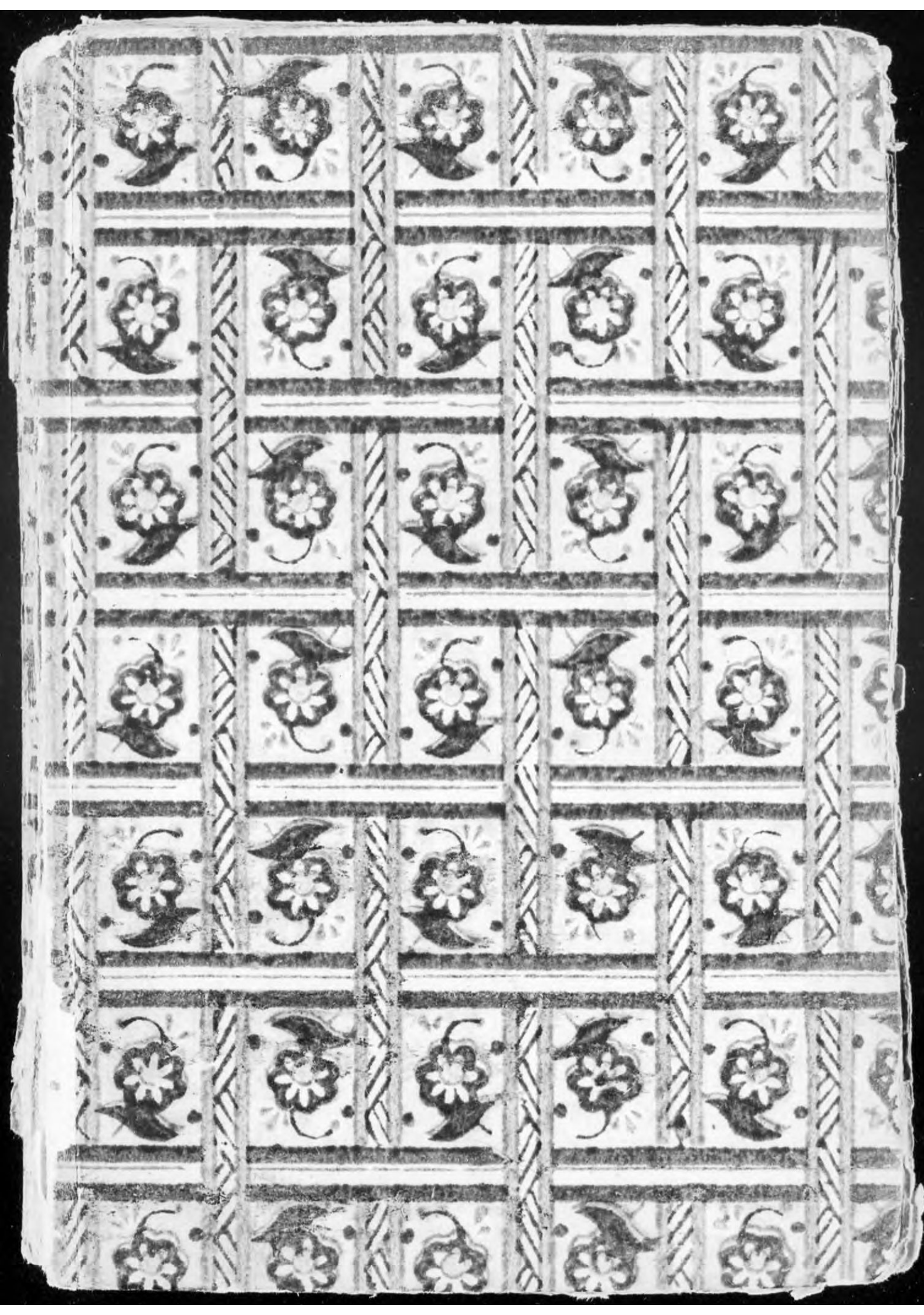

UBL: BKNOOG 305

Boekenroogen
306.

Mark

LOUIS DOMINIQUE
DE
CARTOUCHE.

18305 'T LEVEN

Van den Wereldberuchten

KAPITEIN

DER

MOORDENAREN

LOUIS DOMINIQUE

DE

CARTOUCHE;

Beschefende een verhaal van des zelfs Afkomst Opvoeding, Ongehoorde Gaauwdieveryen, Gevangenneming, verwonderens waardige Uitbreking der Gevankenis, zeldsamen Verdediging, en daar op gevolgde Bekering en Executie binnen de Stad van PARYS.

Dit het Fransch vertaalt, met Figuren.

Vyfde Druk.

Te D O R D R E C H T,

Gedrukt by HENDRIK WALPOT, Boekverkooper over 't Stadhuis 1743.

B E R I C H T
V A N D E N

DRUKKER aan den LEZER.

 Ie hier, LEZER de vyfde druk, van een beschryving zynde, het LEVEN en BEDRYF van den alom befaamde Kapitein der Gauwdieven, en Moordenaar, LOUIS DOMINIQUE DE CARTOUCHE, zoo Authentiq als het tot nog toe is bekend of uitgegeven geweest, en aange-tekent uit de eige bekentenis van *Cartouche* zelf; en volgens't verhaal van eenige uit zyne Bende, die al het geen in deze beschryving wert verhaalt, tegen hem getuigt hebben. Men zal hier in ontdekken veele nooitgehoorde Gruwelstukken welke door hem zyn uitgevoert, en op wat wyze hy zich met zyn Rot zoo ontzaglyk heeft gemaakt, dat hy niet alleen de stad van

A 3 Parys

MULDER NED.
LETTERKUNDE
TE LEIDEN

BERICHT,

Parys, maar ook alle de naburige steden dikwils in rep en roer gestelt heeft. Te gelyk zal men zien, op hoe wonderbare en boven-natuurlyke wyze, hy zich dikwils uit de allergrootste gevaren, waar in hy zich zomtyds bevond, geredt heeft, met de handen van de Justitie te ontsnappen als het by na onmogelyk schein; hy hadde door zyn Schelmstukken, welke door hem, of door die van zyne Bende uitgevoert wierden, zodanige vrees in de gemoederen der mensche gebragt, dat yder een zidderde en beefde horende maar de naam van *Cartouche*; dit ging zelf zoo verre, dat 'er veele te Parys en in de omleggende Steden waren, die niet geloofden, dat hy zich nog na zyn dood stil zoude houden, maar dat hy door zyne werktuigen die hy kwam na te laten, dagelijks nog zoude voortgaan met Roven

en

Aan den LEZER.

en Steelen, gelyk ook nog heden dezen dag geschied, en waar na zulke guiten Cartouchianen genaamt wierden.

Wy zyn voornemens geweest dit Werkje in grooter beslag in 't Nederduitsch in de Weereld te brengen, om dat den Autheur hier van in zyne Voorreden voor de Fransche Parysche Druk te kennen geeft, dat aan hem een verhaal beloofd is van eenige geheime bekentenissen door *Cartouche* gedaan, na dat hy van het Schavot weder na het Stadhuis gebragt was: als mede van het inlegtenis nemen. Belydenis, en Exccuter en van eenige Persoonen van aanzien, die zig onder zyne Bende begeven hadde; maar om het gedult van den nieusgierigen LEZER niet langer op te houde, maar van zyne begeerte te voldoen, zoo hebben wy dit Werkje zoo als het nu is, uitgegeven;

A 4

waar

waar van we kunnen zeggen, dat al'es zoo veel doenlyk was na waarheid is ter neder gestelt.

Wy geven u dan goetwillige LEZER, dese Diuk weder in handen, die veel fraaiër en sierlyker, te voorschyn komt, dan de drie vorige, vermits we de kosten gedaan hebben, van deze met nieuwe Platen, die wel, en naar de konst gesneden zyn te versieren; waar door dit werkje merkelyk verbeterd is, en met groter sieraat voor het Gemeen verschynt. Gebruyk dan deze levensbeschryving van den berugsten Schelm, dien de vorige eeuwen in Vrankryk, en elders gezien hebben leer daar uit het vuile, rampzalige, van het quaat, en de ondeugt, tot uwe betering kennen, om het zelve te myden, en voor de wraak-oefende Gerechtigheid te zidderen, die met Zwaart, en geessel-roede gewapent is.

'T L E-

'T L E V E N
V A N
L O U I S D O M I N I Q U E
D E
C A R T O U C H E.

DE Naam van Cartouche heeft zo groot een gerucht in de wereld gemaakt, dat wy het de moeite waardig geacht hebben de narichten die 'er te bekomen waren van des zelfs Leven en Bedryf, by malkanderen te brengen en die aan het Gemeen mede te deien.

De Nakomelingen zullen naeuwelyks geloven het geen van dezen weergaloze Guit zullen aangetekent vinden; en waarlyk hoe zouden wy zelfs het kunnen geloven, indien wy het niet gezien hadden, dat een enkel mensch de geheele stad van Parys heeft doen zidderen, de Gerechtsdienaars, Nachtwakers en Hellebardiers meer dan eens op de vlucht gedreven en zich meer dan eenmaal op een byna onnatuurlyke wys uyt hunne handen gered heeft. Van hem word eenpariglyk getuigt, dat hy met zulk een verheven verstand, snelle geest en ongemeene kloekmoedigheid en onverzaagtheid begaafd, was, dat Rechters en Rechtgeleerden in zyn verhoor en verantwoording over het een en het ander verzet hebben gestaan, en dat de grootste van het Hof, en daar onder zelfs verscheide Prin-

A 5

cessen

ceffen, als mede zeer vele luiden van de grootste geleerdheit en schranderheit door nieuwfchierigheit aangeziet, hem in zyn gevankenis bezocht hebben, om zyne verwonderenswaardig vaardigheit van geeft en schrandere antwoorden te hooren. Zyne onverzaagtheid was zodanig; dat hy nooit eenige de minfte vrees of verwaartheid, nog eenige neerslachtigheid, zelfs niet in de allerfelste pyniging getoont heeft, beide welke ongemene hoedanigheden dan ook oorzaak geweest zyn, dat hy niet tegenstaande de menigte van zyne nooytgehoorde boze stukken, moorden en roveryen, echten door de aller aanzienlykste en voortreffelykste van het Hof en van de stad bykans meer beklaagt en betreurt, als verfoeit is geworden. Een iegelyk zeide, dat het jammer was, dat zulke uitftekende gaven niet ten goeden waren aangelegt, nademaal zulk een kloekmoedigheit gepaart met zulk een schranderheit, vernuftigheit en vondrykheid, hem tot een der grootste mannen zynen eeuw, en tot een der uitmunften Onderdanen van het gansche Koningryk konden gemaakt hebben.

Zyn dieverye waren zo zeldzaam, en hy stelde die doorgaans met zo veel list en behendigheit in 't werk, en vele van zyne ondernemingen waren zo vol van vermetelheit en stoutmoedigheid, dat het gemene volk hem doorgaans zeer lang heeft gehouden, voor een rovenaar, en voor een die met de Drommel in verbond stond; ja zomtyds wierd 'er op zo vele plaatsen te gelyk van hem gehoord, dat de geheele stad in rep en roer geraakte, dat een ieder zyn huis, en de Winkel-floten, dat de Bankiers en de gene die vele constanten en kostelykheden in huis hadden, des nachts eenige Hellebardiets of nachtwakers in huis namen, en waar uit dan vervolgens het gemene volk elkander wys maakte dat het de Drommel zelf was, die zich

op

op vele plaatsen teffens, in de gedaante van *Cartouche* hadde laten zien, Het gezag het welk hy over die van zyne bende oeffende, was zodanig, dat geen Krygs-overste met meerder stiptheit door zyne zoldaten kan werden gehoorzaamt; en hy tonde in dit stuk en in alle zyne manieren zulk een fierheit en grootsheit, en hy wierde door die van zyn rot met zulken eerbiedigheit gediend en opgepast dat zulks aanleidend heeft gegeven tot het verspreiden van een menigte van fabelen aangaande de afkomst van dezen Generalissimus van alle Guiten, eer men onderrecht was, wie hy eigentlyk was, waar omtrent het Gemeen en het Hof zelf zeer lang in 't duistere geweest is, tot dat men uit zyne eige bekentenis is te weten gekomen, wat van de waarheid, was, alhoewel het vooroordeel daar omtrent zo diep gewortelt was, dat men zyne eige bekentenis in dezen naeuwelyks wilde geloven, om dat men zulk een ongemeen verstand en verheve gedachten, als hy in alle zyne diskoersen, zo wel in zyn gevankenis, daar hy, gelyk wy gezegt hebben van zeer vele Grooten en anderen bezogt wierd, alles onder het verhoor dede blyken, met zulk een geringe geboorte en opvoeding niet wel konde overeen brengen. Een of twee omstandigheden zyn 'er in zyne opvoeding, welke daar toe eenigzins schynen te hebben gecontribueert, gelyk wy zo terstond zien zullen.

Om tot het verhaal te treden, de Lezer weet buiten twyffel, dat het de manier is, men de Historie van het leven van eenig vermaard groot en uitmuntend personaedje wil beschryven, dat doorgaans het begin gemaakt word van de geboorte van zulke grote Mannen; en die wys zullen wy omtrent *Cartouche* ook houden: omtrent *Cartouche*; die grote, vermaarde en uitmuntende Perzonaedje in schelmsstukken! en wy houden

den

den ons verzekert, dat de Lezer reeds van nieuwsgierigheid brand, en wenscht dat deze Voorredenen al maar uit waren, om te weten in wat plaats en wanneer dat *Cartouche* geboren is, wie zyne Ouders waren, waar zy woonden, van wat professie, beroep, ambacht, postuur, wesen en gelaat deze luiden waren, en andere diergelyke omstandigheden meer, van dezelve aangelegenheid.

LOUIS DOMINIQUE DE CARTOUCHE is volgens zyne eige bekentenis, dewelke dan ook is conform gebleeke met het Doopregister van de Parochie, bevonden te zyn geboren in deze stad van Parys, in een wyk, die de naam voert van La Caurtille, in 't Jaar 1623 zo dat hy omtrent 28 jaren oud was, toen hy ge-excuteert wierd. Wy twyffelen niet of, vele Lezers zouden ook de maand, den dag, ja het uur van zyne geboorte gaaren willen weten mitsgaders al het geen dat 'er gedurende de 9 maanden dat zyne Moeder van hem swanger ging, al gebeurt is, en voornamentlyk of zy niet gedurende die tyd deze of gene zeldzame droom heeft gedroomt, gelyk dat doorgaans gebeurt, wanneer 'er eenig uitmuntend held, besaamt personaadje, of zodanig een, die de gehele wereld van zyn Persoon en wonderlyke daden zal doen gewagen, staat geboren te worden. Doch wy antwoorden, dat wy wel overwegende, dat de allerminste omstandigheid in de historie van een berucht man van grote waarde en aangenaamheit is, ons uiterste vlyt hebben aangewend, om den Lezer daar omtrent te voldoen, doch dat wanneer wy de nodige berichten van zyn Moeders zwangerheid, en van de importantste en remerkabelste dromen, die zy al die tyd zouden mogen gedroomt hebben, uit haar eige mond meenden op 't papier te stellen, wy tot ons leedwezen vernamen, dat de Moeder zo wel als

de

de Vader zedert weinige weken van hartzeer waren overleden: waar door also de tegenwoordige en toekomstende eeuwen van deze zeer gewichtige particulareit in de historie van *Cartouche* dewelke niet weinig zouden hebben gedient, om dezelve een zekere zwier en gewicht by te zetten, voor altoos zullen moeten berooft blyven!

De Vader van *Cartouche* hete Jan Willem Cartouche, mede in deze vermaarde zeer grote stad van Parys geboren. Zyn Grootvader was *Jan Francois Cartouche*, die tot Parys een Koopman geweest is in de oude klederen, in welk beroep hy byzonder vermaard was, doordien al dat soort van menschen, die men hier *Chevaliers d'Industrie* noemt, by hem te markt gingen, waar door hy in het kort door de gehele stad en in alle Koffihuizen en Speelgezelschappen bekend wierd als de vermaarde kleerkoper van de gehele stad, want naardien dit soort van lediggangers gewoon is, zich op zyn Militairs te kleden, om zich daar door eenigzins gevreesd te maken, zo ley Jan Francois zich voornamentlyk uit om de oude Monteerrokken van onze Regiments Officieren voor een geringe prys te kopen, welke hy dan een weinige opgepost, aan de gemelde *Chevaliers* of *Ridders* van de Troktafel voor een civele prys weder overdeed.

Deze man is eerst in 't jaar 1712. gestorven, wanneer Kapitein Louis (want zo noemden hem zyne rotgezellen) omtrent 20 jaren oud was; hy hadde gedurende zyne eerste jeugd zyn meestverblyfaan 't huys van zyn Grootvader; en wyl daar dagelyks van den morgen tot den avond zeer vele van de zo even gemelde *Ridders* verkeerden, dewelke alle gelyk bekend is luiden zyn van de allergrootste air en allerohoffelykste manieren, en dan daar-en-boven, dat geensins het minste van alle is, van een beproefde

afge-

affurantie, gepaart daar het van noden is, met een soort van noble fierheid en trotsheid, die bekwaam is, om den allerdoordringensten kenner te misleiden, en te doen geloven, dat hy met een man te doen heeft die ten minsten de zevende Graaf of Vicomte van zyn geslagt is: wyl nu, zeg ik, onze *Kapitein Louis* dagelyks met zulk een hoogdravende soort van mensche verkeerde, zo zal de verstandige en ook zelfs de onverstandige Lezer daar uit lichtelyk kunnen opmaken, dat Kapitein Louis door dien ommegang noodwendig zeer veel van het air, de zwier en manieren van die gewaande Graven, Barons, &c moet hebben overgenomen; waar by nog komt, dat gelyk het veelmaals gebeurt, dat een voor Graaf of Baron in een Komedie moet spelen, zodanige een personaadje zomtyks, ja doorgaans in alle opzichten veel beter vertoond, als de personen zelf die met zulke tytels geboren zyn, ja beter als een dieze met contant geld betaalt heeft, het ook alsoo gaat met deze *Chevaliere d' Industrie*, namelyk dat wanneer een van dit volkje hem zelven in 't hoofd gezet heeft, om zich voor een Marquis, Graaf of Vicomte te doen passeren, zulke industrieuse Ridders daar in menigmaal veel beter reuseren, en doorgaans een gelaat, air en fierheid aannemen, welke met dat denkbeeld, dat het Gemeen van die tytels heeft, veel beter overeenkomt, als de allerechtste en oprechtste Edelman doorgaans gewoon is te doen.

Cartouche door deze verkering leerde alsoo op het volmaakte alle die manieren, alle die grootsheid en fierheid, welke hem in staat stelden, om zich op verlerhande wyzen te vermommen, en nu op dese en dan weder op een ander manier, en met een ander gewaad, gelaat en tytel in de Gezelschappen, Herbergen, Komedien, en andere plaatzen te verscheynen, en zyn
rol

rol te spelen, en wyl hy zulk een ongemeene-snelle geest hadde, zo leerde hy alle deze frajgheden als van zelfs, en hy avanceerde daar in zo schielyk, dat zyn eige vader en groot vader hem, toen hy maar tien jaren oud, naauwelyk meer kenden, en van wegens zyn groots en ongewoon air begonden te twyffelen, of haar jonge niet wel tegen het een of ander speel, kind van desen of genen Prins, Marquis, of Graaf, mogte verruult wezen, want deze goede luiden, gelyk het gemene volk doorgaans doet, sagen dese grootsegebaarden aan, als dingen, die met perfoone, die ze over zich hebben, geboren worden, en waarlyk de denkbeelden, die het gering volk in Vrankryk van zulk een uiterlyk gelaat heeft, zyn zoo naauw verknogt met die, welke zy van de Groten hebben, dat zy die nimmer of naauwelyks van malkanderen onderscheiden invoege dat het air van een Jonker haer altoos doet besluiten, dat de perfoon, die dat air over zich heeft, inderdaad een Jonker moet wezen.

De Grootvader van *Cartouche* was door de zo even-gemelde grote nering geworden een van de rykste Koopluiden van de gehele Kleer-hal: en wyl hy nevens de zoo even-gemelde grootse zwier ook een ongemene snedigheid in zyn Kleinzoon gewaar wierd, zo viel hy op de gedachten, om hem in het Latynsche school te bestellen, op hoop, dat hy door de Studie zou bekwaam worden, om tot eenig aanzienlyk ampt te werden geavanceert, en tot dien einde koos hy het Collegie der Jesuiten, alwaar hy hem dan met zyn negende jaar ter School bestelde.

Doch het gene dat volgens zyne Grootvaders rekening dienen zou, om hem tot een destig en aanzienlyk man te maken, was juist dat gene, dat hem in alle guiteryen zo zeer heeft doen uitmunten; door dien hy alle de kennis, vernuft en wysheid, die hy by
de

de Jesuiten haalde, alleenlyk tot schelmstukken aan leide.

In dit school waren toen, gelyk doorgaans, een menigte van jonge luiden van de beste en aanzienlykste Familien van de stad: de verkeering en het exempel van deze jongelingen, die altoos van klederen, linnen en zakgeld rykelyk voorzien waren, wekte zyne grootse geest nog meer op, zo dat hy van hartzeer meende te barsten, wanneer hy in het een of het ander minder moest wezen, als zyne makkers. En dewyl hy met de anderen, namelyk met voornaamste burgerkinderen in alles gelyk wilde wezen, begon het zyn Grootvader eindelyk te vervelen, en zyn Vader en Moeder nog veel meer, naardien deze laatste in verre na zo veel niet hadden om by te zetten. Daar benevens merkten de oude luiden, dat haar jonge Student veel meer in glazen en kaarten, als in de boeken begon te kyken, en het geheel op een lichtmissen begon te setten het welk de oude luiden bewoog, om den ordiuaris Speelpenning, die sy hem wekelyks toegelegd hadden, gantschelyk in te trekken, om hem zo zy meenden, van die kwade gewoonten af te brengen. Maar te vergeefs; *Cartouche* was op dit leven al te zeer verslingert en al te groots van hart, om eenen enkelen dag zonder geld in zyn zak te kunnen leven, en veel te sterk op zyn zin en plaaisier gezet, om als een kluizenaar by de boeken zich selven te verkwynen; en hy heeft naderhand tot zyne boezem vrienden verhaalt, dat deze strengheit van zyne Ouders, wanneer zy hem door het onthouden van zyn speel of zak geld, tot betere zeden meenden te brengen, de eerste trap was geweest van zyn val. want dat het hem zoo smadelyk en soo smartelyk hadde gevallen, zonder geld in zyn zak te wezen, en niet met de anderen te kunnen medoen, dat hy

hy liever duizentmaal den dood hadde willen ondergaan, als zo te leven; hy verbeelde zich, als iemand hem wat sterk aanzag, of als 'er twee of drie van zyne schoolmakers met malkanderen lac ten, dat het altemaal om hem was, want hy meende, gelyk het jonge volkje doorgaans is, dat elk wist, dat hy geen geld in zyn zak had, en hy voegde daar by, dat hem nooit na die tyd eenige wederwaardigheid was overgekomen, die hem zoo zeer, als deze gesmart hadde

Daar by kwam, dat hy ten dele door den eersten ommegang met de hier voor gemelde gewaande jonkers, en nu met het deftigste zoort Studente in het Jesuiten-School, en ten dele door zyn aangebore verhevenheid van geest, een kleinachting gevoelde voor die gene, aan dewelke hy alles verschuldigt was, in zyne eige Ouders en Grootvader, om dat dit Luiden, gelyk hy naderhand zelfs heeft beleden, niet groot of aanzienlyk genoeg na zynen zin waren, waar door het dan ook kwaam, dat hy met haren raad en goede vermaeingen den spot dreef, naardien hy zich zelve veel te schrande, en veel te geleerd oordeelde, om van een onnozele Kleerkoper zich te laten ringeloren, het welk zo ver ging, dat hy te groots was, om zyn Grootvader, na dat deze het speelgeld hadde begonnen in te houden. daarom aan te spreken; hy liet zich voorstaan, dat het beneden de waardigheid was van een student van zulk een voortreffelyk Collegie, als dat van de Eerwaardige Vader Jesuiten tot Parys is, een oude Kleerkoper, schoon het zyn Grootvader was, om een speelpenning te voet te vallen. En dewyl de zelfde verwaandheid aan de andere kant oorzaak was, dat hy liever zou hebben gestorven, als zonder geld te wezen, en van zyn gewoonlyke divertissementen af te zien, dewelke wa-

ren de kaart en een pintie, als 'er maar eenige tyd was. zo begon hy toen voor de eerstemaal op andere middelen te denken, om aan geld te geraken, namelyk op zulke middelen, die hem vervolgens van trap tot trap alle die weergaloze bose stukken geleid hebben, die geheel Europa van zyne fielteryen hebben doen gewagen. Zo ziet men, dat een verkeerde waan en laatdunkenheid in jonge menschen, de wortel is van het allergrootste kwaad, en de ondervinding toont, dat jonge luiden, die tot den val komen, haar geluk doorgaans aan die bronaar dank te wyten hebben

Hy begon dan alle zyne gedachten in te spannen, om te verzinnen, op wat wys hy door zyne benedigheid zoo veel zou kunnen bekomen, als hy tot zyn dagelykse speelpenning van noden had. Hy verbeelden zich, dat hem dit niet heel zwaar zou vallen, doch hem kwam in den zin, dat indien hy een vertrouweling had, die met hem zamenspande, hy dan verscheide dingen veel gemakkelijker en veiliger zou kunnen uitvoeren, 't zy met malkanders schildwacht te wesen, of door het maken van deze af gene diversie, het welk de aanslagen, die hy nu al met menigte in zyn hoofd gesmeed hadde, gemakkelijker zoude maken. Hy vond derhalve goet uit alle de Schoolmakers, met dewelke hy verkeerde, eene te kiezen, aan wien hy zich niet alleen veiliglyk zou kunnen vertrouwe, maar die ook geneigt was, om tot het uitvoeren van zyn handkunsjes met hem zamen te spannen, en zyn fortuin en gevaar getrouwelyk en blymoedig met hem te delen

Zodanig een makker en vertrouweling te kiezen, was iets, daar hy, gelyk hy naderhand verteld heeft, veel groter zwaarigheid invond, als hy in den beginne gemeent hadde, van wegens de verscheide hoe-

da:

danigheden, die teffens in diergelyk een persoon vereischte, en die of niet alle, of niet in die graad, als hy wenschte, in een en het zelve subject te vinden waren. Hy hadde zeders eenige tyd met de Zoon van een ryk Procureur, die nevens hem by de Jesuiten school lag, wat meerder vriendschap en ommeegang gehouden, als met een van alle zyne andere makkers 't Geval wilde, dat de Vader van dien Jongman, by uitnemenheid deun was, waar door zyn Zoon, de Student, menigmaal dat zelfde verdriet had, 't welk *Cartouche* nu zedert eenige tyd knelde, welk hy gesworen hadde, het kolte wat het kolte, tezulleneindigen

't Gebeurde, dat hy op een avond met die Procureurs Zoon alleen zynde, in een tyd, dat zy beide geen geld hadden, elkander hare nood klaagden. De naam van dien jongeling was *Rodrigue*. Na dat ieder zyn hart lang genoeg voor den anderen uitgescht, en *Cartouche* nu reeds gemerkt hadde, dat zyn kameraad alle die genegentheden hadde, welke hy in hem wenschte, en dat 'er geen ding ter wereld was, dat hy niet liever scheen te willen ondergaan, als zoo jakhalzig te leven, gelyk zy het noemden, zoo vloog *Cartouche* eindelyk heel schielyk overend, als een die na een lange en diepe peinzing ten laatsten iets gelukkig bedacht heeft, zyn kameraad met dese woorden uit de *Cid* toesprekende:

Rodrigue: es tu du Cocur?

Dat is:

Rodrigue hebje hart?

Zyn makker, die de *Cid* zoo wel gelezen hadt als hy, antwoorde hem Buks: B 2 Tens

Tout autre que Louis, Peprouveroit sur l'heure.

Dat is:

Elk een, zo niet Louis, zou dat terstond gevoelen.

Louis Cartouche was over de vaardigheid van geeft van zyn makker ten uitersten voldaan, door dien hy niet alleen het halve vers uit de Cid ten eersten beantwoorde met het vers, dat 'er op volgt, maar ook met eenen zoo geswind de naam van *Louis*, zynde de voornaam van Cartouche, in de plaats van het woord *Vader*, dat in de *Cid* staat, plaatste, en hem al-zoo te kennen gaf, dat hy niet all en hart of couragie had, maar dat hy bereid was, en dat aan elk een, behalven aan Cartouche zynen vriend te doen blyken, aan wien de vriendelyke betuiging, in dese vaardige ruiling van het woord *Vader*, uitermaten zeer behaagde

Dē twee makkers zwoeren malkanderen daar op een eeuwigdurende onverbrekelyke vriendschap, en voortaan malkanderen in alle perykelen te zullen assisteren, en geluk en tegenspoed, winst en verlies met malkanderen te zullen delen. En van dietyd af hadden zy byna alle avonden een conferentie, waar in zy hunne gedagten aan elkander communiceerden, en waar in zy zamen overleiden, hoe zy het best zouden aanleggen, om door de gauwigheid van haar verstand en handen aan geld te geraken

Het eerste, dat Cartouche oordeelde, dat zy doen moesten, en dat hem zeer noodzakelyk scheen, was kennis te maken met een van die vrome Silverfinids van deze stad van Parys, dewelke uit een medogenheit, en om alle zulke jonge vrybuyters van de angst te verlossen, waar van zy doorgaans zyn benepen,

zo lang zy met de buit beladen zyn, uit vrees van daar door overtuigt te worden, indien zy gevat wierden, haar ten eersten voor een civille prys daar van ontlaffen; want zei Cartouche, omtrent dit stuk moeten wy volkomen gerust en verzekert zyn, eer wy het minste ondernemen; wy moeten eerst een vroom heusch en trouw man uitkiezen, daar wy alle onse rol-buit ten eersten kunnen quyt worden; *vroom* moet hy wesen, om niet te veel gesnoten te worden; *trouw* om niet verklikt of verraden te werden, en eindelyk het moet een *heusch* man wesen, die zig gemakkelyk, en zonder veel talmens laat handelen. Rodrigo zeide, dat hy zyn vader wel van een Silverfinid had horen spreken, dien hy eens in zaken van rechten van diergelyke soort bedient had, en uit de klauwen van de Gerechtsdiennaars gered hadde, na dat men hem hadde beschuldigt, eenige goude Sakhorologies en Snuyf dofen gekoft te hebben, van luiden, die ze nooit betaald hadden. My heugt ook, voegde Rodrigo daar by, dat myn vader hem waarschouwende, voorzichtig te wesen, en wel toe te zien, met wien hy handelde, want dat wy een Stedehouder van de Policy (dat is Hoofdschout) hadden die seer nauwe acht op alles nam, en die dag en nacht op zulk wildbraad, als hy en zyns gelyk, loerde, en dat hy zomtyds van zyn eige volk met zulke meubeltjes, zou konnen by hem zenden, om hem Monsieur Silverfinid te roetsen. Hy bedankte myn Vader voor zyn goede raad, en zy hebben zedert altoos als zeer goede vrenden geleest, want door dien myn Vader mede al vry wat behendig in zyn beroep was, zoo was 'er tusschen haar, gelyk onze Pater Rector het noemt, die *Conjunctio Animorum*, dat is, onderlinge hartenvereeniging, welke tusschen luiden van eenerlei neigingen plaats heeft. Maar vroeg Cartouche

che, weet gy waar die man woont, en zou hy u niet kennen, hy kon miſſchien, als gy hem iets te koop preſenteerde, uit hoofde van die vriendschap, daar gy van ſpreekt, het feit aan uw Vader bekend maaken? O neen, antwoorde Rodrigo, de vriendschap is eerst onlangs, en zedert dat ik in dit Collegie beſteet ben, begonnen, zoo dat hy my ſhier nooit met opmerking geſien heeft. En wat aabelangt zyn woonplaats, ik heb onthouden, dat hy maar eenige huisſen van O. L. V Kerk woont, zoo dat wy hem gemakelyk kunnen vinden, en zyn naam is my ook heel wel bekend.

En daar op beſloten zy den volgenden dag een viſite te geven aan dien Zilverſmid; met wien zy een accoord aan gingen, dat hy haar alles wat zy hem bragten, aanſonds in contant geld volgens het gewicht zoude betalen, mits genietende een avans van 20 percent. Zoet zoet, zei Cartouche, 20 per cent en dan mogelyk nog 30 of 40 per cent in de ſchaal, wat zou 'er dan voor ons overſchieten; Zoo ik 20 per cent zou laten korten, zou ik myn eige ſchaal moeten gebruike. of gy zoud moeten toelaten, dat ik de uwe telkens viſiteerde, en dat ik ze zelf in de hand hield Zulk affront, zei de Zilverſmid, zou ik voor geen 50 per cent korting willen ondergaan, en zo het u zo niet aanſtaat, Meſſieurs, zeide hy, mag ik wel lyden, dat gy het by een ander probeert. Ik zeg het ook maar om te lachen, oude Patroon, zei Cartouche, ziende, dat de zilverſmit een weinigje knak wiert, ik ben gewent, zo een weinigje te railleren. Je moet verſekert wesen, her nam de zilverſmid, dat je met een man van conſcientie te doen hebt, die om al 't werrels goed, aan geen Paap of Bagyn, ik laat ſtaan, aan zulke dagelykſche klanten, ooit een half aas gewicht te kort zou doen, al waar 't datje tien pond

pond teffens in goud te koop bragt. Na nog eenige redene over en weer. wierde zy 't met den Zilverſmid eens, en daar op gingen zy heen, met een vaſt beſluit, om uit het Collegie te deſerteren, ten einde om haar aanſlagen met meerder vryheit te kunnen voortſetten, gelyk zy dan ook nog dien avond deden, zo dat hare Ouders niet wiſten, waar zy geſtoven of gevlogen waren.

Cartouche vond geraden, zyn eerste proeven aan gemeen onnozel zoort van volk te doen, eer hy zich aan Luiden van meerder ſchrandeheid waagde; en hy probeerde zyn nieuw ambacht eenige dagen na malanderen aan eenige Fruitverkoopſters, die hy eenige Perziken, Aprikofen, Cinaas-appelen en diergelyke ontſutfelde, het welk hem zoo wel gelukte, dat hy zich ſchaamde, zyne behendigheit en gaauwigheit aan zulke beuſelingen langer te koſten te leggen, weshalven hy om zyne gaven niet langer onnut te beſteden, geraden vond, om van deeze kleinigheden ten eerſten tot groter en gewichtiger ondernemingen over te gaan, waar toe zich kort daar aan een goede gelegenheit aanbod. Te weten Cartouche zag langs ſtraat gaande, een Dame in koſtelyk gewaad, die zeer ſchoon leek, in een Spiegelwinkel alleen met de Winkelier, om Spiegels te koopen. Hy bedagt zig niet lang, maar trad ſtults in die Winkel, engeliet zich, als of hy eenige Spiegels van noden hadde Na dat hy rondom gekeken hadden, liet hy quansuis het oog vallen op de Spiegel, die deſe Dame in de hand had, en daar in kykende, Hemel, zeide hy als met een verbaaſtheit, was is dit voor een glas? Uw Tronie, Mevrouw, ſpiegelt geheel ſcheef! en haar met eenen op zy ſchietende, om haar nieuwsgierigheit te voldoen over een remarque, die haar ſchoonheit zoo zeer van naby raakte, ontſutfelde hy haar met weinig gevaar en moeite

haar Goudbeurs, terwyl zy vast in Spiegel kykende, Cartouches tronic met de gene die zy in de Spiegel zag, confronteerde, om te zien of het glas recht of se heef spiegelde; hy had de Beurs niet zoo dra binnen melis, of hy luisterde deze Dame in 't oor, Mevrouw, ik ben daar zoo even in een ander Winkel hier dicht by geweest, daar het my veel beter aanstond; ik raad u daar eerst te gaan kyken, eer gy koopt, ik ga derwaarts voor uit, en gy zult, zoo 't u gelieft wel zien, waar ik in ga. Waarna hy tot de Winkelier zeide, ik zie hier niets van myne gading, gaande met eenen de deur uit. De Mevrouw volgde hem zo terstond, om hem in 't oog te houden en te zien, in welk huis hy in ging. Zy zag Cartouche eenige huizen daar van daan voor een ander Spiegelwinkel, van waar hy haar met de hand wees, dat dit het huis was, dat hy meende, haar met eenen toeroepende *Je vous demande pardon, Madame, on vient de m' appeller: Mevrouw ik word daar zo geroepen ik verzoek excuus.* En daar mede vervolgde Cartouche zyne weg. ten hoogsten verheugt over het goed succes van dese zyne eerste onderneming. Hy vond zyne makker niet ver daar vandaan, die expres daar om heen bleef wandelen, om by het een of ander ongeval, dat Cartouche mogt overkomen, by de hand te zyn, om in alle gevallen te tragten, hem door het maken van dese of gene diversie, uit de nood te helpen. Zy begaven zich daar op beide in de naaste Herberg, om te zien wat 'er in de beurs was, en zy vonden daar in 20. hele en 30. halve Pittoletten. Cartouche verhaalde aan zyn kameraad, door welk een behendigheit hy de Mevrouw zoo dicht op zy geraakt was, om zyn slag te kunnen waarnemen, zonder eenige achterdocht te geven, en van welk een list hy zich bediend had, om met fatsoen van haar af, en uit de Winkel te geraken. Waar op Rodri-

go zeide, uw oordeel, om zulke gunstige omstandigheden uit te kippen, waer meede gy uw slag in veiligheid kunt uitvoeren, en uw presentie van geeft, om iets te bedenken, door de welke gy u met fatsoen uit de omstandigheden, waar in gy u bevond, uitwikkelde, zonder dat iemand eenige argwaan opvatte, belooft waarlyk iets groots voor het toekomende, en geeft te kennen, dat 'er iets buitengemeens van u te verwachten is. Maer, voegde hy daar by, om u in alle opzichten volkomen recht te doen, zoo zult gy met my aen de an ere kant moeten bekenen, dat de gelukkige omstandigheid, die gy hadt van haar te engageren, om nevens u een geruimen tyd de Spiegel, die zy in de hand hield te kyken, de zaak byzonder gemakkeljk maakte, en ik geloof dat gy en ik de konst nog lang zullen moeten oeffenen, eer wy zoo ver zullen zyn gekomen, als die grote Meester, van wien ik myn Vader heb horen verhalen dat hy stukken deed, dewelke gansch onbegrypelyk voorkomen. Die Meester kon het op voorgaande waarschouwing, ja dat meer is op het verzoek of gebod zelfs van den geen, die gerolt moest worden, klaren, het welk hy eens gedaan heeft aan een zeker voornaam Heer, en in presentie van veele andere Heren, zittende alle aan een tafel. Ook weet men tot nog toe niet, zei Rodrigo verder, hoe dit stuk is toegegaan, schoon het waar en waaragtig geschied is. Ei lieve; zei Cartouche, verhaal my dit eens onder een Bottel Bourgonje Wyn, en daar op liet hy ten eersten een Boteltje Bourgonje brengen, en zy bleven dien avond in die Herberg met malkanderen souperen. De Gauwert, hernam Rodrigo, daar ik myn Vader van heb horen verhalen was in zyn tyd bekend onder den naem van graaf vander Quinkert. Die karel was zoo ongemeen gauw met

de handen, dat de dingen die van hem verhaalt worden t' eenemaal ongelooflyk schynen. Hy wierd eindelyk gevat, en hy verkreeg door de voorspraak van zekere Heren, dat de Sententie van de Galg in die van de Galeyen wierd verandert, uit overweging, dat hy nooit eenige moord gepleegt had, en om dat men generlei geweer by hem vond, toen hy gevat wierd, waar by nog kwam, dat eenige van zyne Makkers, die nevens hem gevat en tegen hem geconfronteerd wierden, van hem getuigden, dat hy altoos een affchuw van moord en doodslag getoond had; dat hy niet alleen zelf nooit Pook of Sakpiftool by zich droeg, maar dat hy zulks aen zyne makkers altoos hadde ontraden, hebbende voor een stel ling, dat het juist geen groot kwaad was, die gene die met grote rykdom en overvloed als overstelpt zyn, door een gauwigheid een gering gedeelte van dien overvloed te onthandigen, maar dat het verfoej lyk wreedaardigen affchuwelyk was, om zulk een profytje een mensch op een barbaarsche wys van zyn leven, dat nooit te herstellen is, te beroven. Desen karel was de gauwigheid zo zeer aangeboren en zoo eigen, dat hy zelfs op de galei, zyn oud ambacht nu en dan exeeerde, en zyne Roei maats, als zy een stuivertje in de zak hadden, dat telkens met den grootste listigheid en gauwigheid des werrelts ontrolde: de schrauderheid, die hy daar toe gebruikte, maakte zulk een gerucht, dat het den Gouverneur van Marseille ter ooren gekomen zynde, de nieuwsgierigheid hadde, van dien karel te willen zien, en hem by zich ontboden in een tyd, dat hy met eenige vrienden over tafel zat, haalde hy een goude Snuij-doois uit zyn zak, die hy hem toonde, zeggende tot hem, *zoo gy my die kont ontfutselen, eer wy van de Tafel op staan, zoo is u, uw vryheid geschonken, doe wa uw best*

uw pardon en vryheid hangt 'er aan, en doe bet daar aan nooit weder.

't Vertrek was vol Lakeyen en andere Oppassers, 't welk hem eenigfins scheen te begunstigen, doch wanneer de Gouverneur hem dit zeide, stond Van der Quinkert aan de andere zyde van de tafel, recht tegen den Gouverneur over, die hem in 't oog hield, en zoo hy meende, hem naeuwelyks uit zyn plaats hadde zien gaan. Geen half uur daar na, en eer het defert nog op gedifcht was, trad Van der Quinkert vrypostig na de Gouverneur toe, die daar op beide zyne handen op zyne tassen leide, zich voor 't overige houdende, als of hy hem niet eens gewaar wierd, maar hoe stond hy en de andere Gasten verfet, wanneer Van der Quinkert na eene diepe reverentie, de goude Snuij-doois uit zyn eige zak haalde, en ze aen zyn Exelentie, den Heer Gouverneur presenteerde Van der Quinkert wierd volgens het gegeven woord van den Gouverneur op vrye voeten gestelt, hy kwant eenigen tyd daar na weder tot Parys, daar hy zyn ambacht met groot succes voortzette, doch hy had kort daar na het ongeluk, van te vallen in de handen van den stedehouder van de Policy, die in plaats van zich met de ongemene behendigheit en gauwigheit van onsen Graaf Van der Quinkert te vermaken, gelyk de genereuse Gouverneur van Marseille gedaan, had, hem zonder eenige barmhertigheid, en als een die geen korswyl ter wereld verstont liet ophangen. En zekerlyk, zei Rodrigo tot besluit indien dezen Graaf het nootlor zo gunstig geweest ware, als natuur hem geweest was in het uytdelen van hare talenten, hy zou niet alleen de beroemste, maar ook de gelukkigste, de machtigste en formidabelste Rolder van zyn tyd geworden zyn.

Na dat Rodrigo zyn verhaal geëndigt hadde, zei

Car-

Cartouche, ik moet bekennen dat diergelyk loopje, als gy daar verhaalt heft, oneyndig meer konst, vrypostigheid en gauwigheyd vereischt, als het geen ik daar zoo even heb uitgevoerd, en dat ik niet kan begrypen, op wat wyze dit in zyn werk is gegaan, ten zy dese Graaf iets van de zware konst wist, en dat hy zich onzichtbaar kon maken, maar zoo hy dat geheim befat, dan stak 'er weinig of geen behendigheid in het geen hy ondernam; want voor een, die het met de Drommel eens is, of die een weinigje van de Nikkery kan, is alles even gemakkelyk. Maar vraagde *Cartouche*, hebt gy u Vader niet met een horen verhalen, hoe het ligten van de Snuif-doos eigentlyk toe ging, en door wat behendigheid hy ze in zyne handen kreeg, want dat dunkt my het voornaamste van de gehele historie? Neen, antwoorde *Rodrigo*, ik heb myn Vader horen zeggen, dat hy die zelve vraag aan zyn Autheur, die het hem verhaalde, gedaan had, maar dat die hem geantwoord had, zulks nooit gehoord te hebben. Ja wel, zei *Cartouche*, my dunkt echter, dat dit het fraaiste van zulke historien en wel het voornaamste voorwerp van onze nieuwsgierigheid is, want of ik een behendige daad verhaal, die gansch onbegrypelyk schynt, ten zy men daar by voege, op wat wys het geschiedde, dan of ik zeg, dat iemand dit of dat deed door tovery, is dunkt my evenveel. En daar niets zo gemakkelyk, als een menigte van byna onmogelyke of onbegrypelyke gauwdieveryen te verciereren, maar wat my aanbelangt, ik zou 'er nooit geloof aan slaan, ten zy men het voornaamste, en daar het principaal op aankomt, daar by voege, namelyk het middel en de wys, waar door het geschiedde. Gy hebt gelyk, zei *Rodrigo*, maar die Graaf van der Quinkert had een assurantie, waar van men nooit de weerga ge-

fien

fien heeft, en daar werd nog een ander staaltje van hem verhaalt, het welk mede by na ongelooftlyk schynt, om dat men niet kan begrypen, hoe het mogelyk kan wesen, dat een mensch in diergelyk een geval het kompas niet t' eenemael zoude quyt geraken. Men verteld, dat hy in des Konings Kapelle bezig zynde met een Heer zyn goud Horologie teligten, de Koning het oog juist op zyne handen liet vallen, eer hymet het werk klaar was, en dat hy zonder te verblikken of te verblozen, den Koning toelachte en wenkte te zwygen en zig stil te houden, door zyne gebaarden te kennen gevende, als of het een weddenschap was of uit een pots geschiede, het welk de Koning gelovende, stil zweeg, en den Dief, die kostelyker, als een van de andere Heeren van het gedrang, gekleed was, liet begaan, die vervolgens stilletjes met de buit doorging.

Dit dunkt my kan voor een puikstaal van assurantiepasseren, vervolgde *Rodrigo*; men spreekt van een tronie als bord papier, maar zou men niet denken, dat Quinkert 'er zoo een hebben moest; Dees assurantie, die een natuurlyke dispotie in hem was, continueerde hy, en maakte hem bekwaam, om dingen te bestaan die niemand buiten hem zou hebben durven in zyne gedachten nemen, waar van ik u voor 't laast nog een staaltje zal vertellen, het welk eensins het slechtste is van allen, die hy ook heeft bedreven; en het welk ik myn Vad r mede dikwils heb horen verhalen. Hy verklede zich op een tyd als een Tapytwerkers knecht van het Hof, een ging zoo met een leer op zyn schouder en eenig gereedschap in zyn hand in een van des Konings vertrekkende, daar hy wist dat toen juist niemand was; hy klom met een leer na een zilvere Armblaker, en hy was al besig om ze af te nemen, wanneer de Koning

ning juist in trad, om na een aander vertrek te pafseren. De Koning dien karel aan de wand befizierende, vraagde hem, wat hy deed, myn Meefter, antwoorde hy, zonder de allermifte ontffteitenis, heeft my geordonneert, om deze blakers af te nemen en fchoon te maken. De Koning ging daar op zyns weegs, en onze jonker van der Quinkert ging met de Zilver Blaker ftryken. Waarlyk kameraad, zei *Cartouche*. dat was een ftreek, die my zoo geeflig dunkt, dat ik om al den buit dien ik dezen middag gemaakt heb, zou wenfchen de glorie te hebben, van zulk een fubtile ftreek te hebben gewrocht.

Gy hebt ambitie, antwoorde Rodrigo al lachende, en met de gaven, die Natuur u mede gedeelt heeft, wie weet of uwe daaden en vermaartheid niet nog grooter zullen wesen, als die van den Graaf van der Quinkert? Wel zei *Cartouche*, ik wil wel bekennen, dat ik myn grootste glorie zou fteilen, in zulke vonden te kunnen bedenken, die zoo fubtiel zyn, dat'er elk een over verbaaft staat, en die een menfch fchier meerder doen fchynen als een bloot menfch.

Daar by komt dan nog, zei Rodrigo, dat hoe fubtiler de divery en bedrog is, hoe eerder het fchynt, dat de menfchen geneigt zyn, om het te vergeven.

Ik heb de Pater Reftor van ons fchool wel hooren zeggen, zei *Cartouche*, dat'er in de oude tyden Republiques geweest zyn, die de dieffallen, als ze met een zonderlinge behendigheit en liffigheit verfegelt waren, ter eeren en tot aanmoediging van vondryke vernuften dewelke ongeftraft lieten pafferen, en dat'er Wetgevers geweest zyn, die den genen, door liffigheit of behendigheit bedrogen of beftolen wierd, zoo wel ftraften als den fleler. Dit was een loutere ongerymdheit en myns bedunkens een groote hardigheit, zei Rodrigo; billyker zou het dan

nog

nog gefchenen hebben, indi n zy jemand geftraft hadden, die zich voor de tweede of derde reis liet beftelen of bedriegen. Hier fchiet my in gedachten een kortswilig Italiaenfch fpreekwoord, het welk myn Vader gedurig in den mond heeft.

*Quel che ti robba una volta, fia maledetto.
Que che ti robba due volta, fia benedette.*

Dat is:

*Die u een maal beftelt, die zy vervloekt,
Die u den tweede reis verkort, die zy gezegent.*

De zin van dit fpreekwoord, zei men Vader, was dat naardien iemand de eerste reis niet op zyn hoede was, het derhalvenvoor die reis een fchelmftuk was, een te bedriegen, die den anderen voor een eerlyk man houd, en op geen quaad verdacht is, maar zoo dese zich de twedemaal door dien zelve man laat bedriegen, dat hy als dan door zyns onvoorffichtigheit het alzo fchynt te verdienen.

Dese waren de diskourfen, die deze twee maats dien avond met malkanderen in de Herberg hadden, alwaar zy door de vreugd over de buit, die *Cartouche* gemaakt hadde, heel laat by malkanderen vrolyk waren. Zy befloten dien zelve avond, dat *Cartouche* nog voor eerst eenige dagen het werk alleen zou waarnemen, dat is te zeggen, dat de ander in deze eerste dagen voor zich zelve niets in 't byzonder zou ondernemen, maar dat hy slechts zynen makker, wien hy buiten dat ten aanzien van fchranderheit en kennis, zeer gewillig den voorrang gaf, voor fchildwacht, en in de nood voor affiftent zoude dienen, en tot welken einde by hem dan over al verfelde, en als

Car-

Cartouche eenige gelegenheid zag, om een slag te doen, deinsde Rodrigo een weinigje ter zyden af, zonder hem echter uit het oog te verliezen, om des noods, gelyk wy gemeld hebben, dese of gene afwending te kunnen maken, door den oploop te verdelen.

De Vader van *Cartouche* was een Kuiper van zyn Ambacht, doch die nauwelyks de kost voor hem en zyn vrou en kinderen winnen kon. Hy hadde de Vaders Jesuiten, by dewelke hy zomtyds de vaten voor het Collegie ging binden, zoo veel goeds van zyn zoon hooren zeggen, dat die goede man de grootste hoop van de wereld van dit zyn oudste kind opvatte, zich vastelyk latende voorstaan, dat indien hy zoo voortging, hy binnen korten tyd door het fortuin van zyn zoon in staat zougeraken dat hy niet meer zou behoeven te werken. Detyding, dat dese zyn geestige jongen met nog een ander uit het Collegie ge-eclipseert was, deed dien goeden man schier tot de dood toe ontstellen, en hy bragt verscheide dagen na malkanderen over, met na zyn zoon in alle hoeken en winkels te vergeefs gaan zoeken, zoo dat hy eindelyk het moest opgeven. De Procureur, die zich in dezelfde benauwtheid bevond, was veel gelukkiger, door dien hy zyn zoon eenige weken, na dat hy doorgestaan was, by geval op de straat ontmoete, en waar hy hem zoo voort weder na het Collegie zond, om naar verdiensten gekaftyt te worden, en alwaar hy tot dien einde eenige dagen te water en te broot gezet wierd.

Cartouche was juist besig, om eenig exploit in 't werk te stellen wanneer hy eenige schreden van hem af, den vader van zyn makker zag aankomen, die ondertusschen het oog zoo bestendig op Cartouche had-

de, dat hy zyn vader niet gewaar wierd, voor dat hy hem by de slippen van zyn rok hadde. Cartouche deed hem wel eenig wenken, maar zy hadden met malkanderen afgesproken, dat als Cartouche van verre wenkte, zulks een teken zou zyn, dat zyn makker als dan moest blyven daar hy stond, of niet ver uit de stee gaan, door dien hy Cartouche op dat moment een slag meende te doen; en dit was de oorzaak dat hy tot zyn ongeluk, of liever tot zyn geluk niet omzag, tot zyn geluk, zeg ik, want hy heeft zich daar na gebetert, en is jegenswoordig een van de vermaarde Procureurs van het Chatelet.

Cartouche ziende zyn makker by de slippen gegrepen, koos het hazepad, hoewel het duisentmaal beter voor hem geweest ware, dat hy toen mede in de handen van den Procureur was gevalen, om dat hy mogelijk daar mede nog tot bekering en berouw mogte zyn gekomen. Doch het schynt, dat zyn noodlot anders geschoren lag, en dat hy was een van de vaten, door de hand des Potte bakkers tot schande en on-eer geschapen.

Cartouche zag zich nu zonder een enig Vriend, helper of Vertrouweling in de geheele Wereld. Hy voorzag, dat zyn kameraad zekerlyk alles wat zy samen bedreven hadden, zoude ontdekken, en dat men by gevolg hem Cartouche mede zoude tragten te vatten. En daarom was zyn voornaamste zorg van die tyd af, zich gansch onkenbaar te maken, tot welken einde hy van gewaad veranderde, en zyne wangen met rode verf schilderde en een pikzwarte Pruik opsette, in plaats van een ligtkoleurde, gelyk hy tot nu toe gedragen hadde, waar door hy zoo onkenbaar wierd, dat zyn eige Vader hem verscheide malen bejegende en verby ging, zonder de minste kennis of twyfeling ten opzigt van zyns zoon gelaet te tonen.

Hy maakte in die staat zulke grote conquēsten in een korte tyd, dat hy niet wist, waar hy zomtyds alle den buit, dien hy maakte, veiliglyk zou bergen. Die buit die bestond meest in goude en zilvere Snuifdozen, goude en zilvere Zak-horlogien, Rottinge met goude Knoppen en andere kostelykheden, en waar voor de hier voorgemelde Zilvermid hem doorgaans in verre na zoo veel niet wilde geven, als Cartouche meende daar voor te moeten hebben, zoo dat hy met een goede quantiteit van die meubelen beladen bleef, en 'er geen verkoft, dan wanneer hy geld gebrek had.

Op een Zondag morgen, dat Cartouche in O L Vrouwe Kerk besig was, niet met bidden, of zyn Godsdienst te plegen, maar met hier of daar onder favour van het gedrang zyn fortuin te zoeken, zag hy een Engelsch Lord een zeer curieus goud Horlogie met diamanten omzet in zyn hand hebben, om te zien hoe laat het was. Cartouche had dit niet zoo draguen, of hy brande van begeerte, om zich van dat Jeweel meester te zien. 't Geval wilde juist, dat 'er een tweede Gauwdief daar omtrent was, wiens oog mede op dat Horlogie gevallen was, en die daar op het zelfde deffain formeerde, doch hy stond wat verder van dien Lord, als Cartouche, dewelke nu juist besig was, met het ligten van dit fraje kleinnoodje, terwyl de andere vast naderde, om zyn coup te doen: dese zag dat een ander in de voorbaad was, en dat hem meest verwonderde, was dat hy dit stout en behendig stuk zag uitvoeren, door eenen, die hy niet kende, om dat de meeste Gauwdieven van 'arys, immers de voorqaamste en die tot zulke stoute en behendige daden bequaam zyn, malkanderen doorgaans kennen.

Hy admireerde de behendigheid van desen zynen onbekende Gildebroeder te meer, om dat die nog heel jong

jong en daar benevens van wesen en gelaat nog heel groen schein; hy werd derhalven geprikkelt, ten deele uit nieuwsgierigheid, en ten deele om mede een deel van den buit te bekomen, om Cartouche, die zonder na de benedictie te wachten, ter Kerk uitging, op de hiel te volgen. en om een boek van een straatje gekomen zynde, zeide hy tot Cartouche, met een verschrikkelyke stem, menende hem vervaart te make *Leg of* Wat is u believen, myn Vriend: zei Cartouche, zonder eenige onsteltenis Dat gy dat Horlogie dat je daar zo even gerolt hebt, aanstonds afgeeft. Myn Horlogie, antwoorde Cartouche, zit aan de punt van myn degen, en met eenen presenteerde hy den anderen het spits, dewelke dat niet verwachtende, met aller-vriendelykste geluid en gelaat, dat hy geleert had, tot Cartouche zeide, ik ben voldaan, Maatje, ik ben dubbeld voldaan, myn intentie was maar, om te zien, of uw koeratie zoo groot zou wesen, als ik daar zoo even gesien heb, dat uwe behendigheid is; gy zyt, wie gy zyt; *Dignes es intrare in ordinem nostrum*, gy zyt waardig, om in onsen orden ontfangen te worden.

Cartouche, die niet wist, met wien hy te doen hadde, was bevreest, dat dese karel hem zoude verklikken en in handen van dese of gene Hapschaarders leveren. en daarom zocht hy zich van hem te ontslaan, maar de ander zyne bekommering merkende, zei tot Cartouche, hebt geen vrees, als of gy met een verrader te doen had; geenfins; en terwyl hy dit zeide, hoorden zy eenig gerucht niet ver daar van daan, het welk door het vechten van twee slaggers knechts ontstaan was.

Daar op zei de Gauwdief tot Cartouche, indien gy een oogenblik geduld wilt nemen, zal ik u tonen, dat ik geer vyand, maar een vriend ben van alle lui-

den van uw verdiensten, dit gefegt hebben, verdween hy in een ommefien onder het gedrang van het volk, dat daar op het gerucht by malkanderen was gekomen, en een weinigje daar na kwam hy weder, en toonde aan *Cartouche* een beurs met Pistoletten van de laafte munt. Wel zeide hy, ziet gy nu dat ik de waarheid gefegt heb, en om u nog verder te overtuigen van de agting, die gy my zoo even door uw meesterlyke daad tot onze Lieve Vrouw (zoo was de naam van de Kerk daar *Cartouche* het Horologie stal) hebt ingeboefemt, zoo ben ik bereit, om u de helft van dese buit te vereeren, zo gy my het plezier wilt doen, van een bottel Champagne of Bourgonje met my te gaen drinken; om de fundamenten te leggen tot een nader kennis en intime vriendschap, zoo het wesen kon.

Cartouche stont verset over de gefwindheid en gauwigheid, waar mede die karel zich van dien fchat hadde meester gemaakt, wyl hy nauwelyks 5 of 6 minuten weg geweest was. en nog al beschroomt zynde, of dit niet maar een loopje was, om hem hier of daar in 't net te brengen, zo zei de ander, die dat merkte, kom kom, gy zyt wat al te omsichtig voor een die zo weinig bang is voor het staal, als ik gefien heb, dat gy bent. Ik verlaat u niet, voor dat wy zamen gedronken hebben, en voor dat ik u overtuigt heb, dat gy met een eerlyk man te doen hebt. En daar op leide die ander hem na een zeker huis, daar *Cartouche* vervolgens met zyne leidsman tot de derde verdieping geklommen zynde, in een welgemeublieerd vertrek gebragt wierd, daar zy van een bedaagde vrouw en twee jonge Juffertjes, die 'er heel wel uitsagen, op het vriendelykfte ontfangen wierden. Syn Leidsman ordoneerde terstond, dat men de Tafel zou dekken, wyl het na de middag ging

ging, en na dat hy aan *Cartouche* volgens zyne befofte gegeven hadde van het geen 'er in de beurs was, gingen zy beide met de 2 Juffertjes, en de oude Vrouw aansitten.

Cartouche was verwondert over de keurigheid van de Gerechten en Wynen; daar hy mede getraecteert wierd Zyn Trafant examineerde hem over Tafel, hoe lang hy het ambacht gexerceert had, en met wien of met welke vriende hy zamen deed; met niemand in de wereld, zei *Cartouche*. Zyn Trafant, die Bellefleur genaamt was, vroeg daar op wyders, of hy dan Vriend nog Confident had, waar op *Cartouche* hem het geval van de Procureurs zoon verhaalde; En hebt gy tot nu toe u zelve van geen nieuwen voorsien, vroeg Bellefleur, neen. antwoorde *Cartouche* dat is te gevaarlyk, zei Bellefleur, en ik ben bly; dat ik het genoeg mag hebben, zulk een nobel subject, als gy zyt, uit zoo groot een perykel te trekken, in het welke men is, als men dit beroep zonder eenige Assistent, Vriend of Confident exerceert. Ik ben den uwe, voegde hy daarby en gy zyt de myne, zoo gy wilt, en van dit uur af wil ik gaarn alle myne winsten met u delen, mits dat gy wederom zoo doet? Top, zei *Cartouche*, en daar op dronken zy op goed succes en langen duur van deze nieuwgemaakte vriendschap

Bellefleur stelde hem daar op voor, dat hy oordeelde, dat hy *Cartouche* wel zou doen, om den knoop van vriendschap nog valter toe te halen; dat hy een van die twee Juffertjes, die Bellefleur zei zyne Nichtjes waren, trouwde, wyl hy Bellefleur zelf met de oudste eerst over weinig dagen reeds op zyn manier getrouwd was. *Cartouche* liet sich niet lang by de ooren trekken, maar sloeg de koop straks toe, gevende aan zyne beminde het schoone Horologie, dat hy dien morge gerolt had, op trouw. C 3 Men

Men hield alfoo dien eigenften avond Bruiloft, zonder Paltoor of Notaris, vermits de twee gelieven el-
kander op haar woord wilden geloven

Dit Huwelyk duurde heel kort en het Zwagerschap
nog korter. *Cartouche* op een tyd van de jagt, zoo hy
het noemde; na huis willende gaan, vond zynen
Swager in het midden van een hoop Gerechtsdienaars,
met de arme op den rug gebonden. Alles dat hy doen
kon, was zoo terftond na huis te lopen, om zyn
Wyf en Swagerin te falveren; zy pakten hare plunjes
zoo haastig, als zy immer konden, by malkanderen,
betaalden den Hofpes en verhuisden na een gantch
anderen hoek van de Stad.

Bellefleur kreeg kort daar na zyne Sententie en
wierd na de Galleyen gezonden.

De twee Dames, die nu met het oude wyf op de
beurs van *Cartouche* teerden, wierden kort daar na
op een tyd, dat *Cartouche* van huis was, ook wegge-
haalt, en op de lyst van onnut volkje na de nieuwe
Missippische Colonien gefonden, en wyl *Cartouche*
zyn gewaand Huisvrouwte vry lief had, vloekte hy
wel duifentmaal over dien Schotsman, dien hy voor
den Autheur hield van alle deze verfendingen, en waar
door hy voor zyn eigen perfoon ook niet al te vei-
lig was, indien men hem hadde komen te examine-
ren, wie hy was en van wat beroep of ambacht,
om dat men alle lediggangers en straatfypers, die
men slechts ontdekken kon, by de kop vatte, en
voor den Commissaris van een Wyk voerde, dewel-
ke bevindende, dat het luiden waren, die generleibe-
roep nog tenten hadden, om van te bestaan, haar
ten eerften op de lyst stelde, of na den Stedehouder
van de P o l i c y zond

Cartouche zich van zyner Swager, Wyf en vrin-
den berooft ziende, en een goede dikke vette Goud-
beurs

beurs by malkanderen hebbende, onthield zich eeni-
gen tyd van dat gevaarlyk ambacht beursfnyden,
en begaf zich tot het dobbelen, in alle die groo-
te gezelschappen, daar men Bassette en Pharaon speel-
de, alwaar hy in een korten tyd alle zyne Contan-
ten met Ponteren, als andersints kwyt geraakte. Soo
gewonnen, soo geronnen, dacht hy by zich zelve.
Hy maakte onderwylen kennis met een Onder Offi-
cier, die tot Parys was gekomen, om te werven,
welke Onder Officier zulke luiden, als *Cartouche*
zocht, om door zyne hulp meer andere lediggangers
en straatfypers te kunnen oplopen, om te zien, of hy
eenige van zyne gading daar onder zou vinden.

Cartouche bediende dien Officier een geruimen tyd
zeer wel, en hy bracht hem nu en dan eenige onno-
selen, die hy wist dat een stuivertje hadden, en die
hy door den dronk aan den dienst kreeg, wanneer
ze zich dan weder moesten af-kopen, daar het meest
om te doen was, of anders marcheren na het Regiment,
het welk zoo lang duurde, tot dat *Cartouche* zelf in 't
net geraakte.

Op een tyd, dat *Cartouche* in lang geen occasie had
gehad, om iets te stelen, of iemand aan den dans te
krygen, en zeer slecht met de Penningen voorsien
zynde, ging hy tot den gemelde Officier, tot wien
hy zeide, dat hy vier schone karels wist, die hy zou
kunnen leveren, zoo de Officier hem eenige Pistolet-
ten wilde verschieten, om haar de vrye labes te kon-
nen geven. De Officier gaf hem de begeerde Pistolet-
ten, en *Cartouche* vond inderdaad 3 onnoselen, die hy
onder den drank velerhande dingen op den mou spel-
de, en vervolgens met een nar zeil na den Officier
leide, even als of zy een van *Cartouche* goede vrien-
den zoude gaan bezoeken.

By den Officier gekomen, zei *Cartouche* hem in 't
oor,

oor, dat de vierde ten eersten zoude komen, en dat hy heen ging, om hem te halen; maar hy kon, om die vierde man te krygen, nergens te regt geraken. Ondertuffchen had hy ze beloofd, en het geld 'er voor getrokken.

Cartouche ging den volgenden dag weder by den Officier en zocht zoo goet, als hy konde, zich te verſchonen, zeggende, dat hy hem binnen een of twee dagen de vierde manquerende man zekerlyk zoude leveren. O neen zei de Officier, daar kan ik voor deze reis niet na wachten, want ik heb order gekregen, om de karels, die ik heb, te brengen, want de Commissaris in de ander week de Monſtering doen wil, en daarom meen ik de reis aan te neemen. Gy zult wel zoo goet willen wezen, zey hy vervolgens tot *Cartouche*, en helpen my een weynigje, dat ik myn volk buiten de Stad kryg, en als ik ze zoo ver heb, dan zal ik ze wel verder krygen, want buiten heb ik ze beter onder myn bedwang.

Cartouche nam zulks zeer gewillig aan, en hy kon dat te min weigeren, om dat de Officier, als het ſcheen, zoogemakkelyk over dien vierden karel, dien hy nog ſchuldig was, heen ſtapte na dat zy buiten de Poort waren, verſocht de Officier aan *Cartouche* hem verder geſelſchap te willen houden tot de naaſte ruſtplaats, en daar gekoomen zynde, aten en dronken zy, en maakten zich zamen vrolyk.

Cartouche wilde 's anderendaags 's morgens aſſcheyd nemen, om weder na Parys te keeren. Wat droes, zei de Officier, wy zyn al te goede vrinden, om zoo te halverweege van malkanderen te ſcheiden, weest zoo goed, en blyft by my tot de plaats van het garniſoen, wy zyn 'er nu tog niet ver van daan, en daar zullenwe dan nog een helderen roes met malkanderen drinken.

Cartouche word Soldaat.

Cartouche liet zich al wederom bepraten, hoewel het voeteeren hem geweldig verveelde, om dat hy het niet gewent was, voor 't overige geen kwaad ter wereld vermoedende. Hy reisde alsoo met den Officier ter plaatse toe, daar het Regiment lag, alwaar zy niet zoo draa gekomen waren, of de Officier bragt al het volk, dat hy by zich hadde. by den Kapitein van zyn kompagnie, hoe veel hebt gy er, vroeg de Kapitein, vyftien antwoorden den Officier, gy versint u, zei *Cartouche*, gy hebt 'er maar veertien. Hoe zy de Officier rekest gy u zelve voor niet metal, dan stajc by my beter te boek, want ik heb u op de Montferrol boven aan gestelt, en ik tel u voor den eersten, en dan weet ik niet beter, of ik heb 'er vyftien

Hoe den arme *Cartouche* op dit onverwacht compliment stond te kyken, is lichtelyk te denken, Hy meende van spyt uit zyn, vel te springen; maardat mocht niet helpen. Geduld was de beste raad, dien hy kiezen kon. De Kapitein deed zoo voor het geweer en klederen aan deze nieuwe maats uitdelen, en *Cartouche* was genoodzaakt om mede een Musket te nemen, en wanneer de Officier het hem gaf wierd hy zoo woedend, dat indien hy ergens met hem om een hoekje alleen geweest ware, hy hem in die eerste woede zou doorstoten hebbe.

De Officier merkte wel, dat *Cartouche* de moed vol wierd, en daarom zocht hy zoo veel, als hy konde, hem met goede woorden te troosten, zeggende tot *Cartouche*, dat hy hem groter vriendschap hadde gedaan, als hy *Cartouche* hem ooit zou kunnen vergelden, want dat hy hem op dese wys van Galg en Rad bevryd had; want dat hy zekerlyk aan de Galg zou zyn geraakt, zoo hy hem tot Parys hadde gelaten; en dat dit de eenige rede was, die hem hadde bewogen, om
 hier

hem dus mede te tronen: hy beloofde, hem verder te zullen dienst doen, en hem te zullen recommanderen aan een zeer vermaard Partyganger, onder wien hy gelegenheid zoude hebben, om zyn talent op profyt te stellen, en onder wien hy also een soort van leven zou kunnen leiden, dat met zyn humeur en aard over een kwam, zonder gevaar, van hem zelve voor zyn kunst te laten opknopen.

De Officier hielt zyn woord, en hy recommandeerde of verkocht *Cartouche* aan een Kapitein van een Compagnie Vrybuiters, en daar mede was *Cartouche* niet alleen getroost, maar hy was daar mede zoo wel in zyn schik, als of hem eenig fortuin of officie was t'huis gezonden. Hy had in desen dienst occasie genoeg, om zyne gaven te oefnen, en daar by hebben zulke maats veel groter vryheid, als anderen ordinaris soldaten.

Maar gelyk'er onder den naam van Vrybuiten vele misbruiken met Roven en Stelen door zulke partygangers gepleegt worden, zoo ging het ook met *Cartouche*, die zich in dezen dienst op zyne wys zo wel te nut maakte, dat hy in plaats van een subtile en onzichtbare Gauwdief en Beurseshyder, nu een openbare Rover van grote wegen wierd, en hy maakte in een korte tyd zoo veel buit, dat zyne maats en de Officiers zelf een agting voor hem kregen, 't zy dat zy onderstelden, dat het alles voordevuist, en gelyk men zegt, *de bonne Guerre*, was veroverd, of om dat zy haar niet zeer nauwkeurig wilden informeren, hoe hy'er dikwils aan kwam, vermits deze Meisieurs mede haar deel krygen van den buit, het welk dan de reden is waarom zy zoo nauw niet zien.

Cartouche leide nu allesints een leven naar zyn zin, een leven van vrolyke Fransje, en hy geraakte zoo diep in de gunst van zyne Officiers, dat zy hem tot

Ser-

Sergeant van de Compagnie maakte, en *Cartouche* liet zich voorstaan; dat hy wel haast verder zou geraken, en dat gelyk hy nu Sergiant was gemaakt, hy ook al zoo in 't kort wel tot Kapitein, Colonel en hoger zou kunnen geraken.

Maar *Cartouche* was geen half jaar Sergeant, of de vrede wierd gesloten, en daar mede waren alle dese schone vooruitzichten in duigen; *Cartouche* kreeg zyn affcheid, want in tyd van vrede houd men gene vrybuiters; hy had wel dienst kunnen krygen in een ander Regiment van ordinaris soldaten, maar daar had hy geen lust toe; hy was te zeer op dat roven en vrybuiten verlekkert, om zich op een ordentelyke wys met een sober en schraal traktementje te vergenoegen. Hy kon geen ambacht nog ander beroep, en wat zou hy nu doen?

Zekerlyk de vrede is grotendeels oorzaak geweest, dat de Rovers en Dieven zich in dit Koningryk zoo zeer zedert den oorlog hebben vermenigvuldigt. Al de wereld weet dat onse Regering en Policy door een menigte van goede ordonnantien en Wetten boven de Policy van vele andere Natien uitmunt. Meer dan eens heb ik my verwondert, dat daar ten tyde van Lodewyk de Grote zoo vele heilsame Wetten gemaakt zyn, de voortreffelyke Staatsbedienaars, die onder dien groten Monarch het bewind hadden, niet zyn voordacht geweest, om zoo een groot kwaat te weten, door de afgedaukte zoldaten, die geen ambacht kunnen, en die geen toevlugt nog t'huis hebben, tot nut van het Land op dese of gene manier aan 't werk te helpen, waar door de veiligheid binnen en buiten de steden, en op de grote wegen zou kunnen geconserveert bly ven. Maar gelyk het nu gaat, kan het niet anders wesen, of ieder Vrede, die 'er gemaakt word is als een overstroming van Rovers en Gauwdieven. Men dwingt

dwingt een boer tot den dienst; men neemt hem met geweld van den ploeg: deze boer zal wel voor een korten tyd zyn vorig leven en gewoonte befreuen, maar is hy een jaar of twee zoldaat geweest, dan is hy het ledig gaan al gewent, en zoo door en door gewent, dat hy een afkeer heeft voor het werken: zyn handen staan verkeerd, en nooit zult gy dien gewezen boer weder aan de ploeg krygen,

Daar benevens heeft hy in zyn zoldaten leven iets geleert, dat nog veel erger is, als het leeg lopen, namelyk de boeren te kwellen, te plagen en te plonderen: daar in stelt een zoldaat zyn grootste vermaak, en dit is zyn grootste glorie, en die dat best kan, is van zyn maats meest geacht; hy denkt niet eenmaal meer om zynen vorigen tyd, en dat hy zelf een boer geweest is; hy heeft in tegendeel veel minder medogentheid met den armen Landman, als een zoldaat, die van den Burger is heen gekomen, en om dat hy een boer is geweest, is hy beter als iemand anders in staat, om boeren te plagen.

Wat zal nu een zoldaat van die soort doen, als het vrede is, als hy niet wil werken? Hy vind 'er die even als hy, in 't zelfde kas zyn, en zo 'er een is, die wat meer verstant en beleid heeft, als de anderen, die maakt zig zelve tot een Hoofd of Kapitein van een geheel rot van zulke maats, en daat medegaat men aan roven en stelen; het rot word met 'er tyd sterke en sterker, daar zyn geen Gerechts dienaars of Hellebardiers, die haar durven aantasten, en als zy al zien, dat zy het te kwaad zouden krygen, zoo nemen zy de vlucht in de bosschen, daar hen niemand kan volgen, en daar zy doorgaans alle wegen en paden kennen, om dat 'er onder haar zyn, die voor dezen, toen zy akkerluiden waren omtrent die bosschen gewoont en dezelve door en door hebben

ben

ben leren kennen. En op die wys word zodanig rot met 'er haast een geheel Regiment.

Op deze wys ging het met *Cartouche*. Hy was reeds by alle de andere zoldaten van zyne Compagnie byzonder bemint, en om zyn grote schranderheid en behendigheit in een soort van achting, waar door hy dan een soort van Superioriteit over haar hadde, welke door zyn bediening van Sergiant gestyft wierd, zoo dat zy gewent waren, zyn Commando te gehoorsamen, en hem ten dienst te staan.

Cartouche afgedankt zynde, rezolveerde by zich zelve, met de beste zoldaten van de Compagnie aan te spannen, en het koste hem maar een wenk, om die gene die hy wilde, aan hem te verbinden, zonder dat zy echter nog wisten, wat hy voor had, om dat hy de rykste was van haar alle. Hy koos 'er dan de besten uit; aan de welke hy verklaarde, dat hy van zins was, om na Parys te gaan, en daar zyn fortuin te zoeken, waar na hy vroeg, of ze lust hadden, om hem gezelschap te houden. Zy waren niet alleengewillig, maar heel verbl yd, om dat, gelyk ik gezegt heb, *Cartouche* vry wel met platen voorzien was, immers zoo zy zich verbeelden.

Zy namen alsoo zamen de weg na de Hoofdstad, ten getalle van tien welgerezolveerde kloeke sterke knevels, behalven *Cartouche*, dieze alle zeer wel kenden, hoe ze bestonden, de slechtste geenzins had uitgekijpt. En dit was het eerste beginsel van het Hoofdmanfchap, dat hy zich naderhand over zoo groot een bende verkreeg, gelyk ik in 't vervolg zal verhalen.

Na dat zy eenige dagen gereist, en overal in de Herbergen, daar zy pleisterden, goede cier gemaakt hadden, geliet zich *Cartouche*, dat zyn geld byna op was, en stelde zich zeer verlegen. Met de meeste van de

Maats

Maats was het inderdaad zoo gelegen, en zommige hadden geen penning meer, om by te zetten, en teerden byna al op de beurs van de anderen, en principaal op die van *Cartouche*, die overal het meeste betaalde, en zomtyds wel een Bottel Wyn of twee extra ten besten gaf, waar door hy haar zoo veel te nauwer aan zich verbond.

: Op een avond, dat zy in zeker Dorp ontrent 20 mylen van Parys, vrolyk waren, dacht *Cartouche*, dat het nu tyd was, dat hy zyn voornemen begon werkstellig te maken; en zy gingen daar op zamen in een naby gelege kleinbosschaadje, buiten het gezicht en gehoor van menschen, alwaar *Cartouche* alle zyne Reis en gewese Krygsgefallen in een ry stelde, en haar in een zeer beweeglyke harangue voorstelde de staat, waar in zy zig bevonden, en het middel, dat hy bedacht had, om rykelyke en gemakkelyk aan de kost te komen, zoo zy zynen raad wilde volgen, hem tot haar hoofd verkiesen, hem getrouw wesen, en zyne geboden gehoorzamen, daar by voegende, dat hy ten eersten haar trouw met nog eenige bekwame luiden zouden zien te versterken, en dat zy voor het overige niets anders te doen hadden, als het gene hy haar ordonneerde, haar te kennen gevende, dat haar macht en fortuin vervolgens alleenlyk zoude dependeren van de band van gehoorsaamheid, en dat 'er een hoofd moest wesen, die haar dirigeerde en bestierde. Wy zyn, zeide hy, alle zamen geweest, leden van een Noble en Illustre Kompagnie van Vrybuiters in des Konings dienst. Als men zo lang en met zoo veel wakkerheid gediend heeft in een beroep, zoo nobel en honorabel, als dat van den Oorlog, wie zou dan zich zelve zo diep konnen vernederen, om weder als een kinkel te gaan achter de ploeg met een boerekiel om het lyf? Immers ik weet, Messieurs, dat geen van u
alle

Cartouche wort Capitein.

alle zo weinig koerastie heeft. De Koning geeft ons geen onderhoud meer: werken is te gering voor een die als Vrybuiters gedient heeft; van de Negotie hebb'gy nog ik geen kennis; handen en voeten kunnen wy niet eeten: en wat dan gedaan? In ons oud beroep te volharden, heb ik gedacht, zei *Cartouche* wyders, en wyl de Koning geen loon meer geeft, te leven van den buit, dien wy krygen kunnen. En zoo gy my houw en getrouw wilt wesen, en myne bevelen zonder tegenspreken gehoorfamen, zoo zie ik kans, om niet alleen de kost te krygen, maar om elk voor ons Hoofd te konnen leven, als Prinzen.

Alle de wetenschappen, die hier toe vereischt word, vervolgde hy bestaat maar in deze twee artikelen, te weten *eerstelyk* in het grypen, en ten anderen in niet gegrepen te worden. Al het Werelds-goet is ons, het komt'er in 'er op aan, dat wy verstand en koerastie hebben, om 'er ons meester van te maken; en dat het voornaamste van alle is, op een veilige wys. Te vangen, zeg ik, en niet gevangen te worden, is alles wat je van buiten hoeft te leren, om baten te worden in dit nobel ambacht; want zo wy eens het ongeluk hebben, van in handen te vallen van onse Vyanden, zoo zyn we voor eeuwig verloren, en daarom vereischt het laatste artikel wel de meeste oplettenheid: Want de Vyanden, daar we nu voorraan mede zullen te doen krygen, geven geen quartier; zy handelen haar krygegevangenen met de uiterste wreedheid. Doch ik twyffel niet of het fortuin zal ons begunstigen, als gy maar na mynen raad wilt luisteren, en myne geboden en schikkingen volgen.

Zodra had *Cartouche* zyne harangue niet geeindigt, of zy wierpen gefamentlyk de roeden om hoog, onder een gejuich van *Lang leve onze Capitein Cartouche!* en daar op deed *Cartouche* haar alle zamen een Eed zweren

met de alleragryfelykfte verwenschingen en vervloeking-
kingen, die hy slechts bedenken kon.

Dit gedaan zynde, vervolgden zy hunne reis na dese Hoofdstak, en als zy dezelve op een paar uren genadert waren, ordineerde *Cartouche* aan zyn onderhebbende Kompagnie, daar te blyven, en zyne wederkomst te wachten.

Hy gaf zich daar op, verselt van maar een van zyn volk, in de stad, alwaar hy een bekwaam logement uitkipte, daar hy al zyn volk in veiligheid zoude konnen by malkanderen doen komen, zoo menigmaal als hy zulks geraden vond.

Hy huurde tot dien einde eenige kamers in de Voorstad van St. Antonie, en na dat dit geschied was keerde hy weder na het dorp, daar hy zyn onderhebbende volkje gelaten had. dewelke hy vervolgens met zich na Parys nam, alwaar hy haar eenig geld uitdeelde, op dat ieder zich van een goede Degen en een paar Sak-Pistolen zou konnen voorzien, gelyk zy dan ook nog dien zelve dag van hunne aankomst deden, doch ieder by een byzonder zwaardveger, het welk *Cartouche* alzo goet vond, om geen suspitie te geven, waar na hy hen dagelyks deed by malkanderen komen, om haar te onderwyzen in het nieuw ambacht, ende zulke die niet behendigheit en gauwigheit hadden, tot het beurzefnyden, die zond hy op de grote wegen buiten de Stad, om aldaar door het plonderen van de passanten haar fortuin te zoeken

Cartouche, die nu een algemeene wetenschap gekregen hadde van de konst van het Roven, door dien hy zoo lang, als Vrybouter gediend hadde, en in die tyd menigen coup hadde gedaan, waar door hy opentlyk 't attaqueren van de passanten, met haar den degen of de pistool op de borst te zetten, was gewent geworden, vond geraden, eenige dagen met zyn rot

op

op de grote wegen te gaan kruisse, om zig van zoo veel buit te voorsien, dat hy in alle gevallen een fonds had, om by provisie de kamerhuuren en verteringen van al zyn volk te konnen betalen, en zyne zoldaten rykelyk te konnen onderhouden, tot dat zy wat meerder onderrecht en geslepen, in staat zouden zyn, om haar geluk tot Parys met wat meer gemak te zoeken.

En op dat dit te beter mogt gelukken, maakte hy occasie, om met eenige onderbedienden van de tolkantoren kennis te bekomen, dewelke hy vervolgens met giften zoo verbragt, dat zy hem voor Spion dienden, en hem, als hy met zyn volk buiten was, verwittigden, wanneer 'er eenig geld juwelen, of andere kostelykheden op den tol waren aengegeven, om na dese of gene plaats te worden versonden. En als het gebeurde, dat *Cartouche* met zyn volk in de stad was, en dat hy van diergelyke dingen tyding kreeg, volgden hy de wagen of postkoets eenige uren daar na met eenige van zyne makkers te paard, tot op eenige mylen van de stad, alwaar zy ze dan gemaskert met overgehaalde pistolen in de hand attaqueerden; en, wyl zy van alles verwittigt, heel pertinent wisten te eiffchen de zommen in goud of zilver, gelyk mede de juwelen of andere kostelykheden, die 'er geladen waren, zoo wierden de Passagiers daar door zoo veel te meer vervaard en onthuft, als ziende daar uit, dat zy verraden waren, waar by ze dan ook aan de andere kant zich ten eersten repten, om het geeiste goed of geld, dat 'er geladen was, oyer te geven, om van dese onzichtbare tronien ontslagen te worden, onderstellende uit hare eisch, dat zy met het geeifchte apparent zich zouden vergenoegen, gelyk dan ook door gaans geschiede, hoewel het ook wel beurde, dat als 'er Passagiers op zulk een wagen of Postkoets zaten,

D 3

die 'er

die 'er wat fatsoenelyk uitsagen, *Cartouche* haer dan met eenen de goudbeurs deed overgeven, in welken gevalle hy zich egter zeer genereus toonde, bynagelyk de Rovers van de grote wegen in Engeland, want als hy ten naaften by zag, hoe veel ieder hy zig had, vroeg hy aan elk hoe ver zyne reis lag, en na de grote der beurs, en na dat ieder reis ver of kort was taxeerde hy een ieder, en gaf de rest weder over, al het welke hy doorgaan verfelde met de allerbeleefste en civielste expreslien en kon plimenten, die hy konde bedenken; en zodanig waren zelfs zyne allerverschiklykste dreigementen. Want als hy de passagier de pistool op de borst zette, zeide hy, myn Heer ik ben verblyd, dat ik de eer heb, van je te ontmoeten, en ik verzoek zeer ootmoedig, dat ik de eer mag hebben, om te weten of gy u zelven ook wel van genoegsaam reisgeld voorzien hebt, en dat ik tot dien einde uw beurs mag zien. Wanneer de passagier hem dan zyn beurs toonde, vroeg hy gemeenlyk, waar hy na toe moest, en als 'er dan veel meer goud in was, als 'er tot de reis van noden was, dan zeide hy, wel Myn Heer, hoe is het mogelyk, dat gy u zelven met zoo veel goud op weg duft begeven? Syt gy niet bang, voor Rovers, hebt gy niet gehoord, dat de wegen zoo onveilig zyn? Wat ben ik bly, dat ik u ontmoet, en dat ik dese occasie heb, om u dienst te doen, Met zoo veel kont gy die reis doen, ik ga na Parys, en ik zal het overige voor u bewaren, Ryd vry in 's Heeren Naam, ik ben nu gerust, al ontmoete gy nog zoo veel kwade menschen, dat zy u dien schat niet zullen af-halen.

Met dese en diergelyke woorden was hy gewoon. Passagier aan te randen, en als het al eens gebeurde, dat de een of de ander wat talude, dan zeide hy, ik verfoek zeer vriendelyk, dat gy my niet noodsaakt,

om die redenen, die ik in myn hand heb tegen u te gebruiken om u te overtuigen, dat ik bekommert ben, dat die zoo zacht niet mogten ingaan, en het zou my leed doen, iemand van myne goede vrienden eenig het minste ongemak toe te brengen; zoo gy nog een halve minut wacht, zoo krygt gy myn laatste argument, en dat mogt u, vrees ik, wat voordeborst sloten, maar zoo gy myn verfoek doet, hebt gy op myn eer en conscientie geen leed ter wereld te vreezen.

Op deze wys, en met de behoedzaamheid en voorsichtigheid, met dewelke *Cartouche* zyne Roveryen beleide, zag hy zich in een korten tyd meester van een zeer considerable schat in goud, juwelen en andere kleinodien, en wyl buiten in de Dorpen weinig occasie was, om zich voor haar geld te laten tracteren, en daar van te teeren en zoo goede cier te maken, als *Cartouche* en zyne benden wel begeeren, zoo begaven zy zich zamen na Parys, om zich voor eerst aldaar eenige dagen rechtichapen vrolyk te maken, te meer wyl de Rovers en Dieven van de grote weger zelden de commoditeit of occasie hebben, om haar geld hier of daar in veiligheid by wyze van een fonds te kunnen opleggen, in welk stuk haar conditie zeer ver te kort schiet by die van de See-rovers, die altoos een have of wykplaats hebben, daar zy den gemaakten buit in veiligheid kunnen bergen. Een Rover Diet van de grote wegen is genoodsaakt zyn geld en schatten te begraven, of aan particuliere in bewaring te geven. Indien hy een groote zomme vertrouwd, zoo loopt hy gevaar, dat die particulier hem zal verraden, om zich van dat geld meester te maken, ten minsten voor eengedeelte. En wat belangt het begraven, men kan wel denken, dat zulke maats weinig lust en veel min beladigheid hebben, om een schat in de aarde

tebegraven, die te doen dienen tot een fonds, en in het toekomenden van te beflaan.

En alfoo blyft 'er niet anders overig, als al het geen dat ze krygen, ten eerften maar op het vrolykfte, rykelykfte en allerreukeloze manier te verteren, het lekkerfte te eeten, en het beste te drinken, en het overig in fchenkenadjen te befteden aan de Verfpieders, gelyk als die van de Tolkantoren, en andere diezy van noden hebben, om ten eerften verwittigt te worden van defe of geene voorvallen en occafien, daar een coup te doen is.

Hier by komt nog een ander confiderabel artykel, het welk oorfaak is dat een Gauwdief van Parys, al is hy nog zo gelukkig in zyne vangft, echter zelden rykdommen kan vergaderen; door het groot getal Nimfjes, welke deze Maats doorgaans moeten onderhouden, niet zoo zeer tot haar vermaak, als wel omden grotendienst, die defe Dames haar in het ambacht doen kunnen; defe Dames worden doorgaans als Princeffen gekleed en onderhouden, en men houd die op fraje gemeubileerde kamers, en men voegt haar een paar Gauwdieven toe, die in zomminge occafien haar oppaffen als Lakeyen, in aansienlyke en zeer pragrige Livry klederen.

Cartouche met zyn volk tot Parys gekomen zynde, voorzag zich ten eerften van 3 of 4 van zulke Dames, die hy op het allerkostelykfte klede, houdende ieder van dezelve apart, zonder dat de eene van de ander iets wift het welk hy voornamelyk deed tot zyne veiligheid, door dien voor een grondregel hadde, om gene drie magten na malkanderen op eene plaats te camperen, maar omde 2 dagen ten minften van flaap plaatfe te veranderen, ten welken einde hy ook by na dagelyks van klederen en pruiken verwiffelde, dan eens een blonde en dan wederom een zwarte pruik opzettende.

Car-

Cartouche bragt vervolgens, gelyk ik gezegt heb, verſcheide dagen door, met vrolykheden, rinkinken, danſen en gaſtmalen te houden, in alle welke tyd zy anders niets ter wereld deden, zoo dat het geld wel haalt verminderde, te meer wyl het rot nu ook met eenige rekruten was vermeerderd, welke *Cartouche* had aangenomen, terwyl hy buiten met *Roven* was beſig geweest; want zoo dra hy of zyn volk 'er een of meer ontmoete, die hy aanzag voor luiden van het zelfde ambacht, namen zy die ſtraks gevangen, even als of zy zoldaten of hellebardiers waren, wanneer *Cartouche* wel haalt uit het gelaat en wezen kon zien, wat het voor luiden waren, en als hy bevond, dat het volk van zyn profellie was, examineerde hy ze nauwkeurig, en vindende in haar eenig talent of bequaamheid, nam hy ze in zyn Kompagnie, gaf hen geld klederen, en emplojeerde ze dan vervolgens in zulke occafien, daar hy oordeelde, dat ze meest toe bequaam waren.

De naam van *Cartouche* was midlerwyl door de grote Roveryen zoo ruchtbaar geworden, dat de Regering een grote premie beloofde aan diegene, die hem zouden komen te vatten, zodanig dat hy in handen van de Juſtitie geraakte; en het Moorden, Stelen en Huisbreken begon nu zodanig in deze Stad toe te nemen, dat vele ryke Luiden, denkende dat de groote miserie en het gebrek van geld en koſtwinning de oorzaak daar van was, ſocieteiten van liefdadigheid onder malkanderen oprechte, en een fonds zamen leyden, waar uit aan verſcheide noodlydende het wekelyks onderhoud wierd gegeven, en waar door alfoo veel menſchen van het quaad doen wierden afgehouden, die anders door hongersnood daar toe zouden zyn vervallen. Seker een werk dat niet genoeg kan geroemt werden, zoo dat men wel kan zeggen, dat indien

D 5

deze

deze Stad vol is van booswigten en kwaaddoenders aan de andere kant ook wederom menschen daar in gevonden worden van zulk een uitstekende regt Christelyke liefdadigheid, dat de exempelen, die daar van in minigte voorhanden zyn, somtyds als bykans ongehooflyk voorkomen; en van welke exempelen, ik'er een van een zeker Raadsheer van het Parlement van deze Stad zal verhalen, het welk om des zelfs grote merkwaardigheid en uitmuntendheid nooit genoeg kan werden verbreid, om andere die met overvloed zyn gefegent, daar door ter navolging van zulke helden deugden aan te moedigen.

Deze Raadsheer leefde in een tyd, dat het Koningryk door een zeer grote hongersnood geknelt wierd; de elende was zoo groot, dat de rykste luiden een gedeelte van hare diensboden afdankten. En dewyl by na niemand iets dede maken, zo waren de ambachtsluiden, die gewoon waren met 20 knechts te werden, genoodsaakt, om drie vierde van haer volk te laten gaan, behalven een oneindige menigte van arme luiden ten platten lande, dewelke aldaar onderhoud vindende, met gehele troupen na de grote steden kwamen afzakken, om het getal der hungerigen en noodlydenden te vergroten, ende het gekerm te vermeerderen.

De Raadsheer, van wien ik zoo even gemeld heb, dankte geen een van zyne dienstboden af, maar hy verkocht zyne Paarden, en van het gene dese Paarden hem dagelyks pleegden te kosten onderhield hy een goed getal armen. Hy schreef echter aan zyne Dienstboden de wet voor, dat zy zich gedurende de hongersnood moesten vergenoegen met wat geringer kost en drank, als zy anders wel gewoon waren en het geen hy op die wys spaarde, bestede hy al mede tot onderhoud van arme huisgeinnen.

Des avonds ging hy verkleed in de huiscn van geringe

ringe luiden, en prate met haar heel gemeenzaam, om zich van haren toefant te informeren, en als hy bevond, dat zy het van noden hadde gaf hy haare enig geld

Op een avond, dat hy met dese liefdadige intentie uitging, wierd hy om de hoek van een straatje aangerand door een karel, die hem de pistool op de borst settende, hem zyn beurs afeifchte. De Raadsheer gaf hem terstond zyn beurs over, zeggende tot dien karel, myn vriend, zie daar is ze, maar uw vangst is heel schraal, want daar is niet meer in dan 20 Pistoletten. Laat me ras in de beurs kyken, zei de Karel, en de Raadsheer de beurs geopent hebbende, nam de man een enkele Pistolet, en gaf de rest aan den Raadsheer wederom, hem gebiedende, dat hy stil zou heen gaan.

De Raadsheer wederom kerende, om na zyn huis te gaan, ontmoete eenige schreden verder zyn knecht, dien hy gebod, dien karel dien hy in dat straatje zag ingaan, zacatjens te volgen, en wel te letten, waar hy inging. De Raadsheer ging ondertusschen weder na huis, om bescheid te wachten van zyn Lakei, die een weinig daar na kwam. en aan zyn Heer verhaalde, dat die karel by een Bakker was ingegaan, alwaar hy een Pistolet gewisselt en een Brood gekost hebbende, van daar verder in een ander huis was gelopen, alwaar hy hem had zien een trap op klimmen, en dat hy hem toen niet verder hadde durven volgen, maar dat hy de deur van 't huis zeer wel hadde onthouden. Dat is genoeg zy de Raadsheer, en volg my nu.

Daar op ging hy zyn gewoonlyke tour doen in de huizen der arme menschen, en daags daar aan liet hy zich door zyn knecht brengen aan het zoo even gemelde huis, daar de dief was ingegaan. Hy zag daar

in een klein vertrek op de bovenste verdieping een erbarmelyk spektakel. Een geheel naakte vrouw met eenige naakte kinderen lagen in een hoop stro gedompelt het welk haar voor bed en kleding teffens diende.

De karel, die hem aangeraad had, en die de vader was van dese kinderen, kende hem terstont, en hy wierp zich voor zyne voeten, biddende en smekende om vergiffenis, terwyl de tranen van zyne wangen neerbiggelden.

Weest niet bevreesd, zeide goedaardige Rechter, ik kom niet, om u in 't verderf te brengen, maar om u te behouden, zoo het in myne macht is. Wie zyt gy? ik ben, zei de arme man, een schoenmaker van myn ambacht. Maar by gebrek van werk ben ik genoodzaakt geweest alles te verkopen, eerst onze weinige meubeltjes, stuk voor stuk, daar na myn gereedschap, en toen onze klederen; om brood te kopen, tot dat wy geen hemd meer overig hadden; en daar op ben ik gisteren door den honger genoodzaakt geworden, om geweld te oeffenen, en gy zyt de eerste, Myn Heer, die my in dien nood toen wy alle het niet langer konnen uitstaan, tegen kwam, en ik heb nooit dergelyke van te voren in myne gedagten genomen, ik laat staan bedreven.

De Raadsheer wierd zodanig bewogen, dat hy zyne tranen niet konde wederhouden. God zei gedankt, zei hy in zich zelve, dat het hem beliest heeft toe te laten, dat ik de eerste ben geweest die de arme man dus ontmoet heeft! Kom ga met my, zeide hy wyders en vrees niet, indien ik u kwaad had willen doen, zou ik niet zelf gekomen zyn.

Hy leide dien man na zyn huis, daar hy hem in de buurt een huisje toonde, daar een schoenmakers winkel in gedaan was, dat te huur stond, het welk hy voor hem huurde, waar na hy eenige klederen op de oude kleermarkt; voor zyn vrouw en kinderen liet
ke

kopen, gevende hem daarenboven twee bedden en eenige stoelen, met eenig geld, om nieuw gereedschap te kopen, en leer om te verwerken

En wyl deze man geen meesterbaas was van zyn ambacht, voegde hy hem een van die weesjongens toe, welke als zy by iemand leren, die geen meester is, of het Gild niet voldaan heeft, het regt van meesterschap hier te Parys geven, zoo lang die leerjaren duren.

Hy bezorgde hem vervolgens de klandisie van zyn huis niet alleen, maar ook van alle zyne bloedverwanten, vrienden en kennissen.

De Schoenmaker verstonde zyn ambacht zeer wel, en hy won in een korte tyd zoo veel over, dat hy het Gild kon betalen, en baas wierd, gelyk mede een weinig daar na het huis, dat hy bewoonde, en het welk de Raadsheer voor hem gehuurt hadde, en waar in zyn zoon nu nog woont.

Op een zekeren dag, dat de Raadsheer des schoenmakers huis voorhy ging, en hem in dien vernoegden en bloejenden staat zag, tradt hy tot hem in huis. Wacht u wel, zeide hy, dat gy geen kwaad gebruik maakt van de zegen, die u God heeft geven, maar laat nu alle dagen uwes levens daar toe gericht zyn, dat ze de misdaad, die gy aan my gepleegt hebt, mogen uitwischen. Denk, dat gy maar een bewaarder zyt van de tydelyk goederen, die gy nu in ruimte besit; en uw pligt is aan anderen de zelfde weldaad te doen naar mate van uw tegenwoordig vermogen, die gy van anderen genoten het. Weldadigheid en liefde gaven zyn nergens beter befeed, als wanneer men daar door een mensch van boosdoen kan afrekken, of beletten, dat hy daar toe vervalle.

Wie moet niet verzet staan op het gezicht van zulk een nooit volprese sierdadigheid! En hoe dun zyn de
Resh.

Rechters en Raadslieden van die soort gezaait! Maar om weder tot *Cartouche* te keren; dezelve bestede nu alle zyne gedachten, om zyn rot dagelyks te vergroten, en dat met luiden van verdienste, gelyk hy zeide, en die de vereischte bekwaamheid hadden; als hy 'er een had aangenomen, probeerden hy ten eersten, waar toe hy bekwaam was, en waar dat hy bevond, dat zyn geest toe strekte, daar toe gebruikte hy hem vervolgens bestendig

Wy hebben zoo even gezegt, dat de Regering nu al een prys gestelt hadde voor de geen, die *Cartouche* zou vatten en in handen van de Justitie leveren, maar *Cartouche* hadde zyne mesures zo wel genomen, en hy veranderde zoo dikwils van naam, gewaad, en logiment, dat het den Gerechts-dienaren niet mogelijk was, hem te achterhalen.

Twee gevallen zullen wy verhalen, daar hy zoo na gevat was, dat men zou hebben gezegt, dat het onmogelyk was, te ontsnappen, en daar hy zich echter door zyne ongemene schranderheid en vaardigheid van geest uit het gevaar redde, op een wys, die in den eersten opslag als *Tovery* voorkwam; en maar principaal dependeerde, van dat hy op het nakend gevaar, schoon nog zo groot, niet ontstelde, maar in staat bleef om iets te kunnen verzinnen.

Dit belette echter niet, dat *Cartouche* gestadig op zyne hoede was, en in alle gelegenheden en overal met zoo veel omsichtigheid te werk ging, dat men zou gezegt hebben, dat hy een bloodaard was, en ondertuschen was hy in het grootste perykel, zoo onverschrokt; dat diergelyken kloekmoedigheid en presentie van geest in zulk een tyd, welke beide oedernigheden de grootste en ongemeenste in een *Veldheer* zyn, indien graid in weinig krygsluiden gevonden worden. Hy wilt dat men hemel en aarde beweog,

woog, om hem als den Kapitein van zoo vele *Gauw-dieven*, die dagelyks zoo veel kwaad deden, te bekomen; en hy onthield zich des wegen zeer veel in eenig Dorp of Herberg even buiten de Stad, hoewel hy onmogelyk kon nalaten, nu en dan in de Stad te komen, en met desen en genen van zyn volk te spreken. Hy ging nu altoos met gelade zakpistolen.

Het gebeurde, dat hy op een tyd in een huis zynde een van zyne *Verspieters*, die hy in menigte in dienst had, hem kwam waarschouwen, dat een *Onderschout* met vier dienaars voor de deur was, om hem te vatten.

Cartouche was op de vyfde verdieping van dat huis kwam terstond een paar verdiepingen lager, alwaar hy met zyn verspieter in een donker hok, dat daar omtrent was, schuilde. De *Onderschout* klom met twee dienaar na boven, latende midlerwyl de twee anderen buiten de deur, om dat hy hem immers niet zou ontsnappen.

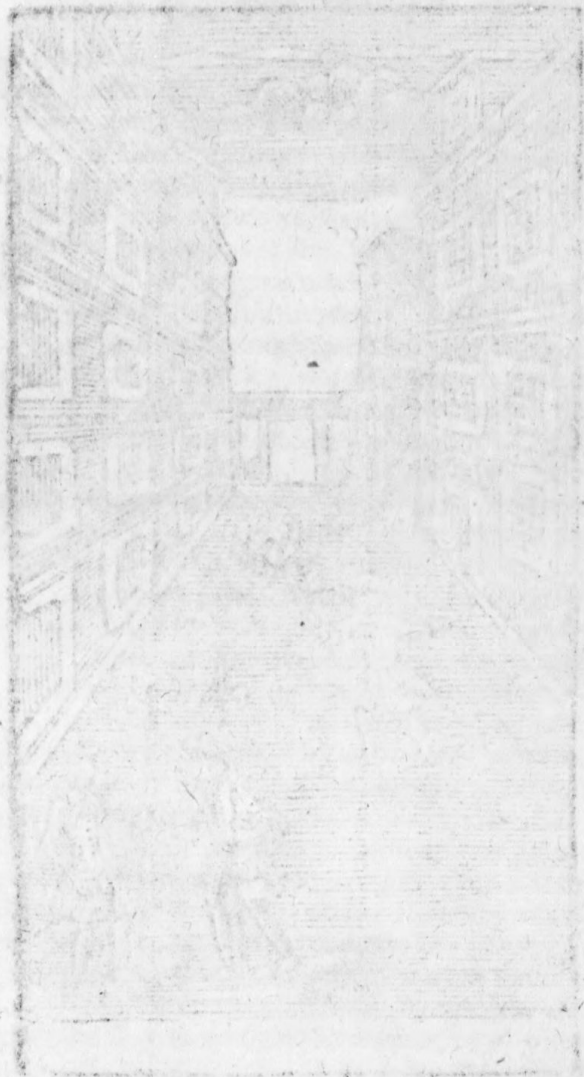
De *Onderschout* klom volgens de onderrechting, die hy hadde, na de vyfde verdieping, zeggende onderwegen tot de dienaars, dat *Cartouche* het hoorde, *hy zal evenwel dese reis den daks niet ontspringen*; zoo dra hy met de dienaars het hok voorby was, steeg *Cartouche* na beneden, terwyl de schout bove op de gemelde verdieping bezig was, met overal te zoeken. *Cartouche* beneden zynde, trad al geuvelde na de voordeur toe, als een die nergens atweet, of als een die uit de slaap komt, makende tegen de twee dienaars, die daar buiten stonden, een praatje en vragende, hoe laat het was, de dienaars vroegen hem, of hy niets wist van *Cartouche*, en of de schout hem, al had; *Cartouche* antwoorde, hy is op de bovenste verdieping, en hy kan het onmogelyk, als over het dak ontsnappen. Met eenen ging hy de doordeur uit /

uit, als om met iemand in de buurt te spreken. Soo dra hy even op straat was, loste hy een van zyne zak-pistolen in de lucht, roepende tot de dienaars, *Hier b' hje Cartouche!* In een opmezien verdween hy uit haar gezicht, door de menigte van menschen die aanstonds op die schoot by malkanderen liepen, behalven dat het ook was in het vallen van den avond.

Het tweede geval, waar in hy een diergelyke presentie van geest toonde, en het daar door ontsnapte, was op een plaats, daar hy met een goed getal van zyne makkers vrolyk was. Een van zyne verspieters hem in stilte gewaarschout hebbende, dat 'er een Onderfehout met eenig dienaars op weg en reeds niet ver van het huis waren, en dat men hem net beschreven had; liet hy zich aangaan, als of die Verspieder hem eenig ander bericht gebragt had van eenige occasie, daar zyne tegenwoordigheid heel schielyk vereischt wierd, en daar op zei hy tot een van die makkers, ei lieve leen my je roode rok en blonde pruik met je hoed eens voor een moment, ik kom terstond wederom; en wyl de ander die veranderinge gewent was, trok hy terstond uit, gaf ze nevens zyn pruik en hoed aan *Cartouché*, die daar op met de grootste haast des werrelts uit het vertrek maar in het voorhuis gekomen, heel zagtjes en zonder eenige ontseltenis te tonen, ter deur uitging, daar hy de Dienaars ontmoete, dewelke om dat haar was opgegeven een man met een blaauwe rok en pikzwarte pruik, hem zonder eenige agterdocht lieten passeren. Dit geschiede mede in den avond, en zoo dra hy op straat was, riep hy tot de Dienaars, *Zoekje Cartouche? hy menscht je goeden avond en hy blyft je onderdanigen Dienaar*; en daar mede was hy uit haar gezicht verdwenen, even als of hy weg getovert was, want eer de Dienaars begrepen, of die karel ernst

Cartouche ontvlugt het geregt.

gang der gylke w. d. d. d.

of boert sprak, hoewel het allebei was, zoo had hy al een goed end voor uit; om door 't een of 't ander dwarsstraatje het naspeuren te verydelen. De Gerechts-dienaars wierden alzoo niet alleen verstekken van haar oogmerk omtrent *Cartouche*, maar hy maakte haar door dit toeroepen en zyne vlucht zoo confus, dat zy niet wisten, hoe zy het hadden, zoo dat de andere die in huis waren, merkende dat 'er Gerechts-dienaars omtrent waren, gelegenheid kregen, om het mede te ontsnappen, behalven de karel, die *Cartouches* rok en pruik aan hadde, dien zy voor alle anderen in 't oog gekregen hebbende, het gelag voor de anderen moest betalen, en na de gevankenis geleid wierd van waar hy echter eenige dagen daar na met een brandmerk en geeffeling van daan geraakte, wanneer men bevond dat het *Cartouche* niet was.

Ondertusschen kon het niet mankeren, dat van zulk een sterke kompagnie Gauwdieven nu en dan niet eenige gevat wierden, met dewelke men heel kort werk maakte, dat bragt eenigfins de schrik onder de anderen, dewelke daar op allerlei nieuwe practyken te baat namen, tot hare veiligheid.

Sommige van de bende verkleden zich in Monniken gewaad, zommige gingen gekleed als Priesters, Abten, of Kanunniken in een swarte rok met een besje en een kort pruikjen en een geschoren kruin.

In op deze wys gingen zy voor een tyd weder veilig in alle openbare herbergen, koffi-huizen en komedien, zonder dat iemand eenige suspeticie op hen wierp, waar door zy dan nieuwe gelegenheid hadden, om alles wat 'er omging te vernemen, en waer na zy zich konden richten, om als 'er dit of dat stond te geschieden, haar kans waar te nemen.

't Is ongelooflyk, welk een menigte van sicteryen en dieveryen door deze bende uitgevoerd wierden, door

dien zy alles wat 'er omging, wisten, en dewyl zy zoo talryk, en op allerlei wys gekleed en afgerecht waren, was 'er schier niets voor haar onmogelyk.

Het gebeurde op een tyd, dat *Cartouche* een brief kreeg van een van zyne verspieters, die hy nu niet alleen tot Parys, maar ook in de meeste omleggende steden hadde, in welke brief hy verwittigt wierd, dat een zeker Jongman, die nooit van zyn leven tot Parys geweest was, op zoo een dag tot Parys zoude arriveren, en dat hy zyn logement zoude nemen in de zwarten Arend, en dat hy een Wisselbrief by zich hadde van 4000 livres, die hem door zoo een Koopman op zigt den dag na zyne aankomst in goud zoude betaald worden, en dat de penningen daar toe gereed lagen.

Cartouche van de naam van dien Jongman als mede van de Koopman, op wien de wissel was getrokken, heel omstandig verwittigt zynde, begaf zich den avond dat de eerstgemelde moest aankomen, gekleed als een Koopmans-klerk of Kantoor-knecht, na de herberg en aldaar gevraagd hebbende of daar niet zulk een persoon, als hy noemde, gearriveert was, en ja geantwoord zynde, versogt hy die persoon te spreken, en daar op by hem geleit zynde, zeide hy, dat hy was gezonden van wegens Myn Heer Gilles, (zoo was de naam van de Koopman) om te zien, of hy al aangekomen was, en dat hy in dit geval order had, om hem te verzoeken, van dezen avond by hem te konien eeten, en zyn logement by hem te nemen; en om dat het 's avonds wat onveilig en het huis van Myn Heer Gilles wat ver van de herberg was, zoo had zyn Heer hem geordineert, om onder wege een uur koets te bestellen, gelyk ik dan ook gedaan heb, voegde hy daar by, en ik twyfel niet, of de koets zal den eersten hier zyn.

On-

Ondertusschen ging *Cartouche* zien, of de koets, die hy besproken had, gekomen was, en dezelve voor de deur vindende, verzocht hy den Jongman, daar in te treden, om hem na zyn Meesters huis te brengen, het welk de ander, geen kwaat ter wereld vermoedende, gewillig deed, zynde over de betoonde beleeftheid van dien Koopman, van wiens heusheid en verplichtende manieren hy zyn Vader buiten dat zeer veel had horen roemen, zeer wel in zyn schik

Cartouche met dese Jongeling eenige straten door gereden zynde, brogt hem aan een huis daar hy 'den koetsier deed stilhouden.

De Jongman hem gevraagd hebbende, of daar Myn Heer Gilles woonde, antwoorde *Cartouche* van ja, en daar op aangeklopt hebbende, wierd de deur geopend, en de Jongman in een zy vertrek geleid, daar hy door een van de Makkers van *Cartouche*, die als een bedaagd Koopman heel stemmig gekleed was, wierd verwelkomt

De gewaande Koopman ordonneerde vervolgens, dat men de tafel zou dekken, en na dat men een weinigje gegeten hadde, deed hy aan ieder der Gasten een Bottelje Wyngeven, dog in die Bottelje, die voor den Jongman gezet wierd, was wel een vierde Brandewyn, gemengt met wat zap van Maanbollen, zoo dat hy ze pas half uit had, of hy kon nauweliks meer overend zitten, en wyl hem de vaak begon te bevangen, en hy zich verbeelde, dat het uit vermoeithed ontstond, zoo versogt hy, dat men hem wilde permitteren, en om te mogen gaan slapen, gelyk hy dan ook deed na dat men hem met velerhande komplimenten gedwongen hadde, zyn Bottelje ten minten eerst uit te drinken.

Men leide den Jongman na zyn slaapkamer, als waar hy beleeftheidshalve door een paar knechts wierd ont-

E 3

ont-

ontkleed, zoo dra hy in slaap geraakt was, doorzocht men alle zyne kleerzakken, maar wyl men daar niet vond het geen men zocht, nam men het Valies van zyn kamer, het welk geopent zynde, vond *Cartouche* de wissel in een brievetas, en die daar uitgeligt hebbende, deed hy het Valies weder op zyn plaats brengen.

Den anderen morgen vroeg, terwyl de Jongman nog lei te ronken, begaf *Cartouche* zich in een Huurkoets na den Koopman, alwaar hy de wisselbrief geprezenteert hebbende, het geld hem aanstonts geteld wierd, het welk alzo het goudespetien waren, in een ommefien gedaan was, waar na *Cartouche* niet lang sammelde, maar zo voort weder heen ging, zich houdende, als of hy groten haast hadde, en belovende, den Heer Gilles, die vernits het heel vroeg was nog te bed lag, tegens den middag te zullen komen bezoeken.

Cartouche met dit geld t' huis gekomen zynde, stond zeer lang in overleg, op wat wyze hy zich van dezen Jongman best zou ontslaan: hy kon niet wel besluiten, om dien onnozelen hals te vermoorden, schoon hy nu al van syn eerste genercusheid heel ver was verbeterd, en al eenige neerlag en op zyn kerfitok hadde, hoewel hy daar zelden toekwam, dan wanneer het gevaar van betrapt of ontdekt te worden, zoo groot was dat 'er geen ander middel overig schein, om zich te redden.

Hy rezolveerde derhalven, zig op een andere wys van hem te ontdoen, namelyk op deze volgende. Het was nu al omtrent 11 uuren op de voormiddag, wanneer de Jongman nog even vast lag te ronken. *Cartouche* vond derhalven goet, om hem te laten wekken, het welk niet dan met grote moeite gelukte, alzoohy door de compositie, die men hems' avonds te voren hadde doen drinken, zoo vast in slaap was, dat men hem nauwelyks konde wakker krygen.

-Zo

Cartouche ontfangt een Wisselbrief.

Soo dra hy gekleed was en iets genomen hadde, om zich te ontvuchteren, liet de gewaande Heer Gilles hem door een knecht vragen, of hy lust hadde, om buiten de stad een lugje te scheppen, want dat hy, Myn Heer Gilles, gewoon was, alle morgens voor de maaltyd een wandelingje buiten in eender Voorsteden te gaan doen, welke wandeling geaccepteerd zyde, reede zy zamen na een der verst gelege Voorsteden, alwaar de gewaande Koopman voor een herberg deed stil houden, zich gelatende, als of hy kwalijk wierd, en als of hy iets moesten gebruiken. Na dat hy daar een Bottelje Frottenjak en wat brood gecommandeerd en daar van een weinig genuttigt hadde, zeide hy tot den Jongman, dat hy met een Koopman, die een huis of twintig daar van daan woonden, een woord te spreken hadden. en dat hy zoo terstond weder by hem zoude zyn, en daar op reed hy met de koets na het huis, daar hy zyn Kapitein *Cartouche* gelaten hadde.

De Jongman een uur en vervolgens 2, 3 uren gewacht hebbende, en ziende, dat de Heer Gilles niet weder opdaagde, ordonneerde aan de Waard van de herberg, dat hy een koets voor hem zou laten komen, denkende, dat eenig toeval den Koopman moest hebben genoodzaakt, om sichielyk na huis te ryden.

Hy vroeg daar op aan den koetsier, dien de Waard voor hem bestelt hadde, of hy wist, waar de Bankier Jacob Gilles woonde, en de koetsier geantwoord hebbende, dat hy 't niet wist, maar dat het genoeg was, als Myn Heer hem de straat beliefde te noemen, daar die bankier woonde, en dat hy Myn Heer daar gevoert hebbende, als dan wel zou uitvragen, waar die man woonde.

De Jongman zyne Brievetas niet by zig hebbende, en het adres of de straat niet van buiten wetende,

wist niet, hoe hy het maken zou; hy resolveerde eindelijk, na de herberg de zwarten Arend, daar hy s'avonds te voren by zyn arrivement was afgeklommen, en daar de Heer Gilles hem, zoo hy meende, met zoo veel beleeftheid hadde laten van daan halen, te ryden, zich verbeeldende, dat naar dien die Herberg een end weegs in de stad, hy daar beter zou te regt raken, zich zelve ondertusschen verwyttende, dat hy zoo onvoorsichtig geweest was, en zyn briefetas, daar het adres in stond, in zyn valies gelaten had, in plaats van die by zich in zyn zak te dragen.

In de gemelde herberg gekomen zynde; raakte hy na veel vragens eindelijk door eenige Koopluiden, die daar juist passeerden, en dien den Bankier kenden, te weten in wat straat die man woonde, waar op hy zoo voort daar natoereed.

Wyl hy nu 's avonds te voren in een koets, en wanneer het heel donker was, door *Cartouche* op de verhaalde wys misleid was, zoo wierd hy niet gewaar, dat hy nu voor een ander huis was, voor dat de deur van den rechten Gilles geopent wierd, en hy aldaar heel andere tronien zag, als die hy by den valschen Gilles ontmoet hadde. Ik geloof, zeide hy, tot den Kantoor-klerk, die hem de deur opende, dat ik hier verkeerd ben. By wie moetje wezen, Myn Heer, vroeg de knecht? By de Bankier Jacob Gilles, antwoorde de ander. Die woont hier, hernam de Kantoor-knecht. Wonen 'er dan meer, als een Jacob Gilles in de stad van Parys, vroeg de Jongman, want ik heb te nacht aan 't huis van eenen Heer Jacob Gilles geslapen, en na ik zie, zoo is dit huis van binnen heel anders, en zoo ik hier geweest hadde, zoud gy my zekerlyk kennen.

Dit laatste gaat juist niet vast, zeide de knecht, want ik kom zomtyds in gene 2 dagen van het kantoor, zoo

da

dat 'er vele Heeren by myn Patroon verkeere, die ik juist niet zie. Maar ik weet wel dat myn Patroon dezen ganfchen middag na een vreemd Heer gewacht heeft, die dezen morgen vroeg een wissel van 4000 livres in Pilloletten hier is weezen ontfangen, die aan myn Kantoormaat gezegt heeft, dat hy tegens de middag, myn Patroon die juist van de morgen nog niet by de hand was, zou komen bezoeken, zoo dat myn Patroon tot omtrent 3 uuren mer't eeten na hem gewacht heeft. Is Myn Heer die man ook, vroeg hy verder, De arme Jongman meende op dit verhaal, dat hy door de grond zonk, hy voelde de plaats daar hy zat niet meer, en het was als of alles groen en blaauw wierd voor zyne oogen, wyl hy uit dit zeggen besloot, dat hy misleid was.

De Kantoor-knecht liep ondertusschen na binnen, verhalende aan zyn Meester, dat 'er een Heer vroeg na eenen Jaques Gilles, daar by voegende de diskoursen die hy met hem gewisselt hadde, waar op zyn Heer na voren ging, en den Heer nodigde, om binnen te komen, ten einde om hem uit den dut te helpen, het welk wel haast geschied was, namelijk zoo dra deze Jongman zyn naam zeide, en tot wat einde hy tot Parys gekomen was, waar op de ander hem de wissel toonde, die hy dien zelve morgen betaald had.

De verslagenheid, waar in de goede Jongman zich bevond, is zoo gemakkelyk niet uit te drukken, als de lezer zich die van zelfs kan verbeelden. De Koopman begaf zich nevens zynen vriend terstond na de herberg, om te vernemen, of de hospes of iemand van zyn volk ook eenige kennis hadde aan den koetsier, die den Jongman s'avonds te voren was komen af-halen, maar niemand had daar acht opgeslagen; ook had hem niemand by kans gesien, door dien het donker was.

men

Men deed daar op bekendmaking en door de stad aanplakken, waar in men een grote premie beloofde aan den genen, dewelke den voorn: Gauwdief, die opzodanig een naam en op zulk een tyden een Wissel van 4000 livres hadde wezen ligten, zou weten te ontdekken, in diervoegen dat hy in handen van de Justitie wierd overgelevert, maar daar kwam geen gevolg van, en de arme Jogman was genoodzaakt, om half wanhopig en zonder het geld, waarom hy gezonden was, weder na huis te keren, gewapent met een brief vol van verontschuldigen en verschoningen, die den Koopman ten zynen voordele hem medegaf, om zynen misnoegden vader te doen bedaren.

De bende van *Cartouche* groeide nu van dag tot dag, en daar verliep geen nagt, of daar geschiede eenige moorden of huisbraken.

De menigte van menschen, die door de Bankbrieven en Papier-negotie geruineert waren, begunstigde alle de aanslagen van *Cartouche*, en daar passeerde geen dag, of zyne bende wierd met een considerabel getal van recruten vermeerderd, het welk de straten in de stad en de grote wegen zoo onveilig maakte, dat niemand meer by avond langs straat dorst gaan, en dat men de grote wegen byna niet meer dorst gebruiken, om te reizen.

De Hellebardiers en Gerechts-dienaars schoten aan alle kanten te kort, en wierden overal daar zy dit volkje wilden aantasten, met bloedige koppen na huis gezonden, behalven dat 'er nu en dan een goet getal op de plaats bleven, het welk de Gaudieven en Moordenaars eens zo stout maakte.

De Regering hadde reeds zeer grote onkosten te vergeefs gedaan, om *Cartouche* te vatten, en deze verschrikkelijke bende, die zig niet alleen door de stad, maar in alle de andere voornaamste steden van het

Ko-

Koningryk verspreid hadde, te verstrojen en te vernielen.

De toeleg van *Cartouche* was nu, om al dit volk op een zekeren tyd en plaats te beschryve tot een klein Legertje te verzamelen, waar over hy als Veldbeer meende te gebieden; op hoop, dat alle de misnoegden, welker getal door het verval van het bekende Stelzel van Law by uitnemenheid groot was, zich by hem zouden voegen, en waar door hy alzo in staat zoude zyn geweest, om aan de Regering het hoofd te bieden zyn perzoon, die zoo sterk nagezet wierd, te beveiligen, en als een groot perzonaadje te leven.

En om dit volk beter te kunnen by malkanderen houden, en nauwer aan hem te verbinden, bedocht hy een middel, om zich op eenmaal van een zeer groten buit en schat meester te maken. Hy hadde nu reeds eenige van zyn volk en de voornaamste huizen van Parys en van Lions en Orleans anders den naam van dienstbouden geplaatst, welke dienstbouden de huisbraken en diefstallen, die 'er 's nachts ondernomen wierden begunstigten, en die de anderen van alles wat 'er om en uitging, verwittigden.

Cartouche nam vervolgens een afgryfslyk besluit, namelijk om een generale moordery van de rykste luiden, in welkers huizen hy zyn volk geplaatst hadde, aan te rechten, namelijk hy wilde in een nacht alle die heren by dewelke zich eenige van zyn volk in dienst bevonde, laten om hals brengen, in welke confuzie en verbaastheid hy met de overige van zyn volk zich zouden hebben zamen gerot, en de huizen geplondert, in die vaste verwachting, dat alle de misnoegden en al het gepeupel van Parys zich by hem zoude gevoegt hebben, om hem te helpen.

De Regering begon nu in goeden ernst over het aangroejen van deze bende moordenaars meer en meer bekommert te werden.

Zom-

Sommige zeiden, dat naardien de gauwdieven en schelmen eenmaal zoo talryk en zoo sterk geworden waren, het beloven van premien onnut, en het getal der Gerechts-dienaren en Hellebardiers te zwak was, om haar te gaan vatten, men op andere middelen moest bedacht wezen; dat het beloven van premien generlei uitwerking deed, zoo dra de booswichten niet meer bang waren, van gevat of gevangen te zullen worden, om dar deze vrees, gevoegt by de premien doorgaans overhaalde, om hunne makkers en medepligtigen te verraden en te leveren, om zich zelven te bevryden.

Sommige floegen voor, dat men de methode van Paus Sixtus de V. de meest volgen. Wanneer dienschrandere Paus de zetel beklom, was de stat van Rome en de gehele Kerkelyke Staat als overfloemt van boosdoenders en guiten, welke de Italianen Banditen noemen. Alle de ordinare middelen, als van het zenden van Soldaten, Gerechts-dienaars en Hellebardiers, om haar te grypen, het beloven van premien en het oeffenen van de allerwreedste straffen, omtrent deze en gene, die men in handen kreeg, was onder verscheide Pausen al zonder eenige vrugt geweest.

Maar Sixtus, die tot alles raad wist, bediende zich van een byzondere list; hy dede overal door aangepakte plakaten bekend maken, dat een iegelyk bandit, die dit hoofd van een van zyne makkers tot Rome bragt, zou hebben vergiffenis van alle zyne misdaden, en een fraje zomme gelds daar en boven.

Het gebeurde dat een van deze schelmen, die dat leven mogelyk begon te vrdrieten, of uit vrees, dat de andere van zyne bende hem mogten voorkomen, om haar vergiffenis ten kosten van zyn hoofd te kopen van besluit wierd, om zyn heil te proberen, en een van zyne makkers van kant geholpen hebbende, bragt

hy deszelfs hoofd tot Rome by den Paus, die zyn woord hield, en hem niet alleen een Bulle verleende, behelzende een abzolucie van alle de misdaden, die hy tot dien dag toe gepleegt hadde, met verbod aan alle Geestelyke en Wereldlyke Rechters, hem ooit deswegen in de Rechten of daar buiten eenige vervolging of storenis aan te doen, maar hem ook daar en boven de beloofde zomme deed betalen.

De tyding van het fortuin, dat deze bandit gehad hadde, wierd wel haast onder alle de andere ruchtbaar, en deed de uitwerking, welke de Paus daar van verwacht hadde, geen van allen dorst den anderen meer vertrouwen, zy vloten voor elkander, en op die wys waren alle die vreeslyke en talryke benden in 't kort zoodanig verstroot, dat 'er geen overblyfzel meer van te vinden was.

Andere spraken van de Wet in te voeren, die in Engeland plaats heeft; want of schoon dat land, voornamelyk de grote wegen, zoo vol van Rovers is, als eenig ander, zoo zou die Wet by provisie zeer veel toegebragt hebben, om de samenrotting der Gauwdieven te meesteren. Deze Wet bestaat daar in, dat een rover of dief gevat zynde, zich van de koord bevryden en zyn leven zalveren, wanneer hy de nodige aanwyzing doen kan van vyf andere dieven.

De Lezer zou mogelyk in de gedagten kunnen komen, of het zomtyds aan die genemanqueerde, aan dewelke dit gedeelte van de Justitie was aanbevolen. O neen! men kan in tegendeel zeggen, dat de stad van Parys nooit zulk een vigilant Hoofdschout gehad heeft als in die tyd, maar het was hem niet mogelyk, om dijn bron van miserie, ik meen dien dodelyken val van onze finantien en die fatale omtuimeling der papiere Rykdommen, uit dewelke daggelyks gehele stromen van Rovers, Fielten en allerhande

hande desperate menschen voor den dag kwamen, te stoppen; ook was dat zyn werk niet; het doen ophouden van de elende, en het weder levendig maken van de Kommercie Nering en Handtering, die geheel onder de voet lag, was niet het werk van de Justitie maar van die geene, die het roer van Staat in handen hadden, voor dewelke het desgelyks en al immer zoo onmogelyk was, om zulk een groot en wydlustig gebouw, dat tot de grond toe ingestort, en zoo vele duizenden menschen of gantschelyk verplettert of verminkt of bezeert hadde, zoo ras weder op te bouwen, en zulk een algemene verwoesting in den vorigen bloejenden staat te veranderen.

Doch om te tonen, dat de stad van Parys in die tyd met zoodanig een Hoofd-schout voorsien was, als 'er in die omstandigheden vereischt wierd, zullen wy enkeld, doch zeer merkwaardig exempel van zyne wakkerheid, om dit schelmse Rot, en hare schelm stukken te ontdekken, alhier verhalen doch alvorens zeggen, dat die Hoofd schout een man was van buitengemene bekwaamheden, van een doordringende geest, en van een weergalozе ervarendheid in de allerzwaarste en duisterste zaken.

Onder de verscheide middelen waar van hy zich bediende, om guiten en hare guiteryen te achterhalen, was 'er een het welk 't zelfde was, waar van wy verhaalt hebben, dat *Cartouche* zich bediende, om zyne schelmstukken in 't werk te stellen; namelyk het houden van Verspieters en korrespondenten niet alleen tot Parys, maar ook in alle de anders voornaamste steden van het Koningryk, en men kan met waarheid zeggen, dat hy op de dieven en schelmen meer en meer grond won, naar mate dat hy in dit stuk gedient wierd, het welk dan allengskens in 't vervolg veel beter ging, als in den beginne.

Hy

Hy hield ook onder anderen een zeer nauwe en stipte correspondentie met de Hoofd-Schout en andere Gerechts-bedienden van de andere steden, en als het beurde, dat haar een Gauwdief ontsnapte, wierd hy 'er aanstonds door een expresse van verwittigt, zoo dat het in 't vervolg zelden gebeurde, dat zulk een gevluchte of uitgebroke dief of moordenaar te Parys kwam, of onze Hoofd-Schout had 'er ten eersten kennis van.

Om nu tot een verhaal te komen van het exempel of staaltje van zyne wakkerheid en welbelyde Correspondentie van alle kanten. Een zeker persoon wierd door verscheide Koopluiden in commissie met vele Wisselbrieven en andere zeer considerable effecten na Parys gezonden, dog wanneer hy van een van zyne goede Vrienden afscheid nemen wilde, verzocht do ze hem, dat hy zyne reis nog eenige dagen wilde uitsellen, wyl hy als dan ook na Parys moest, en zy dan het vermaak zou hebben van malkanderens gezelschap, en zy zich dan zamen wakker op de reis zonden vrolyk maken.

Doch het geval wilde, dat deze persoon zyne reis onmogelyk konde uitsellen, van wegens de wisselbrieven en andere effecten, met dewelke hy beladen was, en die geen uitsel konden lyden. De vriend dit ziende, gaf hem een brief mede, met verzoek, die zoo dra hy tot Parys arriveerde, zonder eenige oogenblik tydverlies in eigen handen te willen overgeven.

Hy nam den brief en zwoer te zullen doen het geen zyn vriend van hem verzocht, en hy vertrok daar op met de Postkoets. De koets rot St. Denis gearriveert zynde, kwam 'er een Onder-schout, verzelt van een trop Gerechts-dienaars, die de koets deed stilhouden, dwingende de perzoon, die met de ge-

mede

melde kommissien na Parys wilde, af te klimmen en zich te zetten in een huurkales, die de Schout tot dien einde by zich hadde: de Schout ziende, dat de persoon zeer onstelde, sprak hem zoo veel moed in, als hy konde, zeggende; dat de Hoofd Officier van Parys hem gezonden hadde, om hem (den Koopman) mit de Koets te lichten, en hem tot den Hoofd-Officier te voeren, die hem spreken wilde; dat hy niet te vrezzen hadde, indien hy een eerlyk man was, en dat hem geen leed zou wedervaren.

Dit nam de ontsteltenis en benauwtheid van de goeden Koopman niet geheel en al weg, dewelke zich verbeelde, dat hy voor dezen of genen guit wierd aangezien, die hem misschien van tronie en postuur gelijk was, zich voorstellende een menigte van ongelegentheden en ongemakken, die hy misschien zou moeten ondergaan, eer hy zyne onschuld zou hebben bewezen. Aan de andere kant dacht hy dat de kooplieden die hem gezonden hadden, hem mogelyk met eenige verbode papieren beladen hadden, en dat de Hoofd-Schout van Parys daar van verwittigt zynde, hem had laten ligten, om zich van die papieren te verzekeren.

Honderd diergelyke vermoedingen en gedachten maalden dien armen onschuldigen afgezonden door het hoofd, eer hy tot Parys kwam. Wanneer de Onder-Schout met hem in het huis van den Officier trad, en deze hem zag, vroeg de Officier, hebje hem? ja zei de Schout; treffelyke riep de Hoofd-Officier met een soort van blydschap uit, laat hem binnen komen. Deze woorden bevestigden den benauwden afgezant in de gedachten dat hy voor de verkeerde, namelyk voor dezen of genen gauwdief, wierd aangezien.

De man binnen getreden zynde, wie zyt gy, zei de

de Hoofdschout. en wat komt gy te Parys doen? Ik ben antwoorde de man al lillende van angst, door eenige kooplieden gezonden met wissels en andere papieren van aangelegentheid, om die hier te verhandelen. Dat is de waarheid, zei de Rechter, en gy hebt eenige zeer gevaarlyke papieren by u, voerde hy daar by, en die moet gy my overgeven, en ik raad u, dat gy niets agterhoud, uw leven hangt 'er aan

De man zei, dat hy niet wist van eenige andere, als van de voornoemde Coopmans papieren.

Gy hebt ook nog andere, hernam de Hoofdschout. Neen, antwoorde de Koopman, Myn Heer, ik weet van geen andere.

De Hoofdschout voerde hem daar op te gemoed, dat hy zich ter dege zou bedenken, want dat hy zekerlyk nog andere papieren by zich had, en dat het om zyn leven te doen was. Daar op schoot hem in de gedagten de brief, die zyn Vriend hem hadde megegeven, en hoewel hy niet kon denken, dat daar aan iets zou kunnen gelegen wezen, zoo dagt hy in de benauwtheid, dat het beter was alles te zeggen, wat hy wist, als eenig ding te swygen, en daar op haalde hy dien brief voor den dag, zeggende zie daar, Myn Heer, is een brief, dien een van myne kennissen my op myn vertrek heeft mede gegeven, om ze hier aan een van zyne goede Vrienden te bestellen, en dat is alles wat ik buiten de Koopmans-papieren by my heb, of iemand moest eenige papieren buiten myne kennis of weten in myn Valies of Rok zakken gestoken hebben.... Neen, neen, zei de Heer Officier die brief was het, die ik zigt, en aan alle uwe andere papieren is my niets gelegen.

Open dien brief, zeide hy verder tot den Koopman. Myn Heer, antwoorde de Koopman met een

zeer klaaglyk geluid, hoe zult gy my opleggen, dat ik het schennis zou bestaan, van een brief, die my door een vriend vertrouwd is te openen! het staat in uw macht, Myn Heer, om door het gezag, waar mede gy bekleed zyt, alle papieren te openen, die gy verdagt houdt, maar ik voor my, wil liever een gevangen man wezen, als een Vriends brieven, die my aanvertrouwd zyn, te openen.

De Hoofd-Schout zei daar op als met een donderende stem, dat hy den brief aanstonds zou openen, of dat hy een dood man was, waar op hy den brief met een bevende hand ontzegelde, het welk gedaan zynde, gebod de Officier met diergelyk een verschrikkelyke stem, dat hy den zelven overluid zou lezen. En daar op wilde de Koopman zich opnieuws verschonen, zeggende, dat hem, dien de brief was aanvertrouwd, zulks geenzints betaamde, verzoekende, dat de Heer Hoofd-Schout die zelf, of door iemand van de zynen wilde laten lezen.

Maar het bevel, dat hy zonder verder tegenspraak zou gehoorzamen en den brief overluid lezen, was zoo volstrekt, dat de Koopman zich niet langer bedacht, maar hy had nauwelyks de eerste regel gelezen, of hy besweek, en zeeg in slaauwte voor des Hoofdschouts voeten ter neder.

De leezzer zal buiten twyffel denken, dat de brier vergiftigt was; gansch niet, de eerste regels behelsden deze verschrikkelyke woorden, die den Koopman deden in slaauwte ter neder zinken, *Geeft aan de bronger by de overlevering deses zonder uitstel den rest, ik zal hem terstond volgen, en wy zullen den buit delen.*

De arme man door eenige hartsterkende middelen tot zich zelven gekomen zynde, gaf geen ander geluid, als deze woorden, O Hemel op wien zal men langer ver-
koutwe. De

De Hoofdschout sprak vervolgens op het allervriendelykste tot hem, zeggende, dat hy niets te vrezen hadde, dat de geen aan wien hy dien Urias-brief moest behandigen, al gevat was, en dat de schelm, die ze geschreven had, al zat op een plaats, daar hy diergelyke niet meer zou schryven, want de schelm tot Rouan, die den brief beschreven had, en die een heimelyk lid van *Cartouches* bende was passerende voor 't overige voor een fatsoenlyk man, wierd aldaar op deseifde tyd gerabraakt, dat de andere aan wien de brief hield tot Parys gerecht wierd.

De eerstgemelde Booswicht, die den brief geschreven had, en die voor een vriend van den kommissionaris passeerde wilde hem eerst verzellen, om hem onder wege van zyn effecten te beroven, maar ziende, dat de ander zyne reis niet wilde uitstellen, tot dat hy gereed was, om mede te konnen gaan, bediende hy zich van dezen brief, waar by hy hem aan eenige schelmen van zyn rot tot Parys adresseerde, die hem zouden van kant maken.

Soo dra de Postkoets van Rouan vertrokken was, begon de Brieffchryver te vrezen, dat de man aan wien hy den brief gegeven had, vervolgens een nalatigheid, die heel gemeen is, den zelven niet zoo voort, of niet tydig genoeg, maar eerst na dat hy de effecten al zou quyt wezen, zou bestelle. En wyl hy zulk een aanzienlyke buit niet wilde laten ontsnappen, besloot hy, hem zoo terstond te volgen.

Hy gaf van dit zyn voornemen aan een van zyne makkers kennis, ten einde die hem zoude verzellen, uit vrees, dat door de menigte der Passagiers, hy het werk alleen niet zoude konnen meester worden. Deze makker oordeelde, dat zy met haar beiden nog al te zwak zouden zyn, en dat zy den derden man moesten mede nemen; zy kozen tot dien derden een zeker jong
F 3 man,

man, die door lichtmiffery zyn goedje verkwiſt had, en met alle zyne nabestaande overhoop lag, en in wien zy nu en dan eenige blyken van een goede diſpoſitie tot zulke ondernemingen beſpeurt hadden, en zy twyffelden niet, of hy zou gaarn met haar gaan, als zy hem zeiden, wat buit 'er op die togt te halen was

Zy gaven alzoo den ganschen handel aan dien jongman te kennen, en dat zy niets anders te doen hadden dan de koets van Rouan, die heel langzaam weg maakt, te paard te volgen, en zodanig een perzoon met de piſtoot op de borst en gemaskert te dwingen, om zyn geld en alle zyne papieren over te geven

Deze jongman had inderdaad een affchouw van het voorſtel, dat zy aan hem deden, maar hy wagte zich wel, van zulks in 't minſte te laten blyken, zich houdende, als of hy 'er zeer mede in zyn ſchik was, verzoekende een paar uren tyd om zich van een goed Paard en een paar Piſtolen en een Masker te voorzien, haar belovende, ten eerſten by haar te zullen komen, in zodanig een Herberg, als zy hem opgaven, om van daar gezamentlyk den weg te nemen na Parys.

Zoo dra hy uit haar gezigt was, ging hy zyn wederwaren aan en van de kooplieden, die in de afgezonde effekten portie hadden openbaren, dewelke hem verzocht, met hem te gaan na den Hoofdschout, en het zelve aldaar bekend te maken. De twee ſchelmen, die in de herberg na den jongman wachteten, wierden terſtond by de kop gevat, en zoo voort op de pynbank gelegd, om haare medepligtigen tot Parys te ontdekken.

De ſchryver van de brief, die de vinder en aanleider van dit gehele gruwelſtuk was, bekende aanſtonds, welke de perſonen waren, aan wien hy dien brief geaddresséert hadde, en waar, en in wat plaats ze zich onthielden. De

De Officier van Ronan zond zoo voort een courier, om den Hoofd-Schout van Parys hier van te verwittigen, als mede van het gevaar, waar in de afgezonde kommiſſionaris zich bevond, waar op de Hoofd-Schout van beſluit wierd, zoo voort een onderſchout met eenige hellebardiers na St. Denyste zenden, die daar de koets moeſten inwachten, uit vrees dat de ſcnelmen aan welke hy geaddresséert was, zyn komſt langs een andere weg moeſten zyn te weten gekomen, en zig miſſchien na buiten begeven, om die koets daar te plonderen

Ondertuſſchen had de Hoofd ſchout met eenen order gegeven, om de moordenaars, die hem zouden van kant maken, te vatten, het welk zoo wel gelukte, dat even voor dat de onderſchout met den afgezonden koopman by hem kwam, hy de tyding kreeg, dat de voorschreve moordenaars al gevat en in de gevangenis gezet waren.

Welk een verbaazende beſtteringe der Voorſienigheid ziet men in dit zeldzaam geval, waar in de zelfde maatregels, die den boosdoender neemt, om het Gerecht te ontgaan, hem tot een ſtrik dienen, om hem in den afgrond te ploffen, dien hy meende te ontdeinſen! De Booswicht die den brief geſchreven had vreesde dat zyn brief te laat beſteld en hy op die wys ontdekt mogt worden; gaat hy, om zulks voort te komen, zich zelve ontdekken aan een perſoon, die hem in handen van het Gerecht levert!

Cartouche ziende, dat deze Hoofd-Schout om zoote ſpreken, dag en nacht uit was, en als zyn eenigſte werk ſcheen te maken, om hem te knippen, begon eindelyk in goeden ernſt zynen ſtaat na te denken, en het groot gevaar dat hy liep, van gevat te worden; deze gedachten en overdenkingen vervulden hem met een zoort van ſchrik, zo dat hy op het minſte ge-

rucht, dat hy hoorde, zich verbeelde, dat hy verklikt was, of dat 'er een Onderfchout met eenige dienaars omtrent was; om hem te vangen. Hy liet echter niet het minste van zyne bekommeringe tegens die van zyne bende merken, uit vrese, dat zulks haar neerslagtig zou maken, en ook dat zommige hem mogten wantrouwen.

Hy deed daar op eenige zyner voornaamste en vertrouwdste by malkanderen komen, aan dewelke hy voor oogen stelde, op wat wyze en welk een ernst en yver hy door den Hoofdschout nagezet wierd, en onder anderen dat men aan alle de Intendanten in de Provintien, gelyk mede aan alle de Maarschalken, Drossen en Schouts ten platten Lande tot dien einde zeer scherpe bevelen hadde gezonden, te gelyk met een gedrukt afbeeltzel van *Cartouche*, en een naukeurige beschryving van zyn postuur, gelaat, spraak en manieren daar nevens, om hem te kunnen kennen, verzoekende haar advys te mogen weten, wat voor mesures zy oordeelden, dat 'er verder tot huonne veiligheid dienden genomen te worden.

De meeste waren van gevoelen, dat hy wel zoude doen, zich voor een tyd uit het Koningryk te begeven, tot dat deze yver en hitte, om hem te agterhalen, een weining zoude verslauwt wezen; gelyk zekerlyk na haar mening zoude geschieden, indier 'er in eenige tyd binnen enbuite de stad van Parys, en ook in de andere steden niet meer van hem gehoord wierd; het was wel waar, zeiden zy, dat het algemeen belang en veiligheid van hare bende, van zyne tegenwoordigheid, beleid en goeden raad dependeerde, en dat het voorbeeld en de heldendaden van zulk een braaf Generaal, den moed van alle die de eer hadden, van onder zyn banier te behoren, niet weinig opbeurde, dog dat men deze ongemene najaging

zyner

zyner vyanden, moest agten, als een eerste hitte en drift, dewelke na verloop van een zekere tyd altoos verkoelt, in zonderheid wanneer de vyanden zouden bevinden, dat zy inderdaad vergeeffche moeite doen; dat hy haar voor het overige met zynen goeden raad ook zelfs in zyne afwezendheid door brieven konde aan de hand geven, en dat zy niet zouden nalaten, hem van de gewigtigste zaken kennis te geven, zyne bevelen daar over te verwagten, als de saken uitsiel lyden konden, en dat ty hem zouden verwittigen van de verdere mesures, die 'er ten zynen opzichte fouden genomen worden, voornamelyk in dien men daar omtrent mogte komen te verslauen.

Cartouche geliet zich eerst, als of dese raad hem gansch niet behaagde, en als of hy niet over zyn hart konde brengen, dat hy als het Hoofd een bende, die hem zoo getrouw was, zoude verlaten, enkelyk om zyne eige persoon in veiligheid te stellen: maar wanneer zyne vrienden hem daar op te gemoet voerden, dat zyne onversaagdheid haar in duizend gevallen, daar de dapperheid te pas kwam, te weten daar een enkeld man tegen het perykel op mogt, was gebleken dat deze zyne wyking niet voor een vlugt was te houden, maar enkelyk als een schuiling voor een korte tyd, tot dat deze vlaag van den Hoofdschout, die als een zware bui van alle kanten op hem neerkwam, opgeklaart en overgewaait zou wezen; zoo liet hy zich allengskens overreden, zich houdende, als of hy dien raad enkelyk haar te gevalle, om dat zy zynenthalvezoo ongerust schenen, toestemde.

Cartouche zei vervolgens, dat hy goedvond, dat men het gros van zyne bende, en alle die, welke geen deel hadden aan zyne allerheimelykste ondernemingen, dede geloven, dat hy een tour in de omleggende plaatsen was gaan doen, om onder die van

F 5 1

zyne

zyne bende, die in dezelve verdeelt waren, eenige nieuwe orders uit te delen, welk voorstel door alle die by hem waren, volkomen goedgekeurt, en als een grote voorfichtigheid geroemt wiert

Cartouche ordonneerde wyders, op wat wyze zy zich in zyne afwezenheid zouden gedragen, en hy koos 'er een of twee uit, van dewelke hy wilde, dat de eerste als Kapitein of Opper-Hoofd, en de tweede als Luitenant of tweede Hoofd in zyn afzyn zouden gebieden, het welk alzo geschikt zynde, nam hy 'er twee van de allerkloufsten en gerezolveerdsten tot zyn gezelschap met zich, en begaf zich in de volgende nacht na Orleans.

Een van deze twee karels, die hy met zich nam, is hem naderhand als Kapitein gesuccedeert. De tweede was die geen, die zoo meesterlyk des avonds op de straaten van Parys voor Kommissaris van de Wyk kon spelen, waar van wy, eer wy verder van het vertrek van *Cartouche* spreken, een woord oft twee zullen melden.

Deze Karel had het gelaat, wezen en uitspraak, als zodanig een Kommissaris. *Cartouche*, die in zyne sielteryen alle andere, die ooit voor hem bekend geweest zyn, te boven ging, had onder anderen een list bedagt, waar door hy zyne Rotgezellen meer dan eens uit het gevaar verlost, en het welk niet weinig toebragt, om de zyne nog onverfaagder en stoutter te maken, als zy waren.

Wanneer het nu gebeurde, dat een of twee van de bende van *Cartouche*, of hy zelf ergens besig was, om dezen of genen passant op de straat met de pistool op de borst, de beurs en kleindien afte eischen, hield deze karel zich in het gewaad van een Kommissaris van de Wyk, met eenige andere, die gekleed waren als zyne dienaars, zich daar omtrent om een, hockjen

hoekje, en zoo dra 'er eenig alarm of gerucht ontstond, en dat de gene die met het exploit bezig waren, gevaar zouden kunnen lopen, van gevat of omringelt te zullen worden, of dat zy het op eenige andere wys te quaad zouden kunnen krygen, dan kwam deze gewaande Kommissaris met zyne dienaars quadsuis op het alarm toeschieten, en nam de gauwdief of gauwdieven gevangen, die daar door dan uit de nood gered wierden.

Maar dat het zeldzaamste van allen was, het gebeurde zomtyds, dat deze Kommissaris met zyn volkje niet alleen de gauwdief, maar ook de persoon, die aangerand was, gevankelyk wegvoerde, 't welk geschiede op het een of ander teken van den gauwdief want wanneer 'er niet teveel volk omtrent was, en dat de aangerande persoon nog niets hadde overgegeven, en wanneer het zich liet aansien, dat de vangst goed was, dan voerden zy den anderen quadsuis na een kordegarde, en zoo dra zy ergens om een hoek of klein straatje kwamen, deden zy den gevangen persoon in een herberg gaan, daar zy hem dan van alles beroofden.

Cartouche op een avond gekleed zynde, als een voornaam Officier, ontmoete een Raadsheer gansch alleen, dien hy van aansien kende voor een zeer ryk man. *Cartouche* sprak hem met veel beleeftheid aan, en zei hem met eenen, dat hy zoo goed moest wezen, van zyn beurs aan hem over te geven, want dat zyn geld al lang op was, en dat het krygsvolk in lang geen betaling hadde gehad; de Raadsheer een man zynde, die voor een klein gerucht niet vervaart was, zei, Vriend ik raad u, dat gy uwes weegs gaat, want ik verzeker u dat gy den regten man aan my niet hebt gevonden, en dat ik 'er eerst om zou willen kampen, als ik zag, dat gy my zoud willen dwingen.

Car

HAB

Cartouche zag, dat deze zoo gereed niet was, als hy verwacht hadde, wilde echter den buit niet laten ontsnappen, en dewyl hy voor een oploop vreesde, stak hy den Raadsheer met behendigheyd, zonder dat hy het merkte, een beurs met eenige Pistoletten in zyn zak; en daar op begon *Cartouche* zelf een alarm te maken, als een, die in gauwdiefs handen was.

De gewaande Commissaris kwam terstond met de zynen op het gerucht teeschieten. Soo dra *Cartouche* hem zag aankomen, greep hy den Raadsheer by den das, zeggende, je zult my nu niet ontsnappen. Deze gaudief, Myn Heer, zei hy tot den Kommissaris, heeft my myn goudbeurs daar zoo even ontwendigt: ik bid u, dat gy dien schelm geliest me te nemen

Cartouche had deze vond bedagt, uit vrees, dat het gepeupel toeschietende, eenige van het zelve den Raadsheer mogten kennen, of anders door het gewaad van dien man overgehaalt worden, om hem voor den diefaan te zien, en dat hy en de gewaande Kommissaris alzo beiden in gevaar mogten geraken, En daarom wanneer de Raadsheer protesteerde, dat hy onschuldig en ter contrarie door dien karel, die hem beschuldigde aangerand was, en dat hy een Raadsheer van het Chatelet was zoo zei *Cartouche*, myn Heer Kommissaris het zal haast blyken, wie van ons beide de waarheid spreekt, zoo gy de goetheid maar wilt hebben, van zyne zakken te visiteren; in die zak heeft hy myn beurs gestoken, de beurs is van groen en rode zyde met goud doorweven, en daar in zyn net 21 Pistoletten; dit zal zekerlyk een van *Cartouche* volkje wezen, die zich op allerlei manier verkleden.

De gewaande Kommissaris visiteerde aanstonde de zak, die *Cartouche* hem aanwees, en haalde daar nie

Cartouche berooft een Kommissaris.

zodanig een beurs, als deze gezegt hadde, en de Pistolletten in 't aauzien van de omstanders, die op het gerucht waren toegeschoten, tellende, en deze gesien hebbende, dat 'er net zoo veel in was, en dat ook de beurs was even als *Cartouche* gezegt had, begonden te schreeuwen en den Raadsheer met drek te gojen; de gewaande Kommissaris deed den Raadsheer met hem gaan, en eenige straten daar van daad bragten zy hem in een herberg, daar zy hem van alles beroofden en naakt uitschuddeden, en hem gedwongen hebbende, om een ander heel slechte plunje aan te trekken, lieten zy hem lopen, zoo dat zyn eigé dienstboden, wanneer hy t' huis kwam, hem niet wilden in huis laten, en hy grote moeiten had, om zich aan zyn volk kenbaar te maken.

Om nu tot de reis, die *Cartouche* had voorgenomen, weder te keren, hy had, gelyk wy gezegt hebben dezen karel, die voor Kommissaris speelde, en dan nog eenen, die hem naderhand, als Kapitein gesuccedeert is, met zich genomen, en met dit gezelschap quam hy tot Orleans.

Het geval van *Cartouche* ontvluchting wierd wel haast ruchtbaar, en men sprak byna van niets anders in alle gezelschappen, maar de meeste menschen wilden of konden niet geloven, dat hy inderdaad vertrokken was, zich verbeeldende, dat dit maar een sint was van *Cartouche*, die dit gerucht deed lopen, om de gene die hem deden zoeken en nazetten, daar door te mislyden.

Doch de Regering en die van de Justitie kregen wel haast zekere berichten, dat hy inderdaad uit Parys vertrokken was; men zond derhalve over al op de grote wegen order, om nauwe acht te geven, en hem levendig of dood te leveren. Diergelyke orders wierden ook aan de Magistraten in de steden en aan de Intendanten in alle de Provintiën gezonden,

Cartouche van alle de moeiten en mesures die 'er genomen wierden, om hem te agterhalen, verwittigt, vond geraden, om tot Orleans niet lang te huisvesten, maar zig verder van de stad van Parys te verwyderen; vond hy ondertusschen middel, om door die van zyne bende, welke zoo tot Orleans, als in de andere naburige steden zich onthielden, een gerucht te verspreiden, dat hy al lang in Lotheringen gearriveert was; ja in zommige plaatsen wierd verteld, dat hy by den Hartog van Lotheringen in dienst geraakt was, en dat hy een soort van Bottelier of iets diergelyke aan het Lotheringische Hof was, en daar waren 'er, die hem daar aan 't Hof wilden gezien hebben.

Anderen verhaalden, dat hy in Lotheringen gesien was, maar dat men naderhand tyding hadde gekregen, dat hy van daar verder na Switserland, of gelyk andere wilden, door Duitschland na Holland gepasseert was.

Maar de rechte waarheid van de zaak was, dat hy, gelyk men naderhand is te weten gekomen, na Bar op de Seine gevlugt was, alwaar hy zich eenigen tyd onder den naam van Charles of Karel Bourguignon heel stil hield.

Cartouche hadde onderweegs by geval verstaan, dat 'er tot Bar een stok oude Weduw woonde die na haren overleden man Bourguignon hete, en dat deze Weduw een zoon had, wiens naam was Karel Bourguignon, die over vele jaren en heel jong zynde, na eene van onze Amerikaanse Colonien gevaren was, en van wien zy zedert geen tyding hadde gehad, en dien zy alzoo voor verloren hield.

Cartouche tot Bar gekomen zynde, informeerde zich verder van alle de omstandigheden van dit geval, van de Weduw, en van hare Familie, en van alles omstandig onderrecht, ging hy zich by de Weduwe aan-

ge.

geven, als haar zoon, 't welk de goede oude stoot alsoo geloofde, dewyl zy wynig of geen getuigenis meer van haar zoon hadde, door dien hy heel jong zynde, was verreist; zy ontfing hem derhalven met de uiterste blydschap, en deze list gelukte hem zoo wel, dat hy daar door veiliglyk zyn verblyf in die stad kon blyven houden, zonder dat iemand de minste argwaan op hem wierp, gelyk men mogelyk zou gedaan hebben, indien hy zonder dat, of zonder eenige andere zaken, zulk een lang verblyf in die stad hadde gehouden.

De meeste van zyne onderhorige, uitgezondert eenige weinige der voornamsten, wisten alzoo weinig, waar hy zich onthield, als al het ander volk tot Parys, en zy verbeelden zich, dat hy inderdaad was in die plaatsen, daar het gerucht liep, dat hy was, het welk een groot geluk voor hem was, omdat 'er nu verscheide van die maats gevat wierden, dewelke men zoo voort op de pynbank bragt, enkelyk om haar te doen klappen, waar haar Kapitein zich onthield, zoo dat hy na alle apparentie zou ontdekt geweest zyn, indien een van deze laatste soort het geweten hadde, om dat zyne vrienden hem niet tydig genoeg zouden hebben kunnen waarschoffwen.

Ondertusschen wierden 'er drie van zyne medepligtigen gerecht, waar onder 'er een was; die men zeid uit een oud Adelyk geslachte te zyn gepron; ook werd 'er van gezecht, dat men uit insicht voor zyn geslagt de filteryen van dien Edelman bewinpelde, en dat men voorgaf, dat hy valsche munt hadde gemaakt, wyl men onderitelde, dat dit niet zoo schandelyk was, als dat, dat hy onder de gauwdieven en moordenaars geteld wierd; en om die zelfde rede wierd de straf, die hy anders verdient had, namelyk om levendig gerabraakt te worden, ook verandert in die van de koord. De

ge.

geen

geen die hem gerecht had, wierd den zelfden dag gevat, om dat hy deze Edelman een kruis met diamanten had ontfolen, 't welk hy gewoon was, als een teken van eenige Ridder-order op de borst te dragen.

Twee anderen jongen luiden van *Cartouche* bende, wierden 14 dagen daar na levendig gerabraakt Deze waren, zoo te zeggen, nog maar in de eerste leertyd, maar zy hadden beide op de grote wegen, de eene op die van St. Denys, en de ander op die van Versailles gerooft, en al verscheide Passanten na de andere wereld gezonden.

Cartouche, die gelyk wy gezegt hebben, om gene andere rede zich geabfenteert hadde, als om die grote furie en drift van hem te ontdekken en te vatten, een weinig te laten verby gaan, en zich dan wederom na Parys te begeven, om zyn vorig leven te continueren, begon deze stille en ongewone levenswys ten laafften zoo zeer te vervelen, dat hy duizentmaal liever in 't gevaar wilde wezen, als in zulk een eenzame plaatze te gaan quynen, verwydert van alle zyne Vrienden en zoo ver teken en berooft van alle zyne dagelyksche en gewoonlyke divertiffementen

Hy hadde nu ook byna vier of vyfmaanden tot Bar doorgebracht, welke tyd hem als een gehele eeuw scheen, en hoe kon dit anders wezen te opzigt van een mensch, die dagelyks gewoon was, zynen tyd in allelei derzelheid ongebondenheid gallereren en andere wellustigheden door te brengen. Hem dacht, dat het nu lang genoeg was, en dat 'er nu al niet meer tot Parys om hem gedagt wiert, ja dat men hem nu, indien hy behendig binne de stad kon geraken, eerder in alleanderéplaatse, als tot Parys zouden zoeken, door dien men daar na alle apparentie, zo hy meende, zoude onderstellen, dat hy zoo grooten scherpe na vorsching

ont-

ontfnapt zynde, zich niet nog eenmaal in het gevaar zou willen begeven.

Hier by quam nog, dat zy voornaamste boesem vrienden, en daar onder de twee, die hy tot Orleans met zich genomen, noch van daar weder na Parys gezonden had, zeer verlangden, om hem weder te zien, door dien hunne bende door het hangen en rabraken van verscheide van hare leden niet weinig was ont-hutzelt, en dat vele om een goed heen komen begonden te denken, en andere om haar leven te zalvereri deze en gene van hare makkers verrieden

Cartouche oordeelde het derhalven dat als een soort van een schande, dat hy langer zou weg blyven, al het voorwendzel van zyne vlucht duurde, 't welk was die zware bui van vervolging te laten overwajen, en zoo lang ergens in veiligheid te schuilen, te meer om dat hy zich hadde geveinst, als of hy enkelyk om zyne vrienden te behagen, was weg gegaan.

Hy bedacht zich derhalven niet lang. maar volbragt zyn besluit, en begaf zich wederom, zoo wel vermomt als hy konde, na Parys, alwaar hy door zyne vrienden met zodanigeen blydschap, liefde en achting wierd ontfangen en verwellekomt, als een groot Krygs overite, die na een lang krygs-gevangenschap tot zyne Onderbevelhebbers weder keert

Hy verbeelde zich, door dien tyd, die hy uit, was geweest hem zoo schrikkelyk lang was gevallen, dat die van Parys zynen naam al zoude vergeten hebben, en dat men daar nu al lang om hem niet meerdagt en dat hy derhalven weder op een nieuwe kerfstok, gelyk men zegt, zult kunnen roven, moorden en stelen, en dat hy tyd zou hebben, om die ten minsten nog eens weder vol te maken, eer men wederom met zoo veel verwoedheid, yver en ernst na hem zou gaan zoeken; als men die eerste reit gedaan hadde.

G 2

Dog

Dog hy maakte verkeerde rekening. De afschuwe-lyke Fielteryen, Moorderyen en andere Schelmslukken, door hem en die van zyne bende gepleegt, waren nog in levendige geheugenis; de droetheit en nare wonden, die zy daar door in zoo vele Familien gemaakt hadden, waren nog al te versch, om die zoo ras te kunnen vergeten, en de naam van *Cartouche* was nog even gemeen en even sterk op de tong van de menschen, gelyk hy wel haast gewaar wierd.

Schoon hy nu op zyne aankomst een heel andere verbeelding hadde, zoo wierd hy door zyne vrienden wel haast verwittigt, dat het 'er zoo niet gelegen was, als hy meende, maar dat het denkbeeld van *Cartouche* nog gansch levendig en versch was door de gehele stad; hy vergenoegde zich derhalven, op den raad van zyne vrienden, met de twee of drie eerste weken, alleenlyk de besteden tot het nemen van informatien omtrent al het geen 'er gepasseert was, als ook tot het opnemen van ieders Rekening, door dien de voornaamste zich verbonden hadden, om hem by zyne wederkomst rekening te zullen doen van haren ontfangst, en van al de buit, die 'er gedurende zyne afwezenheid gemaakt wierd, en waar van zy hem vervolgens overgaven het deel dat hem als Opperhoofd, volgens het accoord, dat tusschen hen gemaakt was, toekwam. Een zeer zeldzame zaak, dat Rovers en Moordenaars, die geen Wet nog verband ten opzicht van alle andere menschen kennen, echter een wet en verband onder hen zelve hebben, waar aan zy zich onderwerpen, die zy getrouwelyk nakomen, en zonder dewelke hare Maatschappy onmogelyk zoude kunnen bestaan.

Hy hadde gedurende zyn verblyfen gedurende zynen Iedigen tyd tot Bar velerhande aanslagen in zyne herfenen ontworpen, die hy wilde in 't werk stellen, zoo dra hy wederom tot Parys zoude zyn gekomen. Som-
mi-

mige verhalen, dat hy nu niet alleen kwam met een besluit, om het project, waar van wy hier voor gesproken hebben, in uitvoering te leggen, te weten om een groote gedeelte der rykste luiden van Parys op eenen nacht te doen vermoorden, door middel van deschelmen van zyne bende, die zich als knechts en laazkeyen in dezelve huizen verhuurt hadden, maar daar zyn 'er die menen te weten, dat hy een aanflag gemaakt hadde, om den Hartog Regent; of zoo andere willen, den Koning zelf te doen vermoorden; door zekere karels van zyne bende, die hem in alles blindeling gehoorzaamden, en dat met een schoot uit een venster, op een plaats, daar de dader na het doen van de schoot zich door een achterdeur zou hebben kunnen saven, en zulks met geen ander oogmerk, als om zich van de verwarring en opschudding, die daar op zoude volgen, te bedienen en in dat troebel water te visschen, namelyk met al het gepeupel, door zyne bende, die als dan gewapend op een zekere zamelplaats zich zouden hebben by malkanderen laten vinden, door het maken van allerhande geschreeuw, tumult en wanorders op de been te helpen, en midlerwyl de Huizen en Paleizen van de rykste te plonderen.

Wy zullen ons alhier niet in laten van *Cartouche* voornemen op de waarheid zou mogen gegront zyn, maar alleenlyk dit ter loops alhier aanmerken, dat het hem zekerlyk aan geen boosaardigheid of godloosheid ontbrak, om het allergruwelykste feit, daar door eens menschen hand kan werden gepeegt; te bestaan, maar deze aanflag van het vermoorden van de Koning, van den Regent, als ook die van het ombrengen van zoo vele ryke luiden in eenen nacht, zyn zaaken zoo onmogelyk, en zo chimeriek, dat die onzes bedunkens
G 3
nie

niet wel konden komen in de herfenen van zoo een fchandere geest, als die van *Cartouche*, weshalven wy die byzonderheid van zyne Historien, ten opzicht van de waarheid der zelve, t'eenemaal aan het oordeel van den Lezer zullen laten, om daar van te geloven het geen hem goed dunkt.

Wy zullen hier alleenlyk zeggen, het geen een iegelyk weet waar te zyn, dat is, dat men naderhand heeft bevonden, dat effectivelyk verscheide van zyne bende zich in den dienst van voornamelyke huysen verhuurt hadden, ja dat dit zoo ver is gegaan, dat twee van deze guiten middel gevonden hadden, om zich als lakken onder de Hofhouding van de Princefse van Montpensier te doen aannemen, by welke Princes zy eerst ontdekt wierden, wanneer zy reeds verreist was, om met den Prins van Asturien, oudste Zoon en Kroon-Erfgenaam van den Koning van Spanjen te trouwen, als wanneer men een expresse zond, om deze schelmen te vatten, en gevankelyk na Parys te brengen, gelyk geseiede; maar nooit heb ik gehoord, dat een van alle van deze bende, die op de pynbank geweest zyn, iets van diergelyk een voornemen, om den Koning of Regent te vermoorden, of om zodanig een generale moord aan te regten, als wy meermalen gemeld hebben, beleden heeft.

Het ging met dees verschrikkelyke Bende die haren Kapitein en verdere Bevelhebbers hadden, in een zeker opzicht, even als het in den Oorlog gaat, wanneer een van beide de partyen wreedheid begint te oeffenen jegens de gene die zy komen te overwinnen of gevangen te nemen; deze eerste wreedheid is oorzaak van veel groter wreedheden, en dat'er naderhand zoo lang de Oorlog duurt, geen kwartier van beide zyden meer gegeven word, en dat ieder party de wreedheid aan hare overwonne of gevangene gepleegt, by de eerste

eerste occasie met veel grote wreedheden poogt te wreken.

Cartouche had aan zyn volk dit denkbeeld ingeprent, dat zy alle andere menschen, buiten die van hare bende, moesten aanmerken, als hare verklaarde vyanden, met dewelke zy in een soort van Oorlog leefden, daar zy overwonnen of gevangen werdende, geen kwartier te hopen hadden. En wyl het nu zoo ver was gekomen, dat'er nu en dan eenige, na dat men ze eerst op de allerfelste manier en half ter dood toehadde gepeinigd, gerabraakt wierden, zoo hadden deze pynigingen en Executien dezelve uitwerking op deze schelmen, welke het plegen van wreedheid in den Oorlog op de krygsluiden heeft, want in plaats dat deze zeer vreeslyke Executien hen hadden behoren afte schrikken en tot inkeer doen komen, zoo vervulden die haer gemoed, daar gene exempels op hegten konden, met de allerverschrikkelykste bitterhied en wraakzucht, zoo dat zy zich nu niet vergenoegden, met de arme menschen, die het ongeluk hadden, van in hare handen te vervallen, enkelyk om 't leven te brengen, maar zy handelden dezelve met de alleruiterste wreedheid, doende de gene, die zy ter dood bragten, de allervreeslykste tormenten ondergaan, daar men ooit te voren van gehoord had. Zy bonden de menschen in de bosschen naakt aan de bomen, en lieten ze als zoo van honger versmachten, of van de dieren verscheuren.

Men zou alleen een geheel boek kunnen beschryven van de moedwilligheden en wreedheden, die'er van die tyd door die onmenschelyke bende gepleegt wierden, enkelyk om wreedheden te plegen, en om het zoet vermaak, gelyk eenige van hen naderhand bekent hebben, te genieten van het geen men hunne makkers deed lyden, aan den eersten, die onder haar handen

quam, te wreken, door den zelven met gelyke munt te betalen.

Sy deden dit niet alleen aan zulke, die zy om haar geld of kleinodien aanrandeden, maar zomtyds zelfs aan geringe onnofele menschen, waar omtrent wy maar een enkeld staaltje zullen melden, dat tot Meaux gebeurt is.

De Justitie van die stad eenen van de bende van *Cartouche* gekregen hebbende, deden hem volgens een Vonnis levendig rabraken, en daar na buiten aan de grote weg op een rad leggen. En wyl de makkers van dien rampzaligen hem dagelyks verbygingen, wierden zy, in plaats van zich aan zulk een spektakel te spiegelen, daar door zeer verbittert, dat zy op een dag niet verre van die plaats zynde, zamen besloten, om het lyden van haren vromen medebroeder, dewelke om het gemeene best van haar societeit, gelyk zy zeiden, als een martelaar was gestorven, op een luidruchtige wys te wreken aan den eersten, die haar zouden onrmoeten.

Na dat zy dit afschuwelyk besluit genomen hadden, bejegende haar een onnozele boerin, die zy eerst op een onmenschelyke wys geschoffeert, en daar na bykans half dood geslagen hebbende, in dien erbarmlyken staat op het rad, boven op het half verrotte lyk van haren makker vast bonden, en toen heen gingen, in welken staat zy meer als twee uren lag te quynen, wanneer eenige Reisigers daar verby gaande de arme boerin hoorden kermen, en hare oogen na het Rad wendende zagen zy dat elendig scheepsel eenige beweging maken met hare armen en benen, die zy nog eenigzints konde roeren.

De Reisigers stonden in den beginne wat verzet over dit gezicht en geluid, niet wetende, wat zy daar van denken zouden, maar hoe zy nader kwamen, hoe

hoe zy duidelyker verstonden dat 'er iemand op het Rad lag, die nog leven hadde, en dichte by haar gekomen zynde, gaf zy met gebroke woorden te kennen het geen haar wedervaren was, waar op een van de Reisigers uit het naaste boere huis een leer haalde, en die arme ongelukkige met het aanstukken snyden van de koorden, met dewelke de moordenaars haar vast gebonden hadde, verlostte, hoewel zy een half uur daar na, en eer zy noch t'huis quam, den geest gaf.

Wy hebben hier boven gemeld, dat *Cartouche* om zyne veiligheid zyne geheimen niet aan alle die van zyne bende zon'er onderscheid mededeelde; en wyl hy nu van dag tot dag sterker nagezet, en dat 'er ook byna dagelyks eenige van zyn volk in verscheide plaatsen gevat wierden, zoo gebruikte hy in dat stuk ook meerder omzichtigheid; hy liet nu gene andere tot zynen geheimen raad toe, als zulke die om zoo te spreken al oud geworden waren in het ambacht, die alle de trappen doorgewandelt, en die al verscheide blyken gegeven hadden van hare standvastigheid en getrouwigheid.

Daar benevens had hy nog een andere manier, om zyn persoon en aanslagen te beveiligen. Namelyk als 'er onder de Leden van zynen geheimer Raad, een was, dien hy verdacht hield, of die eenige blyken gegeven hadde, waar uit men met reden mogt vermoeden, dat hy niet vast in zyn schoenenging, hielp hy hem ten eersten van kant, of deed hem door twee of drie anderen om 't leven brengen.

Hy hadde kort na het plegen van het zoo even gemeld gruwelstuk tot Meaux, een sterke suspitie, dat verscheide van de zynen met een toelag zwanger gingen, om hem te verlaten, en dat 'er onder waren, die hem zогten te verraden, en die na alle apparentie

haar leven ten koste van het zyne zouden zoeken te zalveeren.

Hy was door eenige van zyne getrouwste verwittigt, dat een zeker zoldaat, die zedert eenige tyd zich onder zyn rot begeven, by een zeker eerlyk burger-vrouws-perfoon verkeerde, die dezen zoldaat, die van goeden huize wat, zeer wel vermogt, doch dat zy gemerkt hebbende, dat hy doorgaans veel meer geld hadde, als een zoldaat gewoon is, en dat hy haar nu en dan eenige kleinodien vereerde, suspitie gekregen hadde, dat hy met de gaudieven verkeerde, en dat hy zelf mede deed, en dat zy daar op alles wat zy konde, gedaan had om hem tot bekentenis, en vervolgens tot bekering te brengen, en dat hy haar ook beloofd had, dat godloze leven te zullen quiteren, ja dat hy zyn best zoude doen, om verscheide van zyne vrienden mede van zulke quade wegen af te helpen, en dat hy verzekert was, dat zy hem zouden gehoor geven.

Cartouche, gelyk ik gezegt heb, van dit alles verwittigt, begon inderdaad bekominert te werden voor dien zoldaat en hy besloot derhalven, dat het beste middel, om het gevaar, waar mede hy gedreigt wierd, voor te komen, was een exempel te statuereen, waar door de anderen zouden werden afschrikt, om trouwloosheid omtrent hem te plegen, of van hem af te vallen. Hy dede tot dien einde alle de voornaamste van zyne bende, en onder anderen ook dien zoldaat en zyne makkers, die hy mede meende te bekeren, op een nacht by malkanderen komen; zoo dra zy alle by malkanderen waren, sprak *Cartouche* dien zoldaat aan, en verweet hem in 't aanhooren van alle de andere zyne trouwloosheid en verradery in de aller verschrikkelykste termen, die hy bedenken kon,

en

en daar op gebod hy hem, na een achter-kamer te gaan, endaar te wagten tot nader bevel.

Soo dra de zoldaat buiten het vertrek was, hield *Cartouche* een soort van een Krygsraad, waar in hy als President ageerde; hy zeide tot de aanwezenden dat haar Societeit onmogelyk bestaan kon, indien zy gene straf oeffenden omtrent verraders, en omtrent alle die van hare bende, die van trouwloosheid overtuigt konden werden; dat hare veiligheid daar van hing, en dat hy besloten had, om een exempel te statuereen aan den verrader, dien hy zoo even zyne misdaad verweten had, en die niet het minste tot zyne verontschuldiging hadde bygebracht; en daar op verzogt hy, dat een ieder zyn advys wilde voortbrengen.

Hy hadde met eenige der voornaamste dit alzo opgestemt, dewelke dienvolgens adviseerden, gelyk zy met hem afgesproken ware, namelyk, dat men dien verrader tot een schrik voor de anderen met de dood zou straffen, en dat men hem met een papier op de borst, zyne misdaad vermeidende, op de straat zou werpen, op dat alle anderen door dit exempel, van zulke trouwloze resolutien mogten werden afschrikt. Alle de anderen confirmeerden zich met het advys van de voornaamste, door dien zy niet anders dorsten, en daar op wierd die rampzalige uit het achter-vertrek door drie karels op *Cartouches* order weder binnen geleid, alwaar hy, na dat *Cartouche* een soort van een vonnis over hem uitgesproken had, door die drie karels op *Cartouches* bevel, met verscheide steken in 't aanzien van alle de anderen, elendiglyk vermoord wierd, en na dat dit geschied was, ineden zy hem neus en oren af, en kurven zyne tronis zodanig, dat hy byna niet kenbaar was, waar na zy hem een papier op de borst speldeden, waar op geschreven stond: *Dit is het loon, het welk alle zulke verraders,*

gelyk

gelyk deze geweest is, te verwagten hebben. In dien staat wierpen zy het lyk op straat, alwaar het den volgenden morgen met het papier op de borst gevonden wierd.

Deze executie en de moord van een zyner kamerads, waar door hy zyn persoon tegen het verraad meende te beveiligen, en den anderen een schrik aan te jagen, was *Cartouches* valstrik, en langs dezen weg geraakt hy in dien afgrond, dien hy zoo zorvuldig poogde te vermyden. De maat zyner gruwelstukken was nu reeds tot overlopen toe vol, en men kan zeggen, dat hy nu al ryp begon te worden voor de straf,

Het gebeurde, dat een van die gene, die den zoldaat hadde helpen vermoorden, en die medezoldaat in 't zelfde Regiment van des Konings Garde was, 's morgens kort voor de middag t'huis komende, en van zyn hospita gevraagd zynde, waar hy te nacht geweest was, in zyn antwoord twifelde, en een soort van bedeestheid toonde, die aan de hospita wat suspitie gaf. Sy zag hem daar op wat sterk aan, en zy wierd gewaar, dat 'er bloed aan zyn das was.

Sy hadde eer hy t'huis kwam, gehoord, dat 'er een Karel, die vermoord was, in de voorstad van St. Anthonie was gevonden, wiens aanzigt elendig was gesneden, en zy kreeg daar op kwade gedagten, om dat haar slaper den gehelen nacht was uit geweest, maar dewyl zy voor het overige geen kwaat gedag aan hem bespeurt had, zoo liet zy die suspitie een weinig daar na weder uit de gedagten.

Maar 't gebeurde, dat die Karel den vo'genden nacht wederom niet t'huis kwam, waar door zyn Hospita weder kwade gedachten begon te krygen, waar by nog kwam, dat 'er dien morgen wederom wierd gesproken van verscheide menschen die men op straat en in de rivier vermoord gevonden had.

Deze

Deze goede vrouw ziende, dat haar slaper de zelfde wys van leven de volgende nachten continueerde, en dat hy t'huis komende zomtyds zeer ontsteld scheen, en een gelaat en opslag toonde, gelyk als een, die een kwade conscientie heeft, stond by haar zelven in twyfel, niet wetende, wat zy doen zou; zy hadde al dikwils horen zeggen, dat 'er verscheide zoldaten van de Gardes van *Cartouches* bende waren, en met *Cartouches* volk heulden en verkeerden; zy vreesde aan de eene kant, een die onschuldig was, door haar aanbrengen in 't verdriet en ongemak te zullen brengen, en aan de andere kant vreesde zy, dat indien hy schuldig was, en zy hem niet aanbragt, zy naderhand nevens hem voor een mede-pligtige of heester zoude kunnen werden aangezien, waar door zy by provisie gevaar liep, van mede in de gevankenis te werden geworpen.

Terwyl zy dus by haar zelven overleide, en in de onzekerheid niet wist wat raad dat zy kiezen zou. schoot haar in de gedachten een zeker Officier genaamt Pacome, onder-Majoor of Adjudant van het Regiment Fransche Guardes aan wien zy eenige kennis hadde, en zy rezolveerde daar op het gedrag van de zoldaat, die by haar logeerde, en zyne gehele manier van leven nevens de suspitie, die zy hadde, en de verlegenheid, waar in zy zig bevond, aan dien Officier bekend te maken, gelyk zy dan zoo voort ging doen, verzoekende met eenen den Officier, indien hy geraden vond, den zoldaat daar over aan te spreken, haar op generlei wys te willen bloot stellen, het welk hy haar beloofde.

Zoo dra zy weg was, liet de Adjudant dien zoldaat by hem komen, Vriend, zei hy tot hem, ik weet van goeder hand, dat gy uzelfen onder dat vervloekte rot van *Cartouche* hebt begeven, en dat gy medehandig

dadig geweest zyt aan de laatste Moorden. Soo gy het voor my bekent, is 'er mogelyk nog kans, om u te zalveren; zoo niet, zoo zyt gy een man des doods.

Chatelet, zoo was de naam vanden zoldaat, wierd als een lywaat, zoo bleek in zyn tronie; hy kon bykans niet tot hem zelven komen; en zich daar op een weinigje bedacht hebbende, begon hy te huilen en te kermen, en onder allerhande eeden te betuigen, dat hy *Cartouche* nog iemand van zyn volk nooit van zyn leven gezien of gesproken hadde; dat hy wel eenige nagten buiten 's huis was vrolyk geweest met zyne goede Vrienden, maar dat hy van de moorden, die 'er geschied waren, niets wist, want dat hy kon bewyzen dat hy op die tyd in een gansch ander quartirers van de stad geweest was.

Maar de Adjutant was geen man, die men ligtelyk iets op de mouw kon spelden; hy deed hem zoo velerhande vragen, dat hy uit de antwoorden, die Chatelet gaf, klaarlyk kon afnemen, dat hy niet zuiver was, en wyl hy verscheide malen varicerde, en nu zoo, en dan weder anders op een en dezelve zaak antwoorde, zoo twyffelde de Adjutant nu niet meer, of het was met dien karel niet zoo het hoorde. En daarom zei hy tot hem, Hoor Vriend, 't is onnodig, dat wy veel tyd met malkanderen zoek maken; ik ben van al uw bedryf omstandig onderrecht, en ik zie uit de veranderingen van uw kleur en tronie, dat ik met de waarheid onderrecht ben: en daarom denk slechts, wat u te doen staat, en kies nu, of gy het stuk bekennen wilt, en my zeggen, waar dat *Cartouche* is, dan wel of gy binnen 24 uren levendig wilt gerabraakt zyn; kies vry zoo terstond, en zoo gy niet kiest, zal ik binnen een quartier uurs voor u kiezen.

Deze

Deze keur van of alles te bekennen, en te zeggen waar *Cartouche* was, of Levendig Gerabraakt te worden, wierd hem met zulk een donderende stem aangeboden, dat Chatelet over zyn gehelen lyf begon te lillen en te zidderen. Hy quam daar op met eenige verfoeningen voor den dag, op wat wyzen hy zonder zyne schuld, zoo hy zeide, in den strik geraakt was, en viel alsoo geheel en al door de maande. Wel aan, zei Pacome, zo gy maakt dat ik *Cartouche* kryg, beloof ik u, uw pardon te zullen bezorgen.

Na nog eenige omweegen en uitvluchten zei hy eindelyk, dat hy morgen ochtend ten 9 uren, by *Cartouche* moest wezen, en dat, indien men hem eenige zoldaten wilde toevoegen, hy hem dan zekerlyk in zyne handen zouden leveren.

De Adjutant hield hem dien nacht by zich, en liet hem door eenige zoldaten, die den gantschen nacht, zonder afgeloft te worden, moesten by hem blyven, en met dewelke niemand anders mogt spreken, bewaren, en den volgenden morgen commandeerde hy een Serginant met 20 soldaten, welke Chatelet zouden vergezelschappen, behalven nog 20 andere, die als een Corps de reserve zich niet ver van het huis, daar hy was, zouden posteren, om den eerstgemelden, indien zy het te quaad kregen, te hulp te komen.

Chatelet leide den Sergeant na een herberg, in de Wyk, genaamt La Courtille, daar het Pistool uithangt, tusschen Belleville en Menilmontant; als zy omtrent de herberg waren ondonneerde Chatelet aan een van de zoldaten, die tot zyn escorte dienden, voor uit in huis te treden, en aan den Hospis te vragen, of er iemand tot zynen gelogeert was, het welk geschiede, maar de Hospis antwoorde van neen. Daar op ging Chatelet, derwaarts, en vroeg, of er vier

Duurt,

Damis 't huis lagen, het welk de parool of leus was, welke *Cartouche* voor dien dag had uitgedeelt, vermits hy de gewoonte had, dat niemand, als die de gegeven parool wist, tot hem toegelaten wierd, of weten mogt, dat hy 'er was. De Hospes antwoordde terstond, dat hy maar na boven zou gaan, en daar op ging hy na boven, gevolgt van de Sergeant en nog ses van de gene, die by hem waren.

Cartouche was dien nacht ten 2 uuren eerst te bed gegaan met 3 van zyne vrienden, die reeds opgestaan waren, en die den Sergeant op de trap ontmoeteden, welke de Sergeant aanstonds gevangen nam, alsoo zy nog ongewapent waren, en zoo even uit het bed quamen.

De Sergiant bevreesd zynde, dat *Cartouche*, die boven nog te bed lag, op dit gerucht zich zelven of iemand van de zynen mogt doden met de Pistolen, die hy altoos voor zyn bed op een tafel hadde leggen, waar van Chatelet hem hadde ver wittigt, trad na boven, overluid roepende, *O jammer! welk een spy! Cartouche is 't ontsnapt; wy zyn al wederom mis: die olyke gunt heeft ons al wederom begoochelt!*

Deze list deed *Cartouche*, die dit zeggen van den Sergeant hoorden, denken, dat men inderdaad meende, dat hy de deur al uit was; en daarom bewond hy zich in de dekens en kroop geheel onder de matrasen. Dit was juist het geen de Sergeant, die een oude vos was, wenschte dat hy doen mogt, en wyl hy dit verwachtte, viel hy met nog 3 van de zyne met de blote degens en overgehaalde Inaphane op de bedstede aan, en haalden hem daar van onder de matras en uit de dekens, waar in hy zooklein, als een slak in haar huisje, of als een scharmoesje in zyn kort manteltje, in malkanderen zat gekronkelt, van daan haalden, zonder dat hy de allerminste weer

kon-

konde doen, nademaal zy de tafel met het geweer al aan een kant hadden.

Men gaf hem geen tyd, om zich te kleden, maar men bond hem aanstonds de handen op den rug aan malkanderen, en men leide hem in die staat, nevens zyne 3 Makkers en den Hospes na het huis van den Secretaris van Staat voor de Oorlogszaken, den Heer le Blanc. De Sergeant tot den Heer le Blanc gezegt hebbende, dat hy het geluk hadde, van hem dien groten Kaptein der Gauwdieven genaamt *Cartouche*, in handen te leveren, antwoorde *Cartouche*, Myn Heer, ik weet niet, wat die karel zeggen wil, myn naam is Charles Bourguignon, en ik ben geboortig van Bar aan de Seine. 't Is heel wel, zei de Minister, wy zullen uw doopseel wel eens nader examineren, en daar op ordonneerde hy, dat men hem, zoo naakt als hy was, hebbende gene kousen nog schoenen, en maar alleen een onderbroek en vest aan, waar in hy geslapen hadde, door eenige der voornaamste straten van Parys, na het gevanckenis van het Chatelet zoude voeren, op dat een ieder zyne nieuwsgierigheid zou kunnen voldoen. *Cartouche* ziende, dat een van de hapschaarders, die hem derwaars zoude leiden, om hem lachte en spotte, gaf hem in tegenwoordigheid van den Secretaris van Staat een schop met zyn voet, vermits zyne handen gebonden waren, zoo dat de Secretaris zich nauwlyks kon onthouden van lagchen.

De menigte der menschen, die van alle kanten zamen vloeyde, op het gerucht, dat *Cartouche* gevat was, is niet om uit te drukken. Het volk liep met gehele troppen van de eene straat in de andere, gelyk als wanneer 'er ergens Brand is, vragende met een onuitsprekelyke drift en nieuwsgierigheid, *Waar is hy? in wat gevanckenis is hy gebragt? wie heeft ds 2000 gul-*

dent?

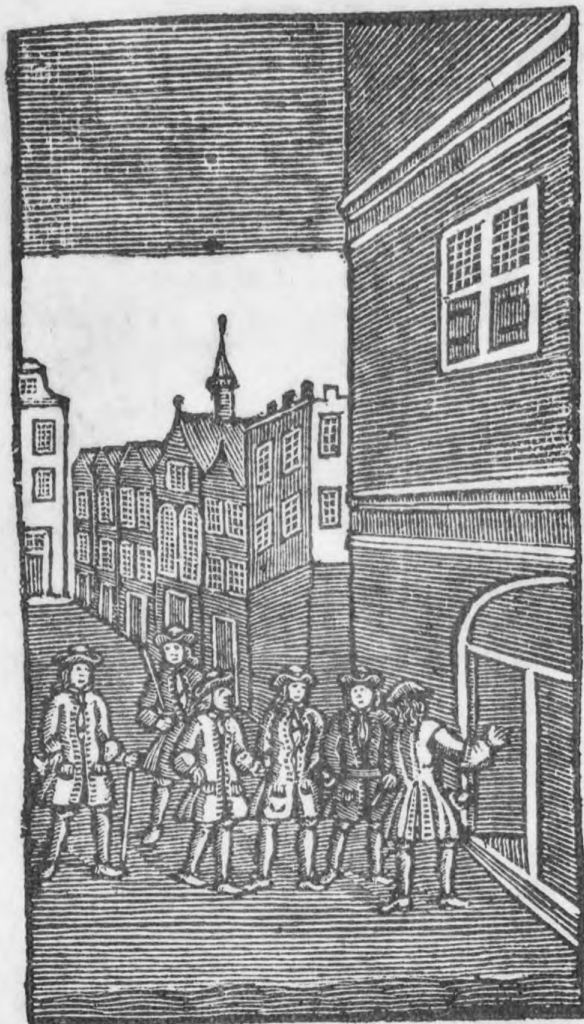
dens? Dit laatste was zoo veel te zeggen, als wie heeft hem ondekt of gevat, vermits de Regering twee duyzend guldens beloofd had aan den genen, die hem zoude vatten, welke somma zoo voort aan den Sergeant en aan de zoldaten die het exploit hadde bygewoont, wierden uitgedeelt!

De blydschap, die het Volk deed blyken, was zoo algemeen en zo luidruchtig, als of het een dag van Overwinning, Victorie branding, of blyde Intrede van deze of gene grote Personaadje geweest ware; het gepeupel toonde zich zo uitgelaten verheugt, als of ieder van haar, hoofd hoor hoofd de twee duizend guldens verdiend hadde, en het scheelde weinig, of die van Parys zouden dienavond Vreugde-vuurde gebrand en hare huizen met lichten bezet hebben.

De Secretaris van Staat Le Blanc reed terstond na den Hartog Regent, om aan zyn Koninglyke Hoogheid van deze blyde merkennis te geven, en de Hertog Regent verhaalde die aan den Konin; even voor de middag maaltyd, die zich deswegen zeer vergenoegt toonde.

De Raad der Regering was juist vergadert, en wanneer deze tyding aldaar geboodschapt wierd, sprak men al dien tyd, dat de vergadering duurde, van niets anders, wyl de meeste leden het nog niet wisten, en dat ieder van de hoogsten tot de laagsten in deze stad, even nieuwsgierig was, om te weten, hoe dit gevangen nemen van *Cartouche* was toegegaan.

Deze vangst geschiede den 14 October des laatst verleden jaars 1721, en 7 dagen daar na, te weten den 21 van de maand speelde de Fransche Komedianten een Komedie, genaame, *Cartouche ou l'Homme Imprenable*. dit is, *Cartouche* of de onwinbare Man, die zy reeds lang gereed hadden; maar die de Regering niet wilde dulden, dat gespeeld wierd, om dat die

Cartouche wort in het Chatelet gebragt.

die Komedie als een schimpdicht op die van de Justitie, als of die niet in staat waren, om dien Gauwdief te bekomen, kon werden aangemerkt; maar wanneer hy nu gekregen was, wierd haar eindelyk vergunt dit stuk te spelen en gedrukt uit te geven, mids dat het laaste gedeelte van den tytel, onder dewelke zy die aangepakt hadden, de Onverwinbare Man daaruit wierd gedaan.

De Autheur van deze Komedie was een Mr. le Grand, een der voornaamste Komdianten van het Fransch Toneel, die ook wanneer het stuk ver- toond wierd, de rol van *Cartouche* speelde, en om zich daar omtrent beter te quytten, ging hy in die 7 dagen *Cartouche* van tyd tot tyd in de gevankenis be- zoeken, om zyne gebaarden, uitspraak en manieren te kunnen nabootsen.

De toeloop, om die Komedie te zien speelen, was zoo groot, dat vele menschen weder om moesten ke- ren, om dat 'er geen plaats was voor zoo vele toe- kykers, Mr. le Grand, die het grootste deel van den winst trok, vereerde aan *Cartouche*, die de oorzaak was van dien vetten oogst, een zomma van hondert Ecus, om zich gedurende zyne gevangenschap daar voor wel te laten trakteeren, en om hem met eenen daar door aan te zetten, dat hy hem eenige van zyne stukjes zoude verhalen.

De Italiaansche Komdianten speelden op die tyd mede een stuk over het zelfde subject in de Italiaansch Taal in vyf bedryven. (zynde de Fransche van le Grand maar 3 bedryven) onder den naam van *Arle- quin Cartouche*. Deze Komedie is tot nu toe niet ge- drukt, maar dezelve wierd om desselfs menigvuldige snakeryen, boertig overgeestige loopje, waar in de Italianen toch doorgaans uitmunten, zeer zeer ge- presen, dat indien die ooit gedrukt werd, gelyk het

apparent is, dat in 't kort geschieden zal, wy den Lezer die om deszelfs aardigheden ten eersten in de Fransche Tale overgezet, zullen mede delen. (Zulks geschiedende, zal de Duitsche Oversetter van dit Werkje, die Komēdie desgelyks in 't Duitsch doen drukken.)

Om weder tot den Gevangenen te keeren, men hadde met het visiteren van zyne klederen in een van zyn dysakken gevonden eenige Liedjes, gemaakt, zoo het leek, door *Cartouche* zelf, op de laatste exploiten, door hem gepleegt, en geschreven met de zelfde hand, daar het hier voorgemelde papier 't welk zy op de borst van den vermoorden zoldaat hadden gespelt, mede geschreven was, welke liedjes nevens het papier zorgvuldig bewaart wierden, om zig daar van in zyn verhoor te bedienen.

De Kamer der Vacatien van het Parlement hadden al lang te voren een decreet om *Cartouche* in persoon te vatten tegen hem verleent, en daarom zond die Kamer twee dagen na dat hy gevat was, een dekreet aan de Criminele kamer van de stad, waar by zy aan die van de stad gebod, zig van de Proceduren tegen *Cartouche* te onderhouden, wyl het Parlement onmiddelyk kennis wilde nemen van die zaak, zoo dra de Vacantie zoude ten einde zyn

Daar uit ontstond een confict of stryd van Jurisdicte tusschen de twee Gerechts-hoven. Die van de stad zeiden, dat hy een burger of inwoner van de stad zynde, zy het regt hadden, om die zaak te oordeelen; waar tegen het Parlement in bragt, dat zy hem al over eenige tyd hadde doen dagvaarden, en dat zy de onkotten van zyne gevangen neming gedragen hadden. De Heer Amelot, President van de Tournelle, zynde de kamer van het Parlement, welke de criminele zaken, die voor het Parlement behooren,

oordeelt, schreef aan alle de Raadsheeren van die kamer circulaire brieven, ten einde zy het proces van *Cartouche* ten eersten zouden opmaken en instrueren:

Ondertusschen wisselenden die van de stad met die van het Parlement verscheiden geschriften van het regt van judicature, 't welk zy aan weerskanten pretendeerden; maar die van de stad wonnen het Proces, en de Koning beval aan den Luitenant Crimineel, de Proceduren tegen *Cartouche* in de Conciery te instrueren, werwaarts de gevange eenige dagen daar na overgebragt wiert.

Eer wy nu verder gaan, zullen wy ook zeggen, hoe het met de makkers van *Cartouche* en met zyne gehele bende in die eerste dagen van zyne hegtēnis toeging. De meeste wierden door het gevange nemen van hare Kapitein, dien vele onder haar in der daad voor onwinbaar hielden, met zulk een schrik bevangen, dat zy dien zelve dag zig onzichtbaar maakten; de gene die de grootste assurantie en onversaagtheit getoont hadden, waren nu de eerste, die de vlugt namen. Onder deze bevonden zig 30 Zoldaten van de Gardes, die alle van *Cartouches* bende waren, en die alle op eenen dag deserteerden, uit vrees dat Chatelet, die *Cartouche* verklikt had, haar mede zou verraden. deze wierden van vele andere gevolgt, dewelke ten dele het Koningryk geheel verlieten, en ten dele in andere steden onder andere Regimenten dienst namen, om niet gekent te worden; en zegt men, dat de Majoor van de Gardes eenige dagen daar na, een lyst bekwam van alle die van het Regiment Gaudes tot *Cartouches* Rot behoorden, waar van het getal over de 150 beliep.

Terwyl men over de judicature van *Cartouche* disputeerde, lag dese Gaudief dag en nacht te practiseren, op wat wys hy zyne vryheid zou konnen weder

bekomen- Men had hem in een zeer diep en duister hol gezet.

Zyne handen en zyne voeten waren met een yzere band en ketting gekluistert, welke banden egter zoo wyd waren, dat hy zyne handen en voornamtyk zyne vingers eenigfins kon gebruiken en dat hy ook al schoorvoetende in de gevankenis gaan en staan kon

Het Cachot was, gelyk wy gezegt hebben, zeer diep, en met een driedubbelde zeer dikke muur omring, zoo dat men immers zou gemeent hebben, dat het een loutere onmogelykheid was voor zulk een gekluisterden, om daar van daan te komen.

Maar de Lezer zal zoo terstond zien, dat *Cartouche* des niets tegenstaande ondernam, om daar uit te breken, en dat hy die onderneming ook ten einde toe volbragt, en uit dat diepe zwaar verwulfd Cachot, en door alle de muuren heen geraakte, en dat het zeer weining, en maar aan het blaffen van een hond scheelde, of hy zou de vigilantie van alle de Rechters van Parys te leur gestelt, en weder een vry man geweest hebben.

Zie hier de ware omstandigheden van deze verwonderenswaardige uitbreking, welke tot nu toe nooit in 't licht, nog in verre na ter deeg bekend geweest zyn, getrokken uit het *verhaal*, door een van de Rechters van *Cartouche* zelf daar van opgesteld.

Het Cachot, daar *Cartouche* lag, had een vloer, waar van het eene gedeelte wel een voet hoger was, als het andere: in de hoek van de bovenste gedeelte van de vloer was een yzere rooster tegens een groot of rioel. *Cartouche* lag op het benedeste gedeelte van die vloer, nevens nog een ander misdadiger op het stroo. Met zyn oor tegens die verhoging leggende, hoorde hy het geraas van de straat, waar uit hy be-
sloot, dat de straat daar niet ver van daan moest wezen.

Hy

*Cartouche breekt uyt en komt in een melk-
kelder*

Hy die met gene andere gedagten bezig was, als hoe hy daar van daan zou komen, viel daar op ten eersten aan 't werk, en begon aan de muur te krabben en stoten met de kluisster die om zyne handen lag. De muur was byna verrot door de vochtigheid en vuiligheid van het zoo even gemelde rioel, zoo dat hy binnen weinig tyds een gat maakte: waar door hy in het rioel klom; de steenen die hy uitgebroken had, dienden hem tot een straat in de moerallige passage

Aan den rooster gekomen zynde, rukte hy een van de yzere staven daar uit, die door de verrotting mede niet al te vast zaten, en met dien yzeren staf atqueerde hy op het allervigoureuuste, dat hy konde; een tweede muur, en maakte daar ook in 't kort een bres in, en daar door gekropen zynde, kwam hy in een ander rioel; doch dat deed hem geens bezwyken; hy giste dat de derde muur aan de over zy van dit tweede rioel een gemene muur van eenig naalt aangelege huis moest wezen, en hy giste zeer wel, want na dat hy in die muur mede een gat gemaakt had, en daar door gekropen was, bevond hy en zyn Maker die hem door alle deze gaten getrouwelyk was nagekropen, dat zy in een Melkverkopers kelder waren, en vermits de deur van de kelder open was, gingen zy na boven tot in het voorhuis

Aidaar wierden zy, tot haar ongeluk, verwelkomt door 2 of 3 kleine hondjes, die een afgryfslyk geblafst maakte. *Cartouche* zei naderhand, dat hy niet geloofde, dat de aankondiging van zyn Doodvonnis zulk een onaangenaam en afschuwelyk geluid in zyn ooren kon geven, als het blaffen van die hondjes in zyne ooren was

Cartouche, die niets liever deed, als wraak te nemen van zyne vyanden, greep een van deze hondjes, dien hy

hy meende te wurgen, maar de hond gaf hem zulk een vinnige beet, dat hy genoodsaakt was, het beest te laten glippen, en wyl hy toen nog eens zoo hard blafte, wierd de Melkverkoper wakker, gelyk mede zyn vrouw en zyn dogter, die vervolgens opstonden.

De Melkverkoper een kaars opgestoken hebbende, kwam met een oude verroefte hellebaard gewapent in de winkel, daar *Cartouche* en zyn Maat die onder de toonbank waren gekropen; *Cartouche* ontnam hem in het verbygaan de hellebaard, waar door de man van schrik overhoop viel, en het licht uitgegaan zynde, begon hy luids keels te schreeuwen, hulp! hulp! moord! moord!

Cartouche quam daar op voor den dag, en bad met een klaaglyke stem, dat hy tog met schreeuwen wilde ophouden, want dat zy gene dieven maar arme luiden waren, die om haar schuld waren gevangen gezet, en dat zy medogentheid met haar wilde hebben, en haar uitlaten.

De Melkverkoper, die van schrik niet wist, wat hy deed, luisterde weinig na het geen *Cartouche* hem zeide, maar klom stilletjes weder na boven, daar hy geslapen had, waar in de donkerheid hem gunstig was, en daar gekomen zynde. ging hy met zyn wyf en dochter uit het venster leggen, schreuwende met alle kragt, hulp! moord! hulp! moord! dieven! dieven!

Dit was ten 4 uren in den morges stond, wanneer die van de Nachtwagt van malkanderen scheiden en na huis gaan. Eenige Nachtwakers waren op het schei-
uur daar niet ver van daan in een kroegje by malkanderen, om een glas brande wyn te drinken, en zy quamen op het geschreeuw van den Melkverkoper en zyn huisgesin toeschieten.

De deur wierd met 'er haast overhoop gelopen, en

Car-

Cartouche, die geheel kleintjes tot malkanderen gekronkelt, in een hoekje van de toonbank zat, wierd nevens zyn maat gevat, en weder na de vorige gevangenissen geleid.

Men rezolveerde, om *Cartouche* na een ander gevangenissen te brengen; en wyl men bekommerd was, dat die van zyne bende, van wegens hare talrykheid deltoothed mogte hebben, van hem door het maken van eene opschudding en door de hapschaarders op 't lyf te vallen en ontfetten, indien men hem te voet liet overbrengen zoo vond men goed om hem in een koets te laten voeren, met twee schouts dienaars by hem, en men zond hem met een escorte van 8 ruiters van de wagt, en elf hapschaardere te voet na de gevangenissen toe.

Aan het gevangenissen gekomen zynde, gebeurde het, dat een van de schouts-dienaars eerst uit de koets wilstendegaan, hem een weinig drukte, waar op *Cartouche* met dezelfde fierheid, als of hy tot eenige van zyne bende sprak, tot hem zeide, schurk, zie toe dat je my geen zeer doet, en daar niet mede te vrede, wilde *Cartouche* hem een schop met de voet geven. Maar een van de hapschaarders, die een zeer groot sterk karel was, greep hem om de middel, en droeg hem in 't gevangenissen van den toorn van Montgomeri, daar hy zou blyven tot nader order, wyl 'er voorgeslagen was, om hem in de zelfde gevangenissen te zetten daar de vermaarde Ravillac eertyds heeft gezeten.

Indien toorn wierd hem een grote yzere ketting, die boven aan de zolder vast zat, om het midden van zyn lyf gesloten.

Men bragt daar ter zelve tyd twee andere van zyne medepligtigen uit het gevangenissen van het Chatelet, wyl men bevreesd was, dat ze in dit laatste niet alle zonden konnen bewaart werden. Het getal was nu reeds zeer groot, en daar wierden 'er dagelyks nog

zoet

meer by de kop gevat. Den 31 van die zelve maand wierdens 'er vyf van Orleans gebragt. Vier dagen daar na wierden 'er zeven op de groote weg by het bosch van Orleans gekregen, en drie dagen daar aan noch drie by het bosch van Senlis, alle van *Cartouche* bende.

Het getal van de gene, die het uit Parys ontsnaptten was nog veel groter, schoon men zeer grote precautien gebruikt, om haar de pas af te snyden. Ende wyl 'er zeer vele als de grootste heeren optrokken, beval de Regeering, dat men de vreemdelingen, die men niet kende op straat zou aanhouden, en haar afvragen, wie zy waren, van waar, en om wat affairen dat zy gekomen waren, het welk zo ver ging, dat men de koetsen deed stil houden, en de gene, die men niet kende, daar uitgaan, en als zy niet terstond toonden en klaarlyk bewezen, dat zy goedeluiden waren, wierden zy zonder andere vorm van Proces na den Stedehouder van de Policy gevoert, daar zy dan een geheel onderzoek moesten doorstaan, en op deze wys agterhaalde men een groot getal van die schelmen, zoo dat 'er in de tyd van 15 dagen 50 in de gevankenssen gebragt wierden.

wat *Cartouche* aanging. de Gauwdieven, indien zy nog praten konden, zouden hem ter eeren moeten na zeggen, dat hy 'er geen verklikte, en dat de allerfelle tormenten niet bekwam geweest zyn, om het woord, dat hy aan die van zyne bende gezworen had, te breken, tot dat hy op het schavot was, om gerabraakt te werden, wanneer hy tot inkeer kwam, gelyk wy terstond verhalen zullen.

Wanneer *Cartouche* nu door de Rechters geleid werd, ontkende hy heel styf, dat hy *Cartouche* was; men confronteerde hem vervolgers tegens eenige van de gene, die zyn beste maats geweest, en die zedert
ook

ook al gevat waren, en die reeds door de mande gevallen, en tot zynen laste zeer veel beleden hadden, maar hy zeide dat hy deze menschen nooit gezien had, dat hy niet wist, wie zy waren, en dat zyn naam was Karel Bourguignon, zoon van Thomas Bourguignon, geboortig van Bar aan de Seine. Te vergeefs deed men hem hier over pynigen; hy stond alles door, en het pynigen gedaan zynde, zeide hy tot de Rechters: *ik zie wel, myne Heeren, dat een eerlyk mans geen geloof meer vind, maar mag ik u bidden, laat my maar een paar bottels Bourgondje Wyn brengen, myn zucht voor die Wyn zal u volkomen overtuigen, dat ik uit dat Land van daan ben, en dat ik een getrouw Patriot ben.*

Op zulk een gekscherende wys beantwoorde hy meest alle de vragen, die hem voorgelegt wierden; hy had daar benevens niet het minste ontzag voor den Lieutenant Crimineel, maar hy voor dien Heer zomtyds op een zeer bruske manier in den baard; hy toonde niet de allerminste ontsteltheid of bedeestheid, en hy had een zeer assuranten onverblozenden opslag alles wat hy voortbragt, was boertery en geksteeken, en hy deed van den morgen tot den avond in de gevankenis niets als met de hapschaarders, die hem zedert zyne uitbreking moesten bewaren, te korswylen, of allerlei lichtvaardige liedjes zingen, van dewelke hy 'er zelfs eenige aan de hapschaarders leerde.

Alle deze dingen, die byna onnatuurlyk scheenen, vermeerderden de nieuwsgierigheid, om dien moordenaar te zien en te horen praten. Onder deze nieuwsgierige waren veele van de Grootsten van het Hof en van de Stad, en alle die hem gingen zien, schonken hem eenig geld, en alle vonden zy iets in dien Karel, dat zoo zeer ongemeen was, ten opzichte van zyn geest en verstand, dat vele met hem bewogen wierden, en hem beloofden, tot het verkrygen van
zyn

zyn pardon te zullen helpen arbeiden. welke ongerymde beloften vele Groten zelf door de blyken van zyn snelle geest, en door het genoeg dat hy haar gaf, en de verwondering die hy in haar verwekte, zonder nadenken. terwyl zy by hem waren, uit haren mond lieten gaan.

Daar waren'er onder de eerste Dames van het Hof, die zig niet ontsagen, of niet te vies waren, om in zulk een diepduister en stinkend Cachot, als daar *Cartouche* zat, te kruipen, om haar nieuwsgierigheid te voldoen, en met hem te spreken, en onder dese waren twee of drie Princesse die nevens nog andere Dams van haar gevolg op een zekeren namiddag gingen zien. *Cartouche* antwoorde telkens op al het geen zy zeiden, met een geestigheid, vaardigheid en onbelemmertheid, als of hy met zyn gewoonlyk gezelschap midden op de straat ware geweest, zoo dat zy zig niet genoeg konden verwonderen. De Gemalinne van den Hartog van Bouffers hadde de eerste maal dat zy hem zag en hoorde spreken, zoo veel genoeg in zyne reden gevonden, dat zy na die tyd uit een soort van Kristelyke pligt en liefdadigheid hem meermalen ging bezoeken, om hem te troosten, en tot bekering te brengen, waar omtrent zy egter weinig vorderde, doordien hy tot haar zeide, dat hy al zyn leven, en in alle dingen zoo zeer agterkousig was geweest, en zoo bang, dat men hier of daar in mogt bedriegen, dat hy om secuur te wezen, zyn geloof nooit verder had laten gaan als omtrent dingen, die hy voelen of zien kon, en dat hy zig nooit met eenige andere dingen bemoeit had, en dat hy ook mer dat geloof wilde sterven.

Zy wierd zoo zeer tot medogenheit bewogen over het gevaar, waar in de ziel van dien zondaar zig bevond, dat zy besloot, haren Biegtvader tot hem in de ge-
vanke

Cartouche vaardig antwoord aan Dams van het Hof.

vankenis te zenden gelyk zy dan ook deed; maar alles was te vergeets, en *Cartouche* spotte met alles wat dese hem van een toekomstend leven voorprate.

Cartouche wierd den 15 November voor de tweede maal op de pynbank gebragt, en ondervraagt. Men dede zyne moeder en zyne jongste broeder, die toen nog leefden, in zyne tegenwoordigheid brengen; en men vroeg haar of zy hem kenden, en de Vrouw zeide ja, en dat hy was *Louis Dominique de Cartouche*, haar zoon, en dat dese jongeling, dien zy by zig hadde, zyn broeder was.

Men vroeg hem daar na 't zelfde, of deze vrouw zyne moeder, en die jongeling zyn broeder niet waren, en hy antwoorde, dat hy dese luiden nooit gezien hadde, en dat zy buiten alle twyffel door zyne vyanden, en die genen die zynen dood zогten; waren omgekocht, om een valsch getuigenis tegen hem te geven. Men haalde vervolgens de liedjes voor den dag, die men in zyne zakken gevonden hadde, als mede het papier dat op de borst van den vermoorden Soldaat aan de Gardes gevonden was, welk laatste met deselfde hand als de liedjes geschreven was; men vroeg hem eerst of hy dese liedjes niet geschreven hadde, te weten eer men hem dat ander papier toonde, maar hy antwoorde, dat hy nog lezen nog schryven geleerd had, om dat hy van jongs op ter zee had gevaren, en dat hy daar mede een stuivertje gewonnen hebbende het zelve hier tot Parys was komen vereren.

Men toonde hem vervolgens een paspoort, dat in zyne rokzakken was gevonden, het welk door den Hartog van Lotheringen was verleent aan eenen Jan Petit van Bar, dien *Cartouche* vermoord had. Men zag toen voor de eerste maal, dat *Cartouche* eenigfins verblikte, dog hy hervatte en wapende zig wel haak wederom

met dezelfde assurentie, zeggen, dat dese Jan Petit zyn zeer goede vriend was geweest, en dat Jan Petit hem over eenigen tyd dien paspoort geleent had, om een reis te doen na Lotheringen, en dat hy *Cartouche* wederom komende, vernomen had, dat zyn vriend Jan Petit gestorven, of vermoord was.

Kortom hy wist zich overal uit te drajen en hadden de Rechters een spyker tegen hem, hy wist 'er dadelijk een gat voor. Hy wierd alsoo weder na de gevangenis geleid, alwaar een van de Pastoors van deze stad hem ging bezoeken, en eenige tyd met hem gesproken hebbende, vraagde de Pastoor hem, of hy wilde, dat hy hem nu en dan quam zien; *Cartouche* antwoorde; dat hem zulks zeer aangenaam zoude wezen, verzoekende den Pastoor instandig, zulks te willen doen, en hem tog immers niet te vergeten. De Pastoor zei daar op of hy ook eenig boek van devotie of eenig ander begeerde, om in te lezen; 't zy dat de Pastoor order hadde, om hem zulks te vragen, om hem vervolgens, indien hy zodanig een boek of eenig ander hadde aangenomen, van valsheid te overtuigen of dat hy zonder order die vraag uit zich zeiven en met een goede intentie deed, *Cartouche*, die op alles verdacht was, antwoorde hem met zyne gewoonlyke presentie van Geest, dat hy zich wel kon verbeelden dat hem zulks zekerlyk veel vermaak zou geven, doch dat hy zo ongelukkig was, dat hy nog lezen nog schrijven kon; denkende om het antwoord, dat hy aan de Rechters gegeven had, en wel wetende, dat alles wat hy zeide zeer nauw geobserveert wierd, of 'er iets in stak, dat tot zyne conveffie zoude kunnen dienen.

Doch de getuigenissen en blyken die men tegen hem hadde, waren suffisant genoeg, om zeven verscheide moorden volkomentlyk tegen hem te bewyzen, en

hert

hem dienvolgens te vonnissen, schoon hy niet het minste bekennen wilde, en hy alle de selfte pynningen, zonder eeninge de miste belydenis doorstond.

Wanneer hy nu zag, dat 'er zonder zyne belydenis reeds zoo vele moorden, volkomen en zoo als de wet het vereifcht, tegen hem bewezen waren, en dat zyne standvastigheid in de allergrootste tormenten hem niet zou helpen, begon hy eenigsins mismoedig te worden in de gevangenis, hoewel hy zulks in tegewoordigheid van de Rechters nimmer dede blyken; en dewyl hy nu gestadig eenige hapschaarders in het gevangenis by hem hadde, en hy jaar benevens zoo zwaar gekluifert was, dat 'er genelei hoop nog kans was, om het te outkomen, zoo besloot hy zich zelve den dood aan te doen.

Hy poogden zich zelve 't hoofd aan stukken te stoten tegen de kluisers, alzo 'er voor hem geen ander middel was, om zich zelve van kant te helpen, maar de hapschaarders merkten zynen toeleg, en twee van dezelve hielden hem vast, terwyl een van haar daar van kennis ging geven aan den Lieutenant Crimineel, die hem daar op een groot blok om zynen hals liet doen, zoo dat hy met zyne kluisers niet aan zyn hoofd kon raken.

Cartouche in die staat zynde, wierd den 18 November heel onpaffelyk. de Lieutenant Crimineel zulks vernomen hebbende, zond een Doctor na de gevangenis, om zyne ziekte te examineren, en deze bevond dat hy een zware heete koorts had met grote braak lust. De Doctor giste, dat misschien iemand van de gene, die hem dagelyks bezogte, middel gevonden had, om hem eenig vergift te geven, zonder dat de hapschaarders het gmerkt hadden, en dat dit vergift niet sterk genoeg zynde, niet genoeg kon doorwerken, nog het effect doen, dat den gene, dien het hem gegeven had-

A 3

dent

den, daarvan verwagt hadden. Dit deed den Doctor besluiten, om hem een tegenvergift in te geven, en naardien hy de volgende dage hem niet als eenige konfertjes met wat vleeschnat liet gebruiken, zoo was hy wel haast tot gezondheid herstelt.

Men gaf hem toen wederom zoo veel wyn, als hy begeerde, op hoop, dat hy eindelyk door den roes openhartig zou worden en vertellen het geen hy hier of daar bedreven had, men gaf hem tot dien einde van de allerbeste Bourgondje Wyn, die zyn liefste drank, en daar hy bysonder op verzot was, maar *Cartouche* wilde nooit meer als een zeker getal glaasjes drinken, die hy wist, dat hem niet konden deren, uit vrees dat hy de hoogte krygende, zig zelven mogt in 't net praten.

Schoon hy nu weder gezond was, en dat men veel nauwer agt deed geven op de menschen die by hem in de gevangenissen quamen, als voorheen. zoo vond men egter goed, om de Proceduren tegen hem niet langer slepende te houden, maar kort werk te maken, en hem zoo dra mogelyk, de straffe, die hem by Sententie zou werden toegewezen te doen ondergaan.

Hy wierd alzoo den 27 November veroordeelt, om Levend te werden Gerabraakt; men bragt hem nog eenmaal op de Pynbank, om hem tot bekentenis te brengen van zyne medepligtigen, maar hy bleef even hardnekkig, en wilde niemand verklikken.

Men zond hem een Priester, die met eenen Doctor van de Sorbonne was, op hoop dat dese man, die hem den dood aan zeide, door zyne zonderlinge welsprekenheid hem zonde konnen zoo ver tot inkeer brengen, dat hy zyne medepligtigen ontdekte maar deze kon al immer zoo weinig uitregten, als de Pynbank

Men resolveerde alsoo de Executie te laten voort-

gaan

gaan, en hy wierd des namiddags ten 5 uren na het Stadhuisgeleid, alwaar men voor het zelve een Schavot hadde opregt. *Cartouche* omtrent die plaats gekomen zynde, zag aldaar op het Schavot twee Gaijgen en 4 Raderen, omringt met een groot getal Statszoldaten te voet en te paard; hy bekeek dit alles in 't aankomen van zoo verre, als hy 't zien kon, met een zeer groote opmerkenheid en zonder een woord te spreken, tot dat hy den beul en zyne knechts in 't gezigt kreeg, die dewelke bezigt waren met het prepareren van hare instrumenten, waar op hy eenigflits ontsfelde, en overluid zeide, zie welk een lelyk spek-takel!

Zyn Biegtvader; die naast hem ging, wilde zig van die ontsfeltheid bedienen, hem op nieuws vermanende, zig dog te bekeren, wyl het nog tyd was. *Cartouche* vroeg wat hy van hem begeerde; de Biegtvader antwoord, dat hy van medepligtigen zou noemen, rouwen leedwefen hebben over zyne misdaden, en God om vergiffenis bidden. *Cartouche* antwoorde, dat hy zig met de allerwaarste Eeden verbonden had, zyne vrienden nooit te zullen verraden; en of schoon de Biegtvader antwoorde, dat zulke eeden hem niet verbonden, en dat het een godloosheid was. zulke verbintenissen aan te gaan, en nog veel groot zonde, die te willen nakomen, zoo mogt dat voor die tyd niet helpen.

De regt rede nu, die *Cartouche* zoo hardnekkig maakte omtrent het belyden van zyne medepligtigen was, dat hy tot dien tyd toe en zoo lang tot dat hy op het Schavot was, zig met de hoop geveleit hadde, dat die van zyne bende hem op die tyd zouden komen ontzetten, het welk zy malkanderen met de aller afschuwelykste eeden meer dan hondertmaal beboft hadden.

14

Car

Cartouche nu op het schavot, en reeds in handen van den Beul overgegeven zynde, keek nog eenmaal heel sterk rondom het Schavot na beneden maar ziende, dat 'er niemand van de zynen daar omtrent was, of dat 'er eenige de minste beweginge gemaakt wierd, en dat zyn volkje door de schrik, het nakomen van hare beloften vergaten, zoo begon hy op dat moment de beloften die hy van zyne kant gedaan had, mede ter zyde te stellen, en daar op verzogt hy met een bedeestheid, die men tot nu toe aan hem niet gezien had; zynen Biechtvader, nog eenmaal apart te mogen spreken

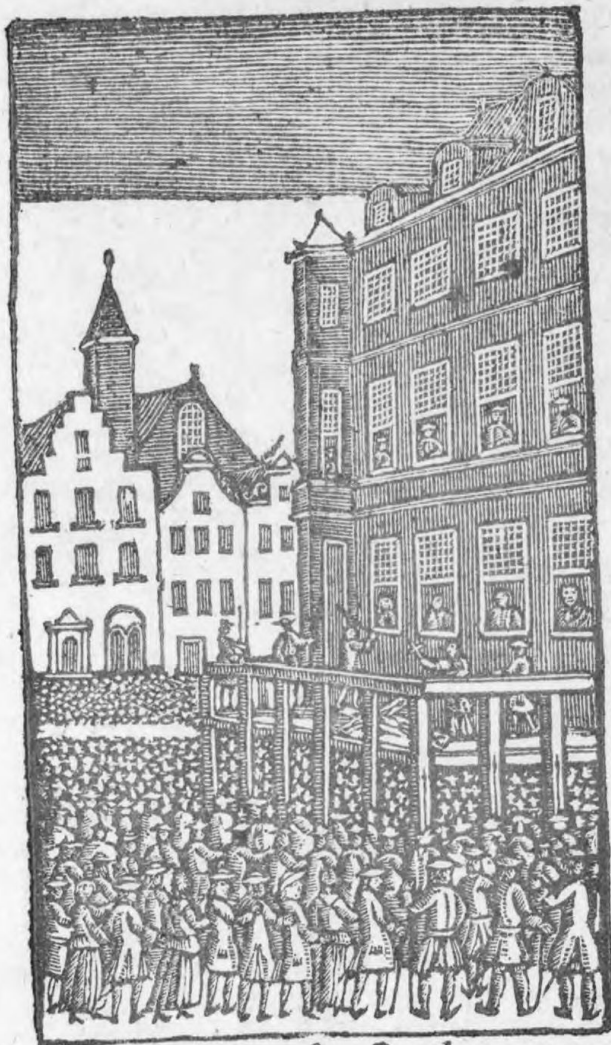
De Beul en zyne knecht een weinig ter zyde getreden zynde, zeide hy tot den Biechtvader, dat hy nog eenmaal met zyne Rechters wenschte te mogen spreken, dat hy verscheide geheimen van de alleruiterste aangelegenheid hadde te ontdekken, en dat hy een prikkel van berouw gevoelde, die hem deed resolveren, om zich te bekeren, en alle zyne medepligtigen te openbaren. De Biechtvader verblyde zich en vermaande hem, dien prikkel, als Gods laatste stem, waar door hy ter bekering wierd geroepen, gehoor te geven, en alles openhartig en oprechtelyk te belyden, en dat indien hy zulks deed, en een oprecht berouw toonde, hy hem als dan de absolutie zou geven van alle zyne zonden. En daar op wierd hy van het Schavot na het Stadhuys geleid.

Aldaar in de groote zaal gekomen zynde, deed hy een omstandige belydenis van alle zyne misdaden; hy bekende toen ook, dat hy de Belegger was geweest van de moord van een van des Konings Edelknaben, die onlangs op een morgen in een misthoop begraven wierd gevonden, doch zoo, dat een been boven uitstak.

Daar na noemde hy zyne medepligtigen na malkanderen, en de Regters zonden zoo voort eenige hapschaar-

Faint, illegible text or a signature at the bottom of the page, possibly a printer's mark or a date.

Cartouche wort van het Stathuys weer na
binnen gelydt.

Scharders uit, om die te vatten, waar van'er ook zo voort een groot gedeelte in zyne tegenwoordigheid gebragt wierden. Zo dra hy ze zag, sprak hy tot haar op de volgende wys: „ *Messieurs*, Neeft het „ niet qualyk: dat ik aan de Regter verklaar, wie „ gy zyt, en wat gy bedreven hebt. Ik heb de aller- „ wreestte tormenten doorgestaan, zonder iemand „ van u alle te verraden, verheugt, indien ik u daar „ door hadde konne bevryden. maar myn Biegtvader „ heeft my van Gods wegen bevolen, alles dat ik „ wift, van de Justitie te openbaren. Ik ben genood- „ saakt, om hem te gehoorzamen; om myn arme ziel „ op die wys te behouden, en ik meen dit met regt en „ rede te mogen doen, nademaal gy uw woord niet „ hebt gehouden, van my te koste van uw leven te „ zullen ontfetten, gelyk gy alle belooft hebt.

Hy verklaarde toen verders eens ieders naam toe- naam aan de Regters, gelyk mede haar misdaden. Hy noemde vervolgens omtrent de 80. Personen van zeer goede Huize, en daar onder zommige van een aanzienlyk rang, welk zig meest met de vlugt gezalveert hadden. Behalven dese noemde hy omtrent de 40 menschen, die alle waren in 't gevolg van de Princesse van Montpensier, toen zy na Spanje ging, en daar onder twee. die zig als Lakeijen by de Hertoginne van Vantadour verhuurt hadden. Hy noemde daar na ook een zeer groot getal Besteders en Bestedsters, van dewelke zy zig bedient hadde, om eenige van zyne bende by de voornaamste van de Stad voor Lakeijen te verhuuren. Ik wil, zeide hy toen tot de Regters, myn gemoed van alles ontlasten eer ik sterf, en daarom zal u nu mede een verklaring doen van de Juffertjes, de Kapitein *Cartouche* voor *Maitresjes* gedient hebben. De Regters konden zig nauwelyks van lagchen onthouden. Hy noemde drie *Nimsjes*,

die zoo voort gehaalt wierden, De eerste was een lang welgemaakt Vrouws-perfoon, van een heel zedig wesen, en dewelke hy zyn grauwe Zuster noemde, gelyk men de Leke-zusters in de Nonne-kloosters noemt om dat ze heel eenvoudig gekleet was.

Hy verklaarde, dat hy verscheide kinderen by haar hadde, en dat zy'er een had verdaan: waar op zy zoo voort na een gevangenis gebragt wierd. De tweede, die voor den dag kwam, noemde hy zyne Sultane, dat is opperste en altans regerende Maitres; deze had een heel trots en assurent wesen, en haar gewaad was als dat van een Princes; hy zeide, dat zy aan gene van zyne misdaden schuld hadde, en daarom wierd zy in zyne presentie geschoon en voor eenige jaren na het spinhuis gelonden.

De derde was een dogter van een der rykste Winkeliers van de Vis-Hal: hy zei, dat hy deze altoos meer, als een van alle bemint had, maar dat hy eger, om zyn gemoed geheel te ontlasten, moest zeggen, dat zy veel van zyn gerooft of gestolen goed hadde helpen verhehlen: en wyl men eenige goude Horologies en andere kleidodien by haar vond, zo wierd zy na een gevangenis gebragt.

Hy verklaarde eindelyk en ten laasten, dat hy tot St. Denys en Luzerche eenige Klederen en Cleinodien hadde, dat hy tot Bievre eenig geld, en tot Chartres een groot Valies hadde, mitsgaders de menschen, welke die in bewaring hadden. Hy wees ook een plaats aan, in bosch van Bologne, daar hy zeide dat eenige kostelykheden en onder anderen eenige zilver Juwelen onder de aarde begraven waren, en men vele Kelken, Kandelaar, en andere Kerk-ferzies en zond terstond een paar karels te paard, die alles wat hy opgenoemt had, vonden en op het Stadhuis bragten.

Deze

Cartouche wort levendig Gera braakt.

Deze optelling van alle zyne misdaden, en van die van zyne mede-pligtigen hield de Regters dien geheelen nacht tot den volgenden middag bezig. Men liet toen *Cartouche* tot omtrent 2 uren na de middag met zynen biegtvader alleen, waar na hy weder na het Schavot gebragt wierd, alwaar hy levendig elf slags op het rad kreeg, zonder borst- of genaden slag, om alzo te leggen sterven, want zoo luide zyn Sententie: maar een ommefien daar na ging een hapschaarder op het verzoek van den Biegtvader onder het schavot een koord, die *Cartouche* als een strop om zyn hals had, en waar van de enden door de spleten van het Schavot hingen, toehalen, en hy wierd alzo zonder dat het iemand merkte, gewurgt. De Beul, die order had om het lyk van *Cartouche* terstond te begraven, hield het eenige dagen na malkanderen in huis, en de toeloop om het zelve te zien, was onuitsprekelyk. De karel die hem zien liet, nam van elk een stuiver, om een doodkist te laten maken, zoo hy zeide, omdat hy zig in 't end zoo wel bekeert had.

De Beul verkocht hem midlerwyl aan eenige Chirur-gyns, om hem te ontleden, en deze trokken desge-lyks een grote zomme geids van de kykers. Châtelet die *Cartouche* verklikt had, wiert tegen den eisch en het sentiment van den Procureur Generaal op de pyn-bank gelegd, maar de Hartog Regent schonk hem zyn pardon, en wanneer het zelve hem aankondigt wierd, zei hy, dat het beter voor hem was, in een eeuwige gevankenis te zitten, want dat de makers van *Car-touche* hem zekerlyk zouden vermoorden, zoo dra zy hem zagen: men wilde hem daer nevens een pensioen geven, om fatsoenlyk van te kunnen leven, maar hy zeide, dat hy aan tien stuivers daags genoeg had, en dat hy niet meer waard was.

wy zoudt dese beschryving nog veel verder kon-

ne uitrekke, met een verhaal van het gevangen nemen en executeren van zeer vele van de voornaamste mede-pligtigen van *Cartouche*; maar wyl ons dat te verre buiten ons bestek zoude leiden; en dat ook deze dingen eigentlyk tot het leven van *Cartouche* niet behoren; zoo zullen wy alhier met deszelf dood een einde maken van het beschryven van deszelf leven, en tot bestuit alleenlyk nog daar by voegen, dat zyn Bigt-vader naderhand niet genoeg heeft kunnen uitdrukken de ongemene schrandtheid en verheventheid van geest. die hy in desen weergalozen Moordenaar. Voornamentlyk in het uur zynere bekering ontmoet hadde, en dan, dat de overgeblevene van de bende van *Cartouche* den dag na zyne executie de stoutheid hadden, van aan de Poort St. Anthonite vergaderen en aldaar een nieuwen Kapitein te verkiezen. wiens naam was St Etienne gewese intime vriend en Substitut of Lieuenant Generaal van *Cartouche*, en dat deze bende niet tegenstaande alle aangewende vlyt en vigilantie van deze Justitie van deze Stad, tot nog toe niet is uitgeroeit, en dat 'er van dezelve, niet alleen hier, maar door het geheel Koninglyk en zelf daar buiten, nog vele verspreit zyn, die nog dagelyks voortvaren met het plegen van allerhande schelmstukken.

E I N D E

p.-

compl. m. t. pr. en 10 presenten

f

